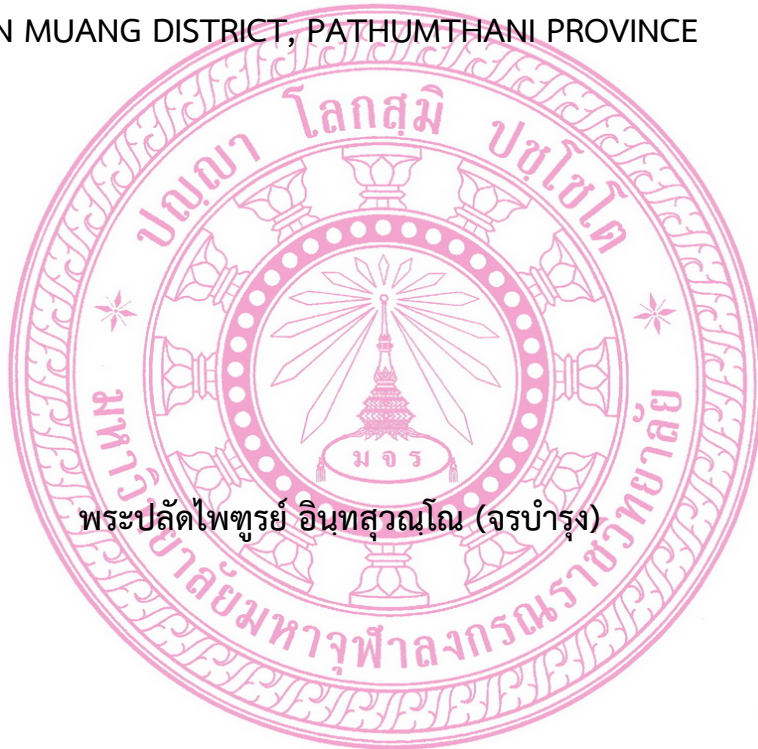

บทบาทของเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชน
อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี

THE ROLES OF BANGPOON SUBDISTRICT MUNICIPALITY TOWARDS
ENVIRONMENTAL PROBLEM MANAGEMENT OF COMMUNITY
IN MUANG DISTRICT, PATHUMTHANI PROVINCE

พระปลัดไพฑูรย์ อินทสุวณโณ (จรบํารุง)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนสังคม
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๖

บทบาทของเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชน
อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๖

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

THE ROLES OF BANGPOON SUBDISTRICT MUNICIPALITY TOWARDS
ENVIRONMENTAL PROBLEM MANAGEMENT OF COMMUNITY
IN MUANG DISTRICT, PATHUMTHANI PROVINCE

Phrapalad Paitoon Indasuvanno (Chornbamrung)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for The Degree of
Master of Arts
(Social Development)
Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand
C.E. 2013

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย เรื่อง “บทบาทของเทศบาลตำบลบางขุนต่อการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัด ปทุมธานี” นี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ พัฒนาสังคม

(พระสุธีธรรมานวัตร, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(อาจารย์ พระมหาอำนาจ อัสการี, ดร.)

กรรมการ

(รศ.ดร.เอี่ยมทิพย์ ศรีทอง)

กรรมการ

(อาจารย์ พระมหาสม กลยาโน, ดร.)

กรรมการ

(ผศ.ดร.โกนิฐ์ ศรีทอง)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

อาจารย์ พระมหาสม กลยาโน, ดร. ประธานกรรมการ

ผศ.ดร.โกนิฐ์ ศรีทอง

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระปลัดไพฑูรย์ อินทสุวณโณ)

ชื่อวิทยานิพนธ์ : บทบาทของเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อม
ของชุมชนอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี
ผู้วิจัย : พระปลัดไพฑูรย์ อินทสุวณโณ (จรบ่ารุง)
ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การพัฒนาสังคม)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: พระมหาสม กลยาโณ, ดร. ป.ธ.๕, พธ.บ., M.S.W.,
Ph.D. (Social Work)
: ผศ.ดร.โกนิฐ์ ศรีทอง ป.ธ. ๗, พธ.บ., M.A.,
Ph.D. (Sociology)

วันสำเร็จการศึกษา : ๒๙ มีนาคม ๒๕๕๗

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ ๑) เพื่อศึกษาบทบาทของเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ๒) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ ๓) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อบทบาทของเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ประชากร คือ ประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลบางปูน อำเภอบางปูน จังหวัดปทุมธานี จำนวน ๒๒,๕๕๒ คน จากนั้นเปิดตารางสำเร็จรูปของ (Krejcie & Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๑๗ คน จากนั้นสุ่มแบบชั้นภูมิเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์วิเคราะห์หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนชนิดทางเดียว (One way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างจึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD)

ผลการวิจัยพบว่า

๑. บทบาทของเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๗$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

๒. ผลการเปรียบเทียบบทบาทของเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อบทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี จำแนกตาม เพศ อายุ วุฒิ การศึกษา อาชีพ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศ อายุ อาชีพ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของเทศบาลตำบลบางปูนต่อ

การจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมของ ชุมชนไม่แตกต่างกัน และผู้ตอบแบบสอบถามที่มีวุฒิการศึกษาที่
แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมของ
ชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๓. ข้อเสนอแนะบทบาทของเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของ
ชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี พบว่า ๑) เทศบาลตำบลบางปูนควรมีการมีสัมพันธภาพอย่าง
ความต้องการของประชาชนเพื่อนำไปประกอบในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน เพิ่มขึ้นกว่าเดิม ๒)
ควร ให้มีการเลือกประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการบริหารงานของเทศบาลตำบลบาง
ปูน ในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน เพิ่มขึ้นกว่าเดิม และ ๓) เทศบาลตำบลบางปูนควรให้
ประชาชนจะมีส่วนร่วมในการตรวจสอบความโปร่งใสของการบริหารงานของเทศบาลตำบลบางปูนใน
การจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนให้ต่อเนื่อง เพื่อที่จะเป็นประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิต
ของประชาชน

Thesis Title : The Roles of Bangpoon Subdistrict Municipality
Towards Environmental Problem Management of
Community in Muang District, Pathumthani Province

Researcher : Phrapalad Paitoon Indasuvanno (Chornbamrung)

Degree : Master of Arts (Social Development)

Thesis Supervisory Committee

: Phramaha Som Kanlyano Pali V, B.A., M.S.W.,
Ph.D. (Social Work)

: Asst. Prof. Dr. Konit Srithong Pali VII, B.A., M.A.,
Ph.D. (Sociology)

Date of Graduation : 29 March , 2014

ABSTRACT

The research entitled “The Roles of Bangpoon Sub-District Municipality towards Environmental Problem Management of Community in Muang District, Pathumthani Province” is a quantitative Research consisting of three main objectives, namely, i) to compare people’s opinions towards the roles of Bangpoon Sub-District Municipality towards environmental problem management of community in Muang District, Pathumthani Province, classified by personal factors; and iii) to study problems, obstacles and suggestions in the roles of Bangpoon Sub-District Municipality towards environmental problem management of community in Muang District, Pathumthani Province. The survey research was employed in this study. The samples used in this study consisted of 317 people living Bangpoon Sub-District Municipality, Pathumthani Province, being drawn by random sampling techniques. The tool used for data collection was questionnaire with reliability value equal to 0.918. The statistical techniques used for this research are frequency, mean, and standard deviation. Inferential statistics of t-test and F-test were used to determine the differences in mean scores of both groups, and One-way ANOVA was used to determine the mean scores among three groups or more. Finally, the Least Significance Difference (LSD) was employed to test the differences between means of each pair.

The findings of the study are concluded as follows:

1) The overall roles of Bangpoon Sub-District Municipality towards environmental problem management of community in Muang District, Pathumthani Province, had been found in good level (4.07). Considering in details of each aspect, all were noted in good levels as well.

2) With regard to comparison of people's opinions towards the roles of Bangpoon Sub-District Municipality towards environmental problem management of community in Muang District, Pathumthani Province, classified by personal factors, it has been found that gender, age, occupation and years of living had no significant differences. Meanwhile, level of education was noted significant difference at the 0.05 level of confidence.

3) Suggestions of this study reveal that: 1) Bangpoon Sub-District Municipality should care of people's need in environmental management of the community, 2) The people should be able to take part in environmental Management of the community to check the administrative system of Sub-District Sub-District Municipality, 3) People of community should able to participate in the administrative system of Bangpoon Sub-District Municipality continuously for benefits of environment and life quality of people in Bangpoon community.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วยความเมตตาอนุเคราะห์ของคณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ ประกอบด้วย อาจารย์ พระมหาอำนาจ อัสสุการี, ดร. ประธานกรรมการ รศ.ดร.เอี่ยมทิพย์ ศรีทอง ผู้ทรงคุณวุฒิ อาจารย์ พระมหาสม กลยาโณ, ดร. กรรมการ ผศ.ดร.โกนิญฐ์ ศรีทอง กรรมการ

ขอขอบคุณที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ประกอบด้วย อาจารย์ พระมหาสม กลยาโณ, ดร., ผศ.ดร.โกนิญฐ์ ศรีทอง ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ดูแลเอาใจใส่ให้ความช่วยเหลือในการปรับปรุงแก้ไขมาด้วยดีโดยตลอด

ขอกราบขอบพระคุณ พระมหาอำนาจ อัสสุการี, ดร., ผศ.ดร. ญัฐพงศ์ สังวรวรรณ, ผศ.ดร.ภัทรพล ใจเย็น, อาจารย์ผดุง วรณทอง และ อาจารย์เดช ชูจันทร์ ที่กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่า ช่วยตรวจสอบความถูกต้องทั้งด้านภาษา เนื้อหา ระเบียบวิธี และเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย

อนึ่ง ผู้วิจัยขอขอบคุณ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยที่ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการตอบแบบสอบถาม และเก็บรวบรวมข้อมูลส่งคืนผู้วิจัย

สุดท้าย ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ขอขอบพระคุณพระอาจารย์ทุกรูป และคณาจารย์คณะสังคมศาสตร์ ทุกท่านตลอดจนเจ้าหน้าที่ทุกคนที่ได้ให้ความรู้ ประสิทธิ์ประสาทวิทยากร และประสบการณ์ รวมถึงให้ความเมตตาเอื้อเฟื้อ ถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ และเป็นกำลังใจให้แก่ผู้วิจัยมาตลอด คุณความดี การทำประโยชน์ใดๆ อันเกิดจากวิทยานิพนธ์นี้ ผู้วิจัยขอมอบบูชาเป็นกตเวทิตาคุณมารดา บิดา ญาติสนิท มิตรสหายและเพื่อนร่วมชั้นเรียนทั้งบรรพชิต และคฤหัสถ์ ที่เป็นกำลังใจ และให้การสนับสนุนในทุกๆ เรื่อง รวมทั้งญาติ และผู้มีพระคุณทุกท่าน

พระปลัดไพฑูรย์ อินทสุวณโณ (จรบารุง)

๒๐ มีนาคม ๒๕๕๗

สารบัญ

เรื่อง	หน้า	
บทคัดย่อภาษาไทย	ก	
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค	
กิตติกรรมประกาศ	จ	
สารบัญ	ฉ	
สารบัญตาราง	ญ	
สารบัญแผนภูมิ	ฐ	
บทที่ ๑	บทนำ	๑
๑.๑	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒	วัตถุประสงค์การวิจัย	๒
๑.๓	ปัญหาที่ต้องการทราบ	๓
๑.๔	ขอบเขตการวิจัย	๓
๑.๕	สมมติฐานการวิจัย	๓
๑.๖	นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๔
๑.๗	ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๕
บทที่ ๒	แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖
๒.๑	แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท	๖
๒.๒	แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม	๑๐
๒.๓	แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา	๓๑
๒.๔	แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อม	๓๓
๒.๕	ข้อมูลทั่วไปของเทศบาลตำบลบางพูน	๔๘
๒.๖	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖๐
๒.๗	กรอบแนวคิดในการวิจัย	๗๓
บทที่ ๓	วิธีดำเนินการวิจัย	๗๔
๓.๑	รูปแบบการวิจัย	๗๔
๓.๒	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๗๔
๓.๓	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๗๕
๓.๔	วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	๗๖
๓.๕	สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๗๗

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๔ ผลการวิจัย	๗๘
๔.๑ สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิจัย	๗๘
๔.๒ ลำดับชั้นในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๗๘
๔.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๗๙
๔.๓ องค์ความรู้จากการวิจัย	๘๖
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	๙๘
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๙๘
๕.๒ อภิปรายผล	๑๐๑
๕.๓ ปัญหาและอุปสรรค	๑๐๙
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๑๐
บรรณานุกรม	๑๑๒
ภาคผนวก	
ผนวก ก แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	๑๒๐
ผนวก ข รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย	๑๒๙
ผนวก ค ดัชนีความสอดคล้องของ IOC	๑๓๖
ประวัติผู้วิจัย	

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๔.๑	แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม	๗๘
๔.๒	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวม	๘๑
๔.๓	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ด้านการวางแผน	๘๒
๔.๔	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ด้านการจัดองค์กร	๘๓
๔.๕	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ด้านการบังคับบัญชา	๘๔
๔.๖	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์	๘๕
๔.๗	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ด้านการบริหารทรัพยากร	๘๖
๔.๘	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ด้านการควบคุมภายใน	๘๗
๔.๙	การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม ต่อบทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามเพศ	๘๘
๔.๑๐	การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของความคิดเห็นต่อบทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์	๙๐

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๑๒	การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม ต่อบทบาทเทศบาล ตำบลบางพูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัด ปทุมธานี จำแนกตามวุฒิการศึกษา	๙๑
๔.๑๓	การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของ ความคิดเห็นต่อบทบาทเทศบาลตำบลบางพูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของ ชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวม	๙๒
๔.๑๔	การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม ต่อบทบาทเทศบาล ตำบลบางพูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัด ปทุมธานี จำแนกตามอาชีพ	๙๓
๔.๑๕	การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม ต่อบทบาทเทศบาล ตำบลบางพูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัด ปทุมธานี จำแนกตามระยะเวลาที่อยู่อาศัย	๙๔
๔.๑๖	ผลศึกษาการทดสอบสมมติฐาน	๙๕

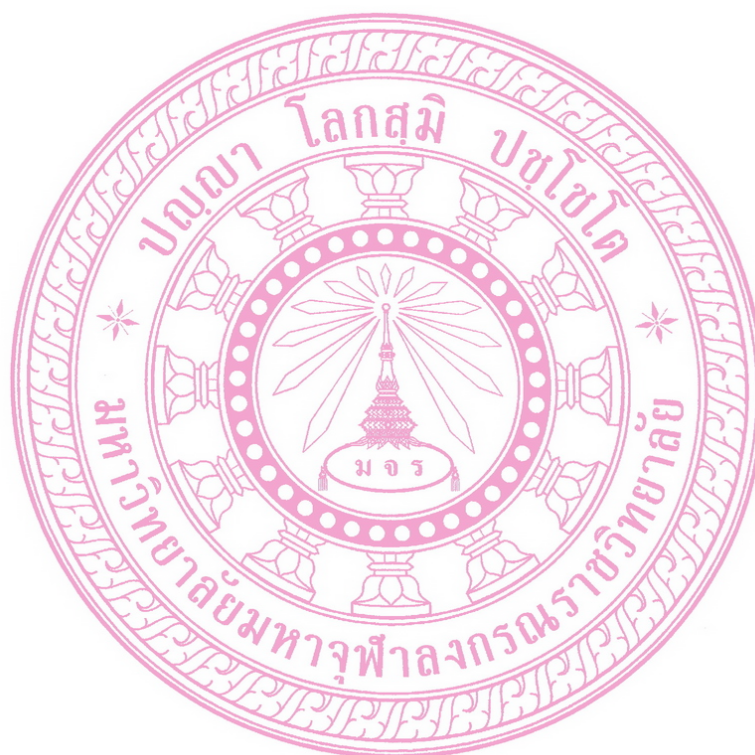
สารบัญ (ต่อ)

แผนภูมิที่

๔.๑ องค์ความรู้จากการวิจัย

หน้า

๙๖

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาสังคมต้องมีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของมนุษย์ในด้านอื่นๆ ที่นอกเหนือจากทางเศรษฐกิจ เช่น การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมสถาบันทางสังคม และปัจจัยทางสังคมอื่นๆ ที่เอื้อต่อการพัฒนาโดยส่วนรวมซึ่งเน้นไปที่การจัดการด้านความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มและสถาบันในสังคม^๑ การพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้นมนุษย์สามารถเข้าไปจัดการสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืนได้ และความยุติธรรมทางสังคม ได้แก่ สิทธิในการเข้าถึงและเลี้ยงชีพจากทรัพยากรของคนยากจนเป็นประเด็นที่จะต้องได้รับการพิจารณาควบคู่ไปกับประเด็นการอนุรักษ์ทรัพยากรจึงจะสามารถก่อให้เกิดความยั่งยืนภายในสังคมได้อย่างแท้จริง^๒

การจัดการสิ่งแวดล้อม เพื่อทำให้การพัฒนาที่มีความยั่งยืนมากขึ้นให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างดูแลรักษา และสงวนทรัพยากรให้เกิดผลประโยชน์และประสิทธิภาพโดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และรับผิดชอบต่อผลกระทบการปรับสภาพแวดล้อม และทรัพยากรให้ทันสมัยและเป็นระเบียบซึ่งจะมีผลกระทบต่อชุมชนและประเทศ^๓

การบริหารการพัฒนาเป็นการจัดการความเปลี่ยนแปลงเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับคำสั่งนโยบายทิศทางซึ่งมีเจตนาให้บางสิ่งเกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาหนึ่งเคลื่อนจากเงื่อนไขสถานการณ์ ก. ก่อให้เกิดผลลัพธ์ ข. มีค่าใช้จ่ายที่สามารถคำนวณได้อันเป็นทางตรงเป็นการบริหารเพื่อการพัฒนา และในส่วนทางอ้อมเป็นการเสริมสร้างสมรรถนะทางการบริหารซึ่งเป็นการพัฒนาการบริหาร ทั้งนี้การบริหารเพื่อการพัฒนาจะสำเร็จได้ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับพัฒนาการบริหาร การบริหารโครงการ การพัฒนาเป็นองค์ประกอบรองของการบริหารเพื่อการพัฒนา และการบริหารเพื่อการพัฒนาเป็นองค์ประกอบหลักของการบริหารการพัฒนา ทั้งนี้การบริหารโครงการพัฒนาเป็นการจัดการเกี่ยวกับภารกิจเพิ่มมากขึ้นทั้งขนาดความซับซ้อน และความจำเป็นในรูปแบบของโครงการที่ขนานไปกับการบริหารกิจการประจำ มีการกำหนดโครงการพัฒนา การนำโครงการพัฒนาไปปฏิบัติ และมีการติดตามประเมินผลโดยกิจกรรมที่กำหนดโครงการพัฒนา เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชนทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง พร้อมกับมีการกำหนดระยะเวลาไว้อย่างแน่นอน^๔

อำนาจหน้าที่ของเทศบาลตำบล มีหน้าที่ต้องทำในเขตเทศบาล คือ รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน ให้มีและบำรุงทางบกและทางน้ำ รักษาความสะอาดของถนน หรือ ทางเดิน และที่สาธารณะ รวมทั้งการกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ป้องกันและระงับโรคติดต่อ ให้มีเครื่องใช้ใน

^๑ สมพงษ์ ดุลยอนุกิจ, สังคมศาสตร์กับการพัฒนา, (กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๙), หน้า ๑๕๖.

^๒ จามะรี เชียงทอง, สังคมวิทยาการพัฒนา, (กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๙), หน้า ๑๑๕.

^๓ จามะรี เชียงทอง, สังคมวิทยาการพัฒนา, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐๑-๑๐๓.

^๔ อ่างแก้ว, หน้า ๘.

การดับเพลิงให้ราษฎรได้รับการศึกษา อบรม ส่งเสริมการพัฒนาสังคม สตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และพิการ บำรุงศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น และหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของเทศบาล^๕

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๘ เป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการกำหนดยุทธศาสตร์ และแนวทางการพัฒนาในอนาคตซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนการบริหารราชการแผ่นดิน ยุทธศาสตร์พัฒนาจังหวัด อำเภอก และชุมชน โดยแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาล ตำบลบางพูน (พ.ศ. ๒๕๕๖-๒๕๖๐) เป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น^๖ และแผนพัฒนาสามปีเป็นการแปลงแผนยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติมีการกำหนดแผนงานโครงการพัฒนาจัดทำขึ้นสำหรับปีงบประมาณแต่ละ ๗ ปี

โครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของชุมชนเทศบาลตำบลบางพูนอยู่ในยุทธศาสตร์ที่ ๒ การส่งเสริมคุณภาพชีวิต ได้แก่ โครงการประชาสัมพันธ์ด้านการรักษาความสะอาด โครงการจัดซื้อแทนที่รองรับขยะ และโครงการสร้างจิตสำนึกและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยอยู่ในความรับผิดชอบของฝ่ายบริหารงานสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม และโครงการในยุทธศาสตร์ที่ ๓ การบำรุงรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ได้แก่ โครงการสร้างจิตสำนึกและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โครงการชุดคลอง โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ปลูกต้นไม้สองข้างทางและที่สาธารณะ โครงการจัดซื้อเครื่องตัดหญ้าแบบเข็น โครงการจัดซื้อรถดูดสิ่งปฏิกูล และโครงการลอกคูน้ำบริเวณถนนเลียบริมทางรถไฟ ม.๒ หมู่บ้านเอกมงคล ในความรับผิดชอบของกองสาธารณสุข และสิ่งแวดล้อมและกองช่าง^๗

ด้วยเหตุดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้ศึกษาถึงบทบาทเทศบาลตำบลบางพูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน โดยศึกษาถึงการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน ความคิดเห็นของผู้บริหารเจ้าหน้าที่ และประชาชนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน รวมทั้งปัญหาอุปสรรคและแนวทางการปรับปรุงการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนและประเทศชาติสืบต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาบทบาทของเทศบาลตำบลบางพูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอมือง จังหวัดปทุมธานี

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของเทศบาลตำบลบางพูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอมือง จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

^๕ โกวิท พวงงาม, ดร., การปกครองท้องถิ่นไทย : หลักการและมิติใหม่ในอนาคต, (กรุงเทพฯ : ๒๕๕๒), หน้า ๒๒๙.

^๖ งานนโยบายและแผน (พ.ศ.๒๕๕๖-๒๕๖๐), สำนักปลัดเทศบาลตำบลบางพูน, แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลตำบลบางพูน, ๒๕๕๖, หน้า ๑.

^๗ งานนโยบายและแผน สำนักปลัดเทศบาลตำบลบางพูน, แผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๗), ๒๕๕๕, หน้า ๒.

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อบทบาทของเทศบาลตำบลบางพูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ บทบาทของเทศบาลตำบลบางพูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี เป็นอย่างไร

๑.๓.๒ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของเทศบาลตำบลบางพูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล เป็นเช่นไร

๑.๓.๓ แนวทางและข้อเสนอแนะต่อบทบาทของเทศบาลตำบลบางพูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี มีอะไรบ้าง

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาบทบาทของเทศบาลตำบลบางพูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ซึ่งประกอบด้วย ๖ ด้าน ๑. การวางแผน ๒. การจัดองค์การ ๓. การบังคับบัญชา ๔. การบริหารทรัพยากรมนุษย์ ๕. การบริหารทรัพยากร ๖. การควบคุมภายใน

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลบางพูน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี จำนวน ๒๒,๕๕๒ คน

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านสถานที่

บทบาทของเทศบาลตำบลบางพูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี จัดเก็บในเขตพื้นที่เทศบาลบางพูน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษาครั้งนี้ กำหนดศึกษาบทบาทของเทศบาลตำบลบางพูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ในช่วงระยะเวลาระหว่างเดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๖ ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๖ เป็นเวลา ๖ เดือน

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

๑.๕.๑ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของเทศบาลตำบลบางพูนต่อการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี แตกต่างกัน

๑.๕.๒ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของเทศบาลตำบลบางพูนต่อการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี แตกต่างกัน

๑.๕.๓ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของเทศบาลตำบลบางพูนต่อการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี แตกต่างกัน

๑.๕.๔ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของเทศบาล ตำบลบางพูนต่อการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี แตกต่างกัน

๑.๕.๕ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของเทศบาลตำบลบางพูนต่อการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี แตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๖.๑ บทบาทของเทศบาลตำบลบางพูน หมายถึง ภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปฏิบัติหน้าที่ด้านต่างๆ ของพื้นที่ตำบลบางพูน ได้แก่ การรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนให้ดีและบำรุงทางบกและทางน้ำรักษาความสะอาดของถนนหรือทางเดินและที่สาธารณะ การกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ป้องกันและระงับโรคติดต่อ ให้มีเครื่องใช้ในการดับเพลิง ให้ราษฎรได้รับการอบรม ส่งเสริมการพัฒนาเด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุและผู้พิการ บำรุงศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น

๑.๖.๒ การจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชน หมายถึง การทำให้สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นหรือมีอยู่ของชุมชน ด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาทรัพยากรภายในชุมชนและปัญหาสภาพแวดล้อมในชุมชน ด้วยทำให้มีน้ำสะอาด แสงสว่าง บำรุงรักษาสวนสาธารณะ บำรุงรักษาแหล่งเสื่อมโทรม รักษาความสะอาด การอนุรักษ์และคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่ให้เสื่อมโทรม และไม่ให้มีมลพิษ ด้วยการมีแผนโครงการ กิจกรรม นำไปปฏิบัติติดตามประเมินผลตามระบบงานให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสู่ผลลัพธ์ที่ต้องการ

๑.๖.๓ สิ่งแวดล้อมของชุมชนเทศบาลตำบลบางพูน หมายถึง สภาพแวดล้อมโดยทั่วไปในตำบลบางพูน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรภายในชุมชน และสภาพแวดล้อมในชุมชน

๑.๖.๓.๑ การวางแผน หมายถึง การกำหนดวัตถุประสงค์ นโยบาย เป้าหมาย รูปแบบ วิธีการ ผู้ดำเนินงาน ติดตามและประเมินผล และการปรับปรุงโครงการกิจกรรมและกลยุทธ์ที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด การจัดทำแผนบูรณาการเพื่อการประสานกิจกรรมต่างๆ ของเทศบาลตำบลบางพูนเข้าด้วยกัน

๑.๖.๓.๒ หมายถึง การเกี่ยวข้องกับกระบวนการกำหนดองค์การเทศบาลตำบลบางพูน มีฝ่ายงานต่างๆ ทำงาน หรือดูแลงานด้านใดบ้าง งานด้านสิ่งแวดล้อมชุมชน การกำหนดอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบของฝ่ายการดูแลงานและกิจกรรม งานด้านสิ่งแวดล้อมชุมชน การกำหนดหน่วยงานและบุคลากรทำหน้าที่บริหารและดำเนินงานกิจกรรมการกำหนดอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบในการบริหาร และดำเนินงานระหว่างงานและกิจกรรมและการกำหนดลักษณะงานวิธีการทำงานขั้นตอนในงานและกิจกรรมรวมทั้งการรายงานแก่ผู้บริหารที่สามารถดำเนินงานตามความต้องการของชุมชน

๑.๖.๓.๓ หมายถึง การเกี่ยวข้องกับการกระตุ้น การขึ้นนำการปฏิบัติงานการดำเนินงานให้บุคคลในหน่วยงาน ฝ่ายงาน การสั่งการบังคับบัญชาและมอบหมายงานให้ผู้ปฏิบัติงาน การกำหนดวิธีการทำงาน ขั้นตอนระเบียบการปฏิบัติงานในแต่ละหน้าที่ การจัดการและการ

ดำเนินงานร่วมกัน รวมทั้งการติดตามประเมินผลการสั่งสาร และการปรับปรุงการทำงานของฝ่ายงาน และบุคคลด้านสิ่งแวดล้อมชุมชนของเทศบาลตำบลบางปูน

๑.๖.๓.๔ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง การเกี่ยวข้องกับการสรรหา จัดเตรียมบุคลากรพร้อมการบริหารและดำเนินการแต่งตั้งถอดถอนบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถด้านการบริหารและการปฏิบัติงานกิจกรรมพัฒนาตนเองและแก้ปัญหาตรงตามความต้องการ มีการวัดผลการปฏิบัติงานบุคลากรและนำผลการประเมินมาใช้พัฒนาบุคลากรและการปฏิบัติงานด้านสิ่งแวดล้อมตามความต้องการของเทศบาลตำบลบางปูนและชุมชน

๑.๖.๓.๕ การบริหารทรัพยากร หมายถึง การเกี่ยวข้องกับการจัดการ สภาพแวดล้อมอาคารสถานที่ และวัสดุอุปกรณ์โดยหน่วยงานและบุคลากรด้านสิ่งแวดล้อม ดูแลความ สะอาด สะดวก สบาย ปลอดภัย มีจำนวนและขนาดเพียงพอต่อการใช้ประโยชน์ มีการให้บริการ สะดวก รวดเร็ว สุภาพ นุ่มนวล จัดการอย่างเป็นระบบ สามารถสอบถามข้อมูลใช้บริการได้สะดวก รวดเร็วตามความต้องการของชุมชนและข้อมูลด้านต่างๆ มาปรับปรุงการจัดการให้ดีขึ้นและตรงตาม ความต้องการของเทศบาลตำบลบางปูนและชุมชนด้านการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชน

๑.๖.๓.๖ การควบคุมภายใน หมายถึง การเกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลการ ปฏิบัติงานของฝ่ายงานและกิจกรรมที่มีการกำหนดเป้าหมายหรือผลการปฏิบัติงาน การวัดผลการ ปฏิบัติงานของฝ่ายงานกิจกรรมและบุคคล เปรียบเทียบกับเป้าหมายของฝ่ายงานกิจกรรมและบุคคล นำผลการดำเนินมาปรับปรุง การปฏิบัติงานของฝ่ายงานและบุคคล และนำการปฏิบัติงานมาปรับปรุง โครงการกิจกรรม วิธีการทำงานด้านสิ่งแวดล้อม โดยผู้บริหารตามความต้องการของเทศบาลตำบล บางปูนและชุมชน

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ทำให้ทราบบทบาทของเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อม ชุมชน ตำบลบางปูน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี

๑.๗.๒ ทำให้ทราบผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของ เทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อม ชุมชน ตำบลบางปูน อำเภอเมือง จังหวัด ปทุมธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๗.๓ ได้แนวทางและข้อเสนอแนะบทบาทของเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการ ปัญหาสิ่งแวดล้อม ชุมชน ตำบลบางปูน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี

บทที่ ๒

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี” ผู้ดำเนินการวิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้า แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อม เพื่อนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยโดยผู้วิจัยได้แบ่งประเภทของแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับ ดังนี้

- ๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท
- ๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
- ๒.๓ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา
- ๒.๔ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อม
- ๒.๕ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับเทศบาลตำบลบางปูน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี
- ๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท

แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท เป็นแนวคิดที่กล่าวถึงพฤติกรรมของมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันในสังคม แต่ละคนมีการแสดงออกทางสังคมที่แตกต่างกัน สำหรับการศึกษาปฏิบัติตามบทบาทจำเป็นต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทเสียก่อนในเบื้องต้น

๒.๑.๑ ความหมายของบทบาท

คำว่า “บทบาท” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๒ ได้ให้ความหมายไว้ว่า การทำตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ เช่น บทบาทของพ่อแม่ บทบาทของครู หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ การแสดงพฤติกรรมตามบทบาทหรือตำแหน่งหน้าที่ บทบาทจึงถือเป็นเรื่องจำเป็นและสำคัญสำหรับผู้ดำรงตำแหน่งในหน่วยงานต่าง ๆ

ชนิษฐา วิเศษสาธิต และมุกดา ศรียงค์ กล่าวว่า บทบาท หมายถึง การประกอบพฤติกรรมตามตำแหน่ง ความคาดหวัง หรือตามหน้าที่ที่แสดงจริง

งามพิศ สัตย์สงวน ให้ความหมายของบทบาทไว้ว่า บทบาท คือ พฤติกรรมที่คาดหวังสำหรับผู้ที่อยู่ในสถานภาพต่างๆ ว่าจะต้องปฏิบัติอย่างไร

สิริอร วิชชาวุธ กล่าวว่า บทบาท หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่หรือการแสดงออกของคน ซึ่งคนอื่นคาดหวังว่าเขาจะทำเมื่ออยู่ภายใต้สถานการณ์ทางสังคมอย่างหนึ่ง

ประเสริฐ แยมกลิ่นฟุ้ง พิจารณาบทบาทนั้นมี ๒ นัย คือ ทางด้านโครงสร้างบทบาทเป็นตำแหน่งทางสังคม ที่มีชื่อเรียกต่างๆ กันแสดงบทบาทโดยคุณสมบัติและกิจกรรมของบุคคลที่ครองตำแหน่งนั้นๆ ส่วนทางด้านการศึกษาบทบาท หรือการมีปฏิสัมพันธ์ (Social Structure) บทบาทเป็นผลต่อเนื่องที่เกิดจากแบบแผนการกระทำของบุคคลที่ได้เรียนรู้จากสถานการณ์ในสังคม

ปราชญา กล้าผจญ ได้ให้ความหมายบทบาทไว้ว่า บทบาท หมายถึง สิ่งที่บุคคลจะต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับตำแหน่งหรือหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมาย เป็นการแสดงพฤติกรรมตามอำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความคาดหวังของผู้ที่มอบหมายอำนาจนั้น

ไพบุลย์ ช่างเรียน ได้อธิบายว่า บทบาทของคนในสังคมย่อมขึ้นกับสถานภาพที่ตนครองอยู่ และคุณสมบัติส่วนตัวของบุคคล บทบาทของบุคคลจึงแตกต่างกันไปตามลักษณะของสถานภาพอุปนิสัย ความคิด ความรู้ ความสามารถ มูลเหตุ จูงใจ การอบรมขัดเกลาความพอใจ

ยนต์ ชุ่มจิต ได้ให้ความเห็นว่า บทบาท หมายถึง ภาระที่ต้องรับผิดชอบตามสถานภาพของแต่ละบุคคล เช่น เป็นพ่อแม่ นอกจากจะเลี้ยงดูให้ลูกเติบโตแล้ว จะต้องมียุทธศาสตร์ในการอบรมสั่งสอนให้ความรู้ ป้องกันมิให้ลูกทำความชั่วหรือดูแลทุกข์สุขอื่นๆ ส่วนครูจะต้องมีบทบาทอื่น ๆ นอกเหนือจากการอบรมสั่งสอนวิชาความรู้ เช่น ช่วยเหลือนักเรียนที่ขาดแคลนเสื้อผ้า อาหาร ส่งเสริมและพัฒนาจริยธรรมของนักเรียนและดูแลรักษาสุขภาพอนามัยของเด็กๆ

วราคม ทีสุกะ กล่าวว่า บทบาท คือสิ่งที่เราทำ หรือหน้าที่ที่เราต้องทำ เมื่อเราเป็นอะไรสักอย่างหนึ่ง สิ่งที่เราทำต้องมาคู่กับสิ่งที่เราเป็นสถานภาพ

สงวนศรี วิรัชชัย ได้แบ่งลักษณะบทบาทออกเป็น ๕ ประเภท คือ

๑. บทบาทที่กำหนด หมายถึง บทบาทที่สังคม กลุ่ม หรือองค์กรกำหนดไว้ว่าเป็นรูปแบบของพฤติกรรมประจำตำแหน่งต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคม กลุ่ม หรือองค์กรนั้นๆ

๒. บทบาทที่ผู้อื่นคาดหวัง หมายถึง บทบาท หรือรูปแบบของพฤติกรรมที่คนอื่น (ผู้เกี่ยวข้อง) คาดหวังว่าผู้อยู่ในตำแหน่งจะถือปฏิบัติ เช่น นักเรียนคาดหวังว่าครูจะช่วยอธิบายปัญหาข้อข้องใจเกี่ยวกับบทเรียนให้กับตน เป็นต้น บทบาทนี้มีมักจะสอดคล้องกับบทบาทที่กำหนด

๓. บทบาทตามความคิดของผู้อยู่ในตำแหน่ง หมายถึง รูปแบบของพฤติกรรมที่บุคคลผู้อยู่ในตำแหน่งคิด และเชื่อว่าเป็นบทบาทของตนที่ตนดำรงอยู่

๔. บทบาทที่ปฏิบัติจริง หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้อยู่ในตำแหน่งได้ปฏิบัติ หรือแสดงออกมาให้เห็น ซึ่งมักเป็นพฤติกรรมที่สอดคล้องกับบทบาทตามความคิดของเจ้าตัวผู้อยู่ในตำแหน่ง

๕. บทบาทผู้อื่นรับรู้ หมายถึง รูปแบบพฤติกรรมที่ผู้อื่นได้รับทราบเกี่ยวกับการปฏิบัติบทบาทของผู้อื่นในตำแหน่ง

ดังนั้น จึงกล่าวโดยสรุปว่า บทบาทตามความหมายของนักวิชาการคือสิทธิและหน้าที่ของบุคคล ที่ถูกกำหนดหรือคาดหวังจากคนในสังคม อาจเป็นไปในรูปแบบของกฎหมาย ค่านิยม ประเพณี เป็นต้น ซึ่งตัวบทบาทจะเป็นตัวที่กำหนดหน้าที่ของบุคคลตามบทบาทที่ตนเองได้กำหนดไว้ เช่น พระสงฆ์ก็มีหน้าที่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยและสั่งสอนพุทธศาสนิกชนให้ปฏิบัติตามธรรมของพระพุทธเจ้า เป็นคนดีของสังคม ไม่สร้างปัญหาให้กับสังคม เป็นต้น

๒.๑.๒ ทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท (Role Theory)

ในการศึกษาครั้งนี้ จะกล่าวถึงแนวคิดทฤษฎีบทบาท (Role Theory) ได้มีนักทฤษฎีกล่าวถึงทฤษฎีบทบาท ดังต่อไปนี้

ทฤษฎีของลินตัน (Linton's role theory) บทบาท หมายถึง ตำแหน่งหรือสถานภาพเป็นตัวกำหนดบทบาท เช่น บุคคลที่มีตำแหน่งเป็นครูต้องแสดงพฤติกรรม เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ลูกศิษย์

ทฤษฎีของโฮแมน (Homan's role theory) บทบาท หมายถึง บุคคลจะเปลี่ยนแปลงบทบาทไปตามตำแหน่งเสมอ เช่น ตอนกลางวันแสดงบทบาทสอนหนังสือเพราะมีตำแหน่งเป็นครู ตอนเย็นแสดงบทบาทเรียนหนังสือเพราะมีตำแหน่งเป็นนิสิตภาคสมทบ เป็นต้น

๑. บทบาททางเพศ (Sex roles) เป็นบทบาทที่สำคัญมาก เพศมีความสัมพันธ์ต่อสภาพสังคมโดยทั่วไป ทั้งเพศหญิงและเพศชาย เริ่มตั้งแต่มีการกำหนดหน้าที่กัน ตามธรรมชาติเพศหญิงมีบทบาทที่สำคัญในการเป็นแม่ เพศชายมีบทบาทสำคัญในการเป็นพ่อ และการเป็นผู้นำของครอบครัว ในบางสังคมนั้นอาจจะเกิดการกีดกันทางเพศ แต่ก็ไม่ได้ทำให้ความสำคัญทางเพศลดลง

๒. บทบาทเกี่ยวพันทางเครือญาติ (Kinship roles) เนื่องจากสังคมมนุษย์เป็นสังคมที่ต้องอยู่ร่วมกัน มีการเคารพนับถือภายในเครือญาติ แต่ละคนมีบทบาทแตกต่างกันไป ทำให้เกิดอิทธิพลในการเคารพเชื่อถือ และเชื่อฟังกันและกัน เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย พ่อ แม่ ลูก เป็นต้น

๓. บทบาททางสังคม (Social roles) เป็นบทบาทหรือหน้าที่ที่สังคมกำหนดขึ้นไว้ให้บุคคลในสถานภาพต่างๆ ได้ยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติหรือคาดหวังว่าจะปฏิบัติ โดยมีปทัสถานทางวัฒนธรรมเป็นเกณฑ์ตัดสิน ฉะนั้นเมื่อบุคคลจะมีการเกี่ยวข้องกัน ทุกคนจึงควรจะได้เรียนรู้และปฏิบัติตามปทัสถานทางวัฒนธรรม แต่ถ้ามีใครคนหนึ่งไม่ปฏิบัติตาม ก็จะต้องมีการบังคับหรือลงโทษเพื่อความสงบสุขของสังคมส่วนใหญ่ต่อไป

๔. บทบาททางอาชีพ (Occupation roles) เป็นบทบาทหน้าที่ที่สำคัญที่สุด ที่จะทำให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ และจะอยู่ได้อย่างมีความสุข ผู้แสดงบทบาทจะต้องคำนึงถึงขอบเขต และหลักการสำคัญของอาชีพนั้น เช่น กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ จรรยาบรรณ และกฎหมาย เป็นต้น

กรณีการ ขวัญอารีย์ ได้แบ่งลักษณะบทบาทของคนในสังคมไว้ดังนี้ คือ

๑. บทบาทที่กำหนดไว้ หรือบทบาทตามอุดมคติ (The Socially Prescribed or Ideal Role) เป็นบทบาทตามอุดมคติที่กำหนดสิทธิ และหน้าที่ของตำแหน่งไว้

๒. บทบาทที่ควรกระทำ (Perceived Role) เป็นบทบาทแต่ละบุคคลเชื่อว่าควรกระทำ ในหน้าที่ของตำแหน่งนั้นๆ ซึ่งอาจไม่ตรง ตามบทบาทอุดมคติทุกประการ และอาจแตกต่างกันไปแต่ ละบุคคลก็ได้

๓. บทบาทที่กระทำจริง (The performed Role) เป็นบทบาทที่บุคคลได้กระทำจริง ตามความเชื่อความคาดหวัง ตลอดจนความกดดันและโอกาสที่กระทำในแต่ละสังคมในช่วงเวลาหนึ่งๆ

งามตา สุขประเสริฐ ได้กล่าวว่า การสร้างผู้นำจะช่วยจูงใจให้ประชาชนทำงานด้วยความ เต็มใจ เพื่อบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ร่วมกันทั้งนี้เพราะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญของการรวมกลุ่ม คน จูงใจคนไปยังจุดประสงค์ โดยทั่วไปแล้ว ผู้นำอาจจะมีทั้งผู้นำที่ดี เรียกว่า ผู้นำปฏิฐาน (Positive Leader) ผู้นำพลวัตร คือ เคลื่อนไหวนำทำงานอยู่เสมอ (Dynamic Leader) และผู้นำในทางที่ไม่ดี คือ ไม่มีผลงานที่สร้างสรรค์ ที่เรียกว่า ผู้นำนิเสธ (Negative Leader)

จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์ และคณะ ได้กล่าวถึงบทบาทว่า ประกอบด้วยลักษณะต่างๆ ๓ ประการ คือ

๑. บทบาทในอุดมคติ (Ideal Role) ได้แก่ บทบาทที่กำหนดไว้เป็นกฎหมาย หรือตาม ความคาดหวังของบุคคลทั่วไปในสังคม เป็นแบบฉบับที่สมบูรณ์ซึ่งผู้ที่มีสถานภาพหนึ่งๆ ควรกระทำ แต่อาจไม่มีใครทำตามนั้น

๒. บทบาทในตามทีบุคคลเข้าใจหรือรับรู้ (Perceived Role) เป็นบทบาทที่ขึ้นอยู่กับ บุคคลนั้นๆ จะคาดคิดด้วยตัวเองว่าควรเป็นอย่างไร ทั้งนี้ย่อมเกี่ยวข้องกับทัศนคติ ค่านิยมหรือ บุคลิกภาพและประสบการณ์เฉพาะหน้าในขณะนั้นด้วย

๓. บทบาทที่แสดงออกจริง (Actual / Enacted Role) ได้แก่ การกระทำที่บุคคล ปฏิบัติจริง ซึ่งย่อมขึ้นอยู่กับสถานการณ์เฉพาะหน้าในขณะนั้นด้วย

ชิตยา สุวรรณชฎ ได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องนี้ไว้ว่า บทบาทเป็นลักษณะพฤติกรรมที่ กำหนด และยังแบ่งหน้าที่ออกเป็น “บทบาทตามอุดมคติ” (Ideal Role) หรือบทบาทที่ผู้ดำรง ตำแหน่งของสังคมควรปฏิบัติ และเป็นผลรวมของบทบาทตามอุดมคติ บุคลิกภาพของผู้ดำรงตำแหน่ง อารมณ์ขณะแสดงบทบาทและอุปกรณ์ของผู้ดำรงตำแหน่งที่มีอยู่ ปฏิกริยาของผู้เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตาม ชิตยา สุวรรณชฎ ได้กล่าวสรุปฐานะตำแหน่ง และบทบาททางสังคมไว้ดังนี้ คือ

๑. มีสถานภาพ (Status) อยู่จริงในสังคม และมีอยู่ก่อนตัวคนจะเข้าไปครอง

๒. มีบทบาทที่ควรจะเป็นประจำอยู่ในแต่ละตำแหน่ง

๓. วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ในสังคมนั้นๆ เป็นส่วนหนึ่งซึ่งสำคัญในการ กำหนดฐานะ ตำแหน่งและบทบาทที่ควรจะเป็น

๔. ฐานะตำแหน่งและบทบาทนั้นได้มาจากการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) ในสังคมนั้น

๕. บทบาทที่ควรจะเป็นนั้นไม่แน่นอนเสมอไปว่าจะเหมือนกัน พฤติกรรมที่เป็นจริงของคนที่ครองฐานตำแหน่ง เพราะพฤติกรรมจริงเป็นผลของปฏิกิริยาของคนที่ครองตำแหน่งที่มีบทบาทที่ควรจะเป็นบุคลิกภาพของตนเอง และของคนอื่นที่เข้าร่วมพฤติกรรมและเครื่องกระตุ้น (Stimulus) ที่มีอยู่ในเวลา และสถานที่ที่เกิดการติดต่อทางสังคม

จากความหมายของบทบาท และแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท สรุปได้ว่า บทบาท หมายถึง แบบแผนของการประพฤติปฏิบัติหรือการกระทำต่างๆ ที่เกี่ยวกับอำนาจ หน้าที่ และสิทธิ ซึ่งผูกพันกับสถานะหรือฐานะตำแหน่งทางสังคม โดยสังคมจะกำหนดหรือคาดหวังบทบาทของบุคคลในแต่ละสถานภาพหรือฐานะตำแหน่งไว้เพื่อให้ผู้ที่อยู่ในสถานภาพหรือฐานะตำแหน่งนั้นๆ ยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติของทุกคนในประเทศชาติ โดยเฉพาะเยาวชนที่เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชาติต่อไป

๒.๒ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับตำราทางวิชาการของนักวิชาการหลายๆท่านจึงได้ประมวลแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๒.๑.๑ ความหมายของการมีส่วนร่วม

คำว่า “การมีส่วนร่วม” ได้มีผู้ให้ความหมายที่หลากหลาย และความแตกต่างกันไปตามความเข้าใจและประสบการณ์ของแต่ละบุคคลซึ่งอาจจะมองทั้งในแง่ของแนวคิด หลักการ กระบวนการและวิธีการปฏิบัติ มีนักวิชาการหลายๆท่าน ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา ตั้งแต่ต้นจนสิ้นสุดกระบวนการ ได้แก่การวิจัย การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล ตลอดจนการจัดสรรผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นการมีส่วนร่วมของประชาชน (public participation) หมายถึง การกระจายโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองและการบริหารซึ่งเกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ โดยการให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็นให้คำแนะนำปรึกษาตลอดจนควบคุมโดยตรงจากประชาชน การมีส่วนร่วมได้มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ ดังนี้

เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ ได้ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับศาสตร์หลายแขนงทั้งทางด้านจิตวิทยาสังคมซึ่งได้อธิบายถึงความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วมเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องทางจิตใจ และอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่มการเข้าไปมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับกิจกรรมของสังคม ทางด้านการเมืองให้ทัศนะว่าการมีส่วนร่วมเป็นการกระจายอำนาจในการตัดสินใจให้แก่สมาชิกในสังคม สร้างความเท่าเทียมกันและเพิ่มพลังอำนาจให้แก่สมาชิกทุกคนทางด้านการพัฒนายังให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่าเป็นกระบวนการที่ผู้มีส่วนได้เสียในการพัฒนาได้เข้ามามี

ส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกแนวทางในการพัฒนาด้วยตัวเอง พร้อมทั้งมีส่วนรับผลประโยชน์ และผลเสียที่เกี่ยวข้องจากการพัฒนา^๑

ประสพสุข ตีอินทร์ ได้ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่ประชาชนได้มีโอกาสเข้าร่วมในการดำเนินงาน ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงขั้นสุดท้าย โดยที่การมีส่วนร่วมอาจรวมในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งหรือจนครบทุกขั้นตอนก็ได้ การเข้ามาร่วมรับผิดชอบเพื่อดำเนินการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการเพื่อนำบรรลุถึงการเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์^๒

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ ได้ให้ความหมายว่า กระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชน ทั้งในส่วนบุคคล กลุ่มคน ชุมชนสมาคม มูลนิธิ และองค์การอาสาสมัครในรูปแบบต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการในเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องร่วมกัน^๓

นรินทร์ชัย พัฒนาพงศา ได้ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วม คือการให้ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ กระบวนการดำเนินโครงการและร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการพัฒนานอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับความพยายามที่จะประเมินผลโครงการนั้น^๔

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ ได้ให้ความหมายว่า คือ กระบวนการที่ส่งเสริม ชักนำสนับสนุน และสร้างโอกาสให้ชาวบ้านทั้งในรูปของส่วนบุคคลและกลุ่มคนต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งหรือหลายกิจกรรม โดยจะต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจมิใช่เข้ามาร่วมเพราะการหวังรางวัลตอบแทนและที่สำคัญคือการมีส่วนร่วมนั้นจะต้องไม่สอดคล้องกับชีวิตความจำเป็น ความต้องการและวัฒนธรรมของคนส่วนใหญ่ในชุมชนด้วย^๕

สุพจน์ พงษ์พิสุทธิบุบผา ได้ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วม หมายถึงการร่วมมือร่วมปฏิบัติ ร่วมแก้ไขปัญหาการดำเนินการ และร่วมรับผิดชอบร่วมกันไม่ว่าจะเป็นของปัจเจกบุคคล หรือของกลุ่มเพื่อให้เกิดการดำเนินการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ต้องการเพื่อนำบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้และเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ (Mental and Emotional Involvement) ของ

^๑บุญจมาศ อยู่ประเสริฐ, “การวิจัยการมีส่วนร่วมทางส่งเสริมการเกษตร”, ประมวลสาระชุดวิชาการวิจัยเพื่อการพัฒนาการส่งเสริมการเกษตรหน่วยที่ ๘, (คณะรัฐศาสตร์ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๔), หน้า ๑๕๐.

^๒ประสพสุข ตีอินทร์, “การมีส่วนร่วมต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในภาคเหนือ”, วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๗).

^๓ไพรัตน์ เตชะรินทร์, นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจุบันในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ศักดิ์โสภาคการพิมพ์, ๒๕๒๖), หน้า ๖ - ๗.

^๔นรินทร์ชัย พัฒนาพงศา, แนวทางแนวการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๓๘), หน้า ๑๙.

^๕วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญของการพัฒนาชุมชน : ประชาชนข้าราชการและผู้นำรัฐบาล, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๐), หน้า ๖๑.

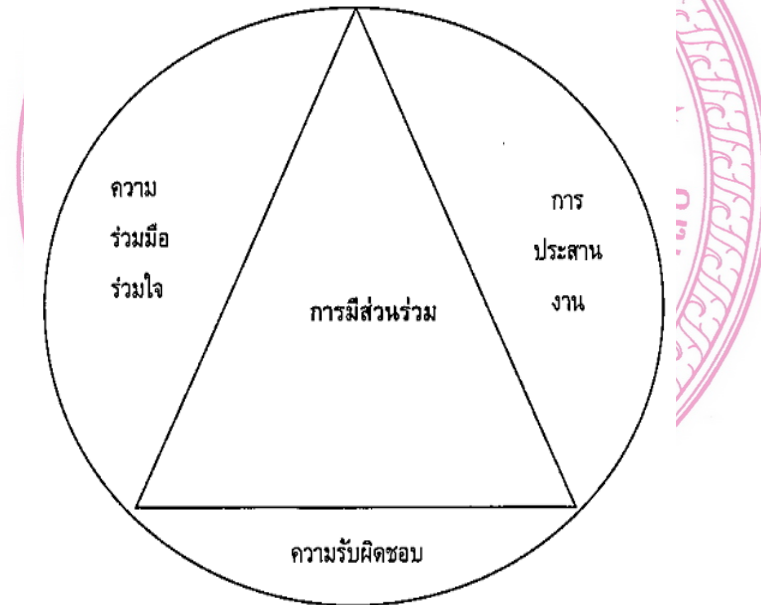
สภาวะสถานการณ์กลุ่ม (Group Situation) อันเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำ (Contribution) เพื่อบรรลุจุดหมายของกลุ่ม^๖

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ ได้ให้ความหมายว่า

Participation = Cooperation + Coordination + Responsibility

การมีส่วนร่วม = ความร่วมมือร่วมใจ + การประสานงาน + ความรับผิดชอบ

ความร่วมมือร่วมใจ หมายถึง ความตั้งใจของบุคคลที่จะมาทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่ม การประสานงานหมายถึง ห่วงเวลาและลำดับเหตุการณ์ที่มีประสิทธิภาพในการทำกิจกรรมหรือการงาน ความรับผิดชอบหมายถึง ความรู้สึกผูกพันในการทำงานและในการทำให้เชื่อถือไว้วางใจ^๗

แผนภูมิที่ ๒.๑ การทำงานเป็นทีม (Team Work)^๘

^๖สุพจน์ พงษ์พิสุทธิบุบผา, “การมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ป่าชุมชนภายใต้การชี้นำของพระสงฆ์ : กรณีศึกษาป่าชุมชนวัดชลประทานราชดำริ ตำบลสูงเนิน อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์”, วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๓).

^๗นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, กลวิธีแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๗), หน้า ๑๘๕.

^๘เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘๕.

เคิร์ท เลวิน (Kurt Lewin) ได้ศึกษาเรื่อง Group Decision and Social Change พบว่า การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาบางอย่างทำให้บุคคลที่มีส่วนร่วมนั้นเกิดความรู้สึกว่า ตนเอง มีการลงทุนในการให้ความคิด การให้การตัดสินใจ ได้ปรับเปลี่ยนแปลงความคิดความรู้เกี่ยวกับบางสิ่งบางอย่างที่ไม่ลงรอยกับการตัดสินใจและอุทิศพลังงานทุกอย่างเพื่อให้ได้มาซึ่งวิธีการแก้ไขปัญหา^๙

วิลเลียม เออร์วิน (William Erwin) ได้ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วมประกอบด้วย ๓ มิติ คือ มิติที่ ๑ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าอะไรควรทำและทำอย่างไร มิติที่ ๒ มีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา ลงมือปฏิบัติการตามที่ได้ตัดสินใจ และมิติที่ ๓ มีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน^{๑๐}

เฮย์ (Hay) ได้ให้ความหมายว่า การเข้าไปมีส่วนร่วมในทางสังคมว่าเป็นการที่เข้าไปมีส่วนร่วมด้วยความสมัครใจในลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่อกลุ่มคน ระหว่างกลุ่มต่อกลุ่ม ซึ่งเป็นส่วนประกอบของกิจกรรมของกลุ่มนี้ ซึ่งจะแบ่งเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้^{๑๑}

เจมส์แอล แครตัน (James L. Creighton) ได้ให้ความหมายว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชน คือกระบวนการที่ความกังวลความต้องการ และคุณค่าของประชาชน ได้รับการบูรณาการในกระบวนการตัดสินใจของภาครัฐ ผ่านกระบวนการสื่อสารแบบสองทาง โดยมีเป้าหมายโดยรวมเพื่อที่จะทำให้เกิดการตัดสินใจที่ดีขึ้นและได้รับการสนับสนุนจากประชาชน” นอกจากนี้ผู้เขียนยังอภิปรายเพิ่มเติมถึงประเด็นว่าจริงหรือไม่ว่าการมีส่วนร่วมนั้นจะหมายถึงการที่ประชาชนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นก่อนการตัดสินใจจะเกิดขึ้น หรือหมายความว่าผู้มีอำนาจตัดสินใจจะสามารถตัดสินใจใดๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อประชาชนได้ก็ต่อเมื่อได้รับความเห็นชอบจากประชาชนก่อนเท่านั้น^{๑๒}

โคเฮน และนอร์แมน (John M. Cohen & Norman T) ได้ให้ความหมายว่าการมีส่วนร่วมโดยทั่วไปในขั้นตอนการวางแผนและตัดสินใจไม่ได้หมายความว่า จะเป็นการตัดสินใจและวางแผนได้เพียงอย่างเดียว ยังใช้การวางแผนและตัดสินใจควบคู่ไปกับขั้นตอนการปฏิบัติการด้วย การวางแผนและตัดสินใจยังเกี่ยวข้องกับประชาชนในเรื่องของการรับผลประโยชน์ และการตรวจสอบและประเมินผล ในกิจการพัฒนาด้วย จะเห็นว่าการวางแผนและตัดสินใจนั้นเกี่ยวข้องเกือบโดยตรงกับการ

^๙Kurt Lewin, อ่างใน ประภาเพ็ญ สุวรรณ, **ทัศนคติการวัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พีระพานการพิมพ์, ๒๕๒๖), หน้า ๑๑๓ - ๑๑๔.

^{๑๐}William Erwin, อ่างใน เริงศักดิ์ ส่งสุข, “การมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลต่อการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี”, **ภาคนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (คณะพัฒนาสังคม : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๓๙).

^{๑๑}Hay, อ่างใน ปฤษฎา บุญเจือ, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการประสานความร่วมมือพัฒนาทุ่งกุลาร้องไห้ จังหวัดร้อยเอ็ด”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (คณะพัฒนาสังคม : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๓๖).

^{๑๒}James L. Creighton, **A guide book for involving citizens in community**, (Creighton University, ๒๐๐๕), P.๗.

ปฏิบัติและก็เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์และการตรวจสอบและประเมินผลด้วยนอกจากนี้ก็จะมีผลสะท้อนกลับจากการตรวจสอบและประเมินผลและการปฏิบัติการกลับไปสู่การตัดสินใจอีกด้วย^{๑๓}

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมหมายถึงการที่ประชาชนแสดงเจตนาทั้งด้วยการให้ความคิดเห็นและการลงมือกระทำเพื่อแก้ไขปัญหาและหรือดำเนินการพัฒนาให้เกิดผลในอันที่จะนำการเปลี่ยนแปลงในทางที่ชอบที่ควรเป็นประโยชน์ต่อตนเอง กลุ่มชนและสังคมโดยรวม ซึ่งผลที่เกิดขึ้นเป็นความตั้งใจที่แท้จริงของประชาชน

๑) หลักการพื้นฐานของการมีส่วนร่วม

จากการศึกษาเอกสารต่างๆ พบได้ว่าหลักการพื้นฐานของการมีส่วนร่วมมีนักวิชาการหลากหลายท่านได้กล่าวไว้ ดังนี้

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา ได้ให้ความหมายว่า หลักการพื้นฐานของการมีส่วนร่วมมี ๑๐ ประการที่ควรคำนึงถึง คือ

๑. เชื่อว่ามนุษย์ต่างมีความคิดและมีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน
๒. เชื่อว่าทุกคนไม่ได้ชั่วตั้งแต่เกิดโดยเหตุที่เขายากจนอยู่นั้นมิใช่จากกรรม
๓. ต้องคิดว่ามนุษย์มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าเทคโนโลยีที่จะนำมาใช้ เพราะถ้ามีการใช้เทคโนโลยีโดยที่มนุษย์ไม่มาร่วมคิด ร่วมกันรู้ หรือเข้าใจเพียงพอก็อาจไม่เกิดประโยชน์เท่าที่ควร หรือตรงข้ามกลับใช้เพื่อทำลายเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเองหรือสิ่งแวดล้อมได้
๔. เชื่อว่าชาวชุมชนต่างๆ มักมีภูมิปัญญาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของตนในระดับหนึ่งบางเรื่องที่ชาวชุมชนยึดถือจึงต้องคอยๆ ให้ปรับตัวผสมผสานกับวิทยาการภายนอก
๕. ต้องคิดว่ามนุษย์มีความสามารถพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนให้ดีขึ้น ถ้าได้รับโอกาสที่จะร่วมคิด ร่วมเข้าใจ และร่วมจัดการ (Active partner) เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม การที่มนุษย์บางกลุ่มปฏิเสธเทคโนโลยีอย่างสิ้นเชิง ก็เป็นไปตามระดับการเข้าใจในเทคโนโลยีนั้นอย่างถูกต้องหรือไม่ และมีกลวิธีปรับความเข้าใจนั้นมาสู่ระดับที่แต่ละฝ่ายยอมรับได้เพียงใด ซึ่งต้องให้ได้รับโอกาสที่จะเข้าใจ และยอมปรับให้เหมาะสมกับตนอย่างเหมาะสม
๖. การมีส่วนร่วมยังมีเพิ่มขึ้น เมื่อมีสภาพที่เหมาะสมต่อไปนี้
  - ๖.๑) ประชาชนในท้องถิ่นได้รู้สึกว่าเขาได้ควบคุมโชคชะตาของตนเอง แทนที่จะเป็นบุคคลอื่นที่ “เขาไม่รู้จักรัก” หรือที่ “เขาไม่ไว้ใจ” ที่บอกว่าจะมาช่วยเขา แต่บ่อยครั้งไม่ได้ช่วยจริงจัง
  - ๖.๒) ผู้ที่จะเข้าร่วมต้องมีอิสรภาพ ได้รับความเสมอภาคและได้รับความจริงใจให้เข้ามีส่วนร่วม ดังนั้นการมีส่วนร่วมจะเกิดอย่างเต็มที่และจริงจังเมื่อบุคคลนั้นๆ ไม่ถูกบังคับให้จำยอม

^{๑๓}John M.Cohen and Norman T, Rural – Development Participation : Concepts and Measures for Project Design, Implementation and valuation, (The Rural Development Committee Center for International Studies Cornell University, 1977), P. 56.

เข้าร่วมและที่สำคัญคือต้องเข้าร่วมด้วยโดยเท่าเทียมกับผู้มาร่วมด้วยทุกคนอีกทั้งโครงการให้ความ
จริงใจด้วย

๖.๓) ผู้ที่จะเข้าร่วมต้องมีความสามารถพอที่จะมีส่วนร่วมได้ กิจกรรมหลายเรื่อง
ประชาชนทั่วไปอาจมีส่วนร่วมด้วยได้ แต่ที่เป็นกิจกรรมเฉพาะ เช่น การแพทย์ การก่อสร้างอาคารสูง
การทหาร ฯลฯ หากประชาชนเข้าร่วมด้วย อาจไม่ได้ผล หรืออาจเกิดความเสียหาย

๖.๔) มีการสื่อสาร ๒ ทางเพื่อให้ผู้มีส่วนร่วมได้รับข้อมูลอย่างถูกต้องและสมบูรณ์
หากผู้มีส่วนได้-เสีย ได้รับข้อมูลไม่ถูกต้องและครบถ้วน หรือสื่อสารได้ไม่ดีพอก็จะไม่เข้าใจได้ดีพอว่า
โครงการจะทำให้เกิด ผลดี-ผลเสีย อย่างไรเพียงใดอาจนำไปสู่การไม่ยอมรับโครงการได้

๖.๕) ประชาชนมีส่วนร่วมรับทราบ-ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจในโครงการตั้งแต่เริ่มต้น
จะทำให้ต้องการเข้ามาร่วมกับโครงการมากยิ่งขึ้น การร่วมงานกันตั้งแต่เริ่มต้น จนสิ้นสุดการตัดสินใจ
ในโครงการนั้นๆ ในระยะยาวจะเกิดผลดียิ่งขึ้นกว่าการที่จะให้ร่วมด้วยเพียงบางส่วน หรือเข้าไป

๖.๖) ประชาชนมีทัศนคติที่ดีต่อเจ้าหน้าที่โครงการและต่อโครงการนั้นๆ และเต็มใจ
ที่จะมีส่วนร่วมด้วย

๖.๗) การมีส่วนร่วมนั้นต้องไม่ทำให้ประชาชนเสียค่าใช้จ่ายมากเกินไปเกินกว่า
ผลตอบแทนที่เขาประเมินว่าจะได้รับ

๖.๘) เมื่อเข้ามามีส่วนร่วมแล้วจะไม่กระทบกระเทือนสถานภาพในหน้าที่การงาน
หรือทางสังคมให้ลดน้อยลง

๖.๙) มีกลวิธีการแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างโครงการและผู้มีส่วนได้เสีย

๗. เชื่อว่าตนต่างกับชาวบ้านอยู่ไม่น้อยและชาวบ้านเองก็แตกต่างกันอยู่บ้างดังนั้นการ
จะให้มีส่วนร่วมจะเอาใจเราฝ่ายเดียวไม่ได้

๘. อาจใช้การมีส่วนร่วมในหลายรูปแบบ เช่น (๑) รูปแบบโดยตรง คือมีส่วนร่วมโดยตัว
บุคคลแต่ละคน หรือ (๒) ประชาชนก่อตั้งองค์กรขึ้นมามีส่วนร่วม หรือ (๓) ให้มีตัวแทนมามีส่วนร่วม
โดยอ้อม ซึ่งย่อมขึ้นกับบริบทของแต่ละพื้นที่เช่น ในพื้นที่ที่ประชาชนมีศรัทธาในตัวแทนของเขามาก
การมีตัวแทนร่วมด้วยก็เพียงพอ แต่กรณีที่เป็นหมู่บ้านมีประชาชนหลากหลายกลุ่มจึงควรมีตัวแทนของ
กลุ่มจากหลายภาคส่วนมามีส่วนร่วมเพิ่มเติม

๙. ไม่มีสิ่งใด ได้มาฟรี ต้องแลกเปลี่ยนกัน มีเสียไปบ้าง เพื่อจะได้มา

๑๐. การมีส่วนร่วมต้องนึกถึงใจของผู้อื่นให้มากมิใช่เอาแต่ใจเราฝ่ายเดียว^{๑๔}

สรุปได้ว่า หลักการพื้นฐานของการมีส่วนร่วมโดยที่มนุษย์ได้มาร่วมคิดร่วมกันรู้เพื่อ
ความเข้าใจที่ถูกต้องที่เกี่ยวกับหลักการเพื่อให้เกิดประโยชน์เท่าที่ควรที่ได้ร่วมตัดสินใจในโครงการ
ตั้งแต่เริ่มต้นการร่วมงานกันตั้งแต่เริ่มต้น จนสิ้นสุดการตัดสินใจในโครงการนั้นๆ

^{๑๔} นรินทร์ชัย พัฒนาพงศา, การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณีตัวอย่าง, พิมพ์ครั้งที่ ๒,
(เชียงใหม่ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๗), หน้า ๑๔ - ๑๕.

๒) กระบวนการมีส่วนร่วม

จากการศึกษาเอกสารต่างๆ พบได้ว่ากระบวนการมีส่วนร่วมมีนักวิชาการหลายๆท่านได้กล่าวไว้ ดังนี้

สมบุรณ์ อำพนพนาร์ตัน ได้ให้ความหมายว่า กระบวนการวางแผนที่แท้จริงหรือสมบุรณ์ จะต้องประกอบด้วยกระบวนการ ๔ ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการวางแผน (Planning) ซึ่งประชาชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา จัดลำดับความสำคัญตัดสินใจกำหนดวิธีการใช้ทรัพยากรในการบริหารและจัดการการใช้ทรัพยากรขั้นการใช้ประโยชน์ (Utilization) ประชาชนจะเข้ามามีบทบาทลักษณะของการควบคุม และเป็นการเพิ่มระดับของการพึ่งพาตัวเอง และขั้นการได้รับผลประโยชน์ (Obtaining Benefits) โดยประชาชนจะต้องได้รับการแจกจ่ายผลประโยชน์จากชุมชนในพื้นที่ที่เท่ากันติดตามประเมินผล ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม (Implementation) โดยประชาชน มีส่วนร่วม^{๑๕}

เบอร์นาร์ด (Bernard) ได้ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนาร่วมคิดตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเองเน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแท้จริงของประชาชน ใช้ความคิดสร้างสรรค์และความชำนาญของประชาชน แก้ปัญหาร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง^{๑๖}

ฟอนารอฟ (Fonarof) ได้ให้ความหมายว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนประกอบด้วยอย่างน้อย ๑ ใน ๔ ประเภทของการมีส่วนร่วม คือ

๑. การวางแผน ซึ่งรวมทั้งการตัดสินใจในการกำหนดเป้าหมาย กลวิธี ทรัพยากรที่ใช้ตลอดจนการติดตามและประเมินผล
๒. การดำเนินงาน
๓. การใช้บริการจากโครงการ
๔. การมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์^{๑๗}

^{๑๕}สมบุรณ์ อำพนพนาร์ตัน, “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันไฟป่า : กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเขาสามหลั่น จังหวัดสระบุรี”, วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๒).

^{๑๖}Bernard, อ่างใน สมศักดิ์ สุวรรณเจริญ, “ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในการวางแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดกำแพงเพชร”, วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๒).

^{๑๗}Fonarof, อ่างใน สมศักดิ์ สุวรรณเจริญ, “ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในการวางแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดกำแพงเพชร”, หน้า ๑๗.

มอชนี (Mochny) ได้สรุปกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนอันเป็นหลักปฏิบัติ ที่สำคัญ
ในงานสาธารณสุขมูลฐาน ไว้ ๔ ประการ คือ

๑. การฝึกอบรมตัวกระตุ้นการพัฒนาให้เกิดขึ้นในชุมชน ได้แก่ อาสาสมัครสาธารณสุข
ประเภทต่างๆ

๒. การกระตุ้นจากตัวกระตุ้น ชุมชนค้นหาผู้นำที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการของตน
ให้เกิดขึ้น

๓. ปัญหาสุขภาพต่างๆ ที่สำคัญ ความต้องการตลอดจนวิธีการเพื่อการแก้ปัญหาและ
ตอบสนองความต้องการเหล่านั้น จะถูกคิดขึ้นด้วยบุคคลเหล่านี้

๔. ความคิดริเริ่มของชุมชนจะเกิดขึ้น ทรัพยากรก็จะถูกนำไปใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่
และในที่สุดปัญหาสุขภาพจะได้รับการแก้ไข^{๑๘}

สรุปได้ว่า กระบวนการมีส่วนร่วมประชาชนทุกคนต้องได้เข้ามามีส่วนร่วมเริ่มต้นจาก
ขั้นตอนการวางแผน (Planning) ซึ่งประชาชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาพร้อมกันจัดลำดับ
ความสำคัญของปัญหาและตัดสินใจกำหนดวิธีการแก้ไขร่วมกันและใช้ทรัพยากรในการบริหารให้เกิด
ประโยชน์ร่วมกันการดำเนินงานพัฒนาร่วมคิดตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเองเน้นการมีส่วนร่วม
เกี่ยวข้องอย่างแท้จริงของประชาชนใช้ความคิดสร้างสรรค์

๓) ขั้นตอนการมีส่วนร่วม

จากการศึกษาเอกสารต่างๆ พบได้ว่าขั้นตอนการมีส่วนร่วมมีนักวิชาการหลายๆท่านได้
กล่าวไว้ ดังนี้

นันทวัฒน์ บรมานันท์ ได้แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมออกเป็น ๔ ขั้นตอนคือ การมีส่วน
ร่วมในการร่วมคิดร่วมตัดสินใจการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์
และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ทุกขั้นตอนมีความสัมพันธ์โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมที่ขั้นตอน
การตัดสินใจเป็นประการสำคัญ ซึ่งในแนวทางการมีส่วนร่วมนั้นมุ่งเน้นให้ประชาชนเป็นผู้คิดค้น
ปัญหา เป็นผู้ที่มีบทบาทในทุก ๆ เรื่อง ไม่ใช่ที่กำหนดให้ประชาชนปฏิบัติในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ทุกอย่าง
ต้องเป็นเรื่องของประชาชนที่จะคิด ซึ่งแนวความคิดนี้มีกรอบพื้นฐานและการวิเคราะห์การมีส่วนร่วม
ดังนี้^{๑๙}

๑. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ประกอบด้วย การริเริ่มตัดสินใจ
ดำเนินการตัดสินใจ และตัดสินใจปฏิบัติการ

๒. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบด้วย การสนับสนุน
ด้านทรัพยากร การบริหาร และการประสานขอความช่วยเหลือ

^{๑๘} เรื่องเดียวกัน หน้า ๑๙.

^{๑๙} นันทวัฒน์ บรมานันท์, การบริการสาธารณสุขในระบบกฎหมายปกครองของฝรั่งเศส,
(กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สำนักนิติธรรม, ๒๕๔๑), หน้า ๖.

๓. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) ประกอบด้วย ผลประโยชน์ทางวัตถุ
ผลประโยชน์ทางด้านสังคม และส่วนบุคคล

๔. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) เป็นการควบคุม ตรวจสอบการ
ดำเนินกิจกรรมทั้งหมด และเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วม

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ ได้กล่าวว่า กระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนมี ๔
ขั้นตอน คือ^{๒๐}

๑. การศึกษาชุมชน คือ การค้นหาปัญหาและความต้องการของชุมชน และเรียนรู้สภาพ
ความเป็นอยู่ของชาวบ้าน ทรัพยากร สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ในชุมชนร่วมกับประชาชนโดยวิธีการสังเกต
และสัมภาษณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ข้อมูลบางส่วนอาจหาได้จากเอกสารและงานวิจัย

๒. การวางแผนเพื่อแก้ปัญหา โดยมีการรวมกลุ่มอภิปราย ถกเถียงแสดงความคิดเห็น
ชาวบ้านควรมีโอกาสเข้ามาร่วมอภิปรายแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่

๓. การลงมือปฏิบัติตามแผน หรือวิธีการที่ได้ร่วมกันตัดสินใจแล้วจากขั้นตอนที่ ๒ โดย
ประชาชนมีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้จะต้องได้ร่วมด้วยความศรัทธาและเชื่อมั่นในตนเองที่จะพัฒนาชุมชน

๔. การประเมินผลงาน โดยชาวบ้านและนักพัฒนาจะร่วมกันกำหนดขั้นตอนต่าง ๆ ใน
การทำงานประเมินผล ตลอดจนดูแลปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในระหว่างประเมินผลเพื่อที่จะแก้ไขได้ทันที

สรุปได้ว่า ขั้นตอนการมีส่วนร่วมประชาชนทุกคนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการ
ประเมินผล ทุกขั้นตอนมีความสัมพันธ์เพื่อทำให้ประชาชนในพื้นที่เกิดความสามัคคี

๔) ลักษณะของการมีส่วนร่วม

จากการศึกษาเอกสารต่างๆ พบได้ว่าลักษณะของการมีส่วนร่วมมีนักวิชาการหลายๆ
ท่านได้กล่าวไว้ ดังนี้

ปิยะนุช เงินคล้าย แบ่งการมีส่วนร่วมเป็น ๓ ลักษณะ คือ ๑) การมีส่วนร่วมโดยความ
สมัครใจ และปราศจากการสนับสนุนจากภายนอก เป็นการมีส่วนร่วมแบบอุดมคติ ๒) การมีส่วนร่วม
โดยคนภายนอก พบมากในประเทศกำลังพัฒนาโดยรัฐมีบทบาทเป็นศูนย์กลางในการริเริ่มให้เกิดการมี
ส่วนร่วมของประชาชน ๓) การมีส่วนร่วมโดยการบังคับ แบบนี้ไม่ต่างจากแบบที่ ๒ มากนักในแง่
ผลลัพธ์ ออกมาทันที^{๒๑}

^{๒๐}วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, การบริหารและการจัดการทางทรัพยากรธรรมชาติ : บทบาทขององค์กรใน
ท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๐), หน้า ๖๑-๖๓.

^{๒๑}ปิยะนุช เงินคล้าย, “ภาวะสุขภาพอนามัยของประชาชน การศึกษาสำรวจปัจจัยและผลกระทบ
ของนโยบายสาธารณสุขมูลฐานในเขต ๑ ของสาธารณสุข”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพัฒนบริหารศาสตรดุษฎีบัณฑิต,
(คณะรัฐประศาสนศาสตร์ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๓๖).

นำชัย ทนุผล ได้กล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมไว้ ๓ ประการคือ ๑) การปรากฏตัว (Presence) หมายถึง การเข้าร่วมในโครงการที่องค์การสถาบันหรือหน่วยงานจัดให้ การมีส่วนร่วมจึงมีความหมายเพียงการปรากฏตัวหรือเข้าร่วมในโครงการนั้นๆซึ่งจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับแรงจูงใจและองค์ประกอบทางสังคมอื่นๆ ๒) การเกี่ยวข้อ (Involvement) หมายถึง การมีส่วนร่วมในโครงการอย่างแข็งขันของผู้เข้าร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่เหมาะสมกับตนและการนำไปใช้โดยเน้นที่ตัวผู้เข้าร่วมไม่เน้นสถาบันองค์การ๓)การควบคุม (Control) หมายถึง การมีบุคคลหรือกลุ่มผู้เข้าร่วมเป็นผู้กำหนด หรือควบคุมกระบวนการศึกษาเอง เช่น ควบคุมองค์ประกอบ (เนื้อหาเป้าหมาย ผลที่ต้องการ) และควบคุมกระบวนการเรียนรู้ (จะเรียนอย่างไร)^{๒๒}

ชาติชาย ณ เชียงใหม่ ได้กล่าวว่ลักษณะพื้นฐานที่สำคัญของการมีส่วนร่วม คือ ๑) เป็นการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างสรรค์ความดีงามให้แก่ทุกด้านของชีวิตของประชาชนและชุมชน (Inclusiveness) ๒) เป็นการมีส่วนร่วมเพื่อความเท่าเทียมกัน (Equity) ของปัจเจกชนและกลุ่มคนในการมีส่วนร่วมให้ (Give) และมีส่วนร่วมได้รับประโยชน์ (Take) จากการกระจายทรัพยากรสาธารณะ ๓) เป็นการมีส่วนร่วมที่ทำให้เกิดความเป็นธรรม (Justice) แก่ปัจเจกชนและกลุ่มคนที่มีสถานภาพแตกต่างกันได้มีปฏิสัมพันธ์กันในลักษณะของการแบ่งปัน เกื้อกูลกัน อุ่มชูกัน และเรียนรู้ร่วมกัน^{๒๓}

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา ได้ให้ความหมายของลักษณะการมีส่วนร่วมมีประเด็นสำคัญ ๑๐ ประการ คือ

๑. ระยะเวลาและสถานที่ในการมีส่วนร่วมกับโครงการ ควรต้องให้ผู้มีส่วนได้-เสียเข้ามามีส่วนร่วมให้ต่อเนื่องตามวงจรชีวิตของโครงการ ตั้งแต่เริ่มต้นจนโครงการยุติ

๒. การมีส่วนร่วมนั้น มีมิติทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ โดย (๑) ทางด้านปริมาณ ถ้ามีคนมามีส่วนร่วมมากก็ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างกันดีขึ้นมาก จากนั้นทำให้องค์กรทางสังคมก่อตัวขึ้น ส่วน (๒) ทางด้านคุณภาพ ควรให้มีมีส่วนร่วม มิมีมิติที่จะขัดขวางความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างบุคคล หรือ ความเป็นนาย-บ่าวกัน ให้มีส่วนร่วมเสมอภาคกัน จึงจะถือว่ามีความสัมพันธ์ที่ดี

๓. จะให้การมีส่วนร่วมเป็นเป้าหมายปลายทาง (An end) หรือจะให้เป็นแนวทาง (a mean) คือจะให้เพียงบุคคลต่างๆ เข้ามาเกี่ยวข้องก็พอใจคิดว่าบรรลุวัตถุประสงค์บางสิ่งแล้ว หรือจะพิจารณาว่าการมีส่วนร่วมเป็นแนวทางที่ต้องทำให้ดี โดยตอบให้ได้ว่า “หลังจากการมีส่วนร่วมแล้ว จะมีอะไรดีขึ้น อะไรควรเกิดขึ้นอีกบ้าง” อันเป็นการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมที่เป็นวิธีการหรือกระบวนการที่ต้องดำเนินไปอย่างมีคุณภาพ ซึ่งทำให้งานเกิดความสำเร็จดียิ่งขึ้น

๔. การมีส่วนร่วมนี้ ตามธรรมชาติอาจเกิดขึ้นไม่สม่ำเสมอหรือตลอดเวลาก็ได้ เช่นเวลาเกิดภัยพิบัติคนก็มาช่วยกัน เมื่อหมดภัยแล้ว ก็แยกกันกลับไปเช่นเดิม แต่ถ้าตั้งองค์กรประชาชนเข้ามา

^{๒๒}นำชัย ทนุผล, **หลักการและยุทธวิธีการพัฒนาชุมชน**, (เชียงใหม่ : สำนักพิมพ์สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้, ๒๕๓๑), หน้า ๓๑.

^{๒๓}ชาติชาย ณ เชียงใหม่, **การมีส่วนร่วมกับการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่สมดุล**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บริษัท ธรรมดาเพรส จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๕๙.

มีส่วนร่วมแก้ปัญหาในภัยพิบัติต่างๆ ในพื้นที่กว้างขวางขึ้นอาจต้องการตัวแทนประชาชนมีส่วนร่วมใน เวลาที่ยาวนานขึ้น และอาจใช้วิธีการมีจุดหมายข่าวแจ้งเรื่องไปยังประชาชนทั่วไปก็ได้

๕. การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการทางสังคมและทางการศึกษา ซึ่งหากเกิดขึ้นได้คือให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันไปด้วย จะเป็นเสมือนการให้การศึกษา แก่สังคมไปใน ขณะเดียวกันแต่หลายโอกาสต้องให้เกิดความพร้อมในแต่ละเรื่องต้องใช้เวลารอคอยบ้างเช่นกัน

๖. สถานการณ์การมีส่วนร่วมนั้น ต้องคำนึงว่าการมีส่วนร่วมที่แท้จริง มิใช่ เกิดขึ้นจาก การออกคำสั่ง แต่จะต้องสร้างขึ้นเองจะให้มีผู้สั่งว่ามาร่วมกันให้เต็มที่ แล้วคนก็มาร่วม คงไม่ค่อย เกิดขึ้นได้ การมีส่วนร่วมมักต้องใช้ความพยายามให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เกิดแนวคิด ประชาสังคม มีจิตสำนึกสาธารณะ เคารพความหลากหลายทางความคิด เพราะทำให้มุมมองกว้างขึ้น และเกิดความรอบคอบขึ้นจนเป็นวิถีชีวิตประจำวันของประชาชน

๗. มีคณะผู้บริหารการมีส่วนร่วมพิจารณา เพื่อวางแนวดำเนินการให้เหมาะสมว่าจะให้ บุคคลใด กลุ่มใด เข้ามามีส่วนร่วมเมื่อใดและโดยวิธีใด โดยคณะผู้บริหารที่มีส่วนร่วมนี้ควรมีตัวแทนผู้ ได้รับผลกระทบในจำนวนมากพอสมควร และให้ความหลากหลายมากพอ

๘. การมีส่วนร่วมรับรู้สภาพปัญหาโดยมีส่วนร่วมจะทำให้คนในชุมชนได้รับสภาพที่เป็นจริง มากขึ้นการมีส่วนร่วมเพื่อค้นหาปัญหาทำให้เมื่อเห็นปัญหาแล้วจะทำความเข้าใจที่จะคิดหาทางแก้ไข ด้วยกันและร่วมแก้ปัญหาต่างๆได้จะทำให้เป็นบทเรียนที่จะแก้ปัญหาตนเองต่อไป

๙. คนที่อยู่ร่วมกันในชุมชนส่วนใหญ่มิได้ใช้ชุมชนเป็นเพียงที่รวมคน คล้ายเอาก้อนหิน มากองรวมกันเท่านั้น แต่คนในชุมชนหนึ่งๆ มักมีความผูกพันเอื้ออาทรกันมีค่านิยมร่วมกัน

๑๐. ควรทำให้การมีส่วนร่วมมีลักษณะปณารมณชั้นประกอบไปบ้าง เพราะใน สังคมไทยการมีอารมณชั้น จะช่วยให้บรรยากาศการมีส่วนร่วมเกิดขึ้นได้ดี ดังนั้นในการประชุมถ้าใช้ อารมณชั้น ดนตรี เกมส์ กีฬา เข้าร่วมด้วยจะสร้างการมีส่วนร่วมให้เพิ่มขึ้นได้^{๒๔}

สรุปได้ว่า ลักษณะของการมีส่วนร่วมจะเห็นได้ว่าการเข้าร่วมในโครงการที่องค์การ สถาบันหรือหน่วยงานจัดให้ การมีส่วนร่วมจึงมีความหมายเพียงการปรากฏตัวหรือเข้าร่วมในโครงการ นั้นๆ ซึ่งจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับแรงจูงใจและองค์ประกอบทางสังคมอื่นๆเป็นการมีส่วนร่วมเพื่อ สร้างสรรค์ความดีงามให้แก่ทุกด้านของชีวิตของประชาชนและชุมชนเป็นการมีส่วนร่วมเพื่อความเท่า เทียมกันของปัจเจกชนและกลุ่มคนในการมีส่วนร่วมให้และมีส่วนได้รับประโยชน์จากการกระจาย ทรัพยากรสาธารณะ

^{๒๔} นรินทร์ชัย พัฒนาพงศา, การมีส่วนร่วมหลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณีตัวอย่าง, หน้า ๑๕-๑๗.

๕) รูปแบบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

จากการศึกษาเอกสารต่างๆ พบได้ว่ารูปแบบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนมีนักวิชาการหลายๆ ท่านได้กล่าวไว้ ดังนี้

เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ ได้สรุปแนวความคิดเกี่ยวกับกรณีมีส่วนร่วม ซึ่งจำแนกประเภทของการมีส่วนร่วมไว้ โดยมีรูปแบบต่างๆ คือ การจำแนกจากการพิจารณาถึงระดับการอาสาสมัครเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งมีทั้งการถูกบังคับและไม่ถูกบังคับการจำแนกตามวิธีการ ที่เข้าไปเกี่ยวข้องประกอบด้วยการมีส่วนร่วมโดยตรงและโดยอ้อม การจำแนกตามการเข้าไปเกี่ยวข้องกับขั้นตอนต่างๆ ของกระบวนการวางแผนการพัฒนา การจำแนกตามลักษณะชั้นขององค์การโดยพิจารณาจากโครงสร้างขององค์การ การจำแนกตามความเข้มข้นและความดีของสังคม และการจำแนกตามระดับการเข้ามามีส่วนร่วม ดังนี้

๑. การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ส่งเสริม (สนับสนุน) ประกอบด้วยการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง ซึ่งจะส่งเสริมให้บุคคลมีความเอาใจใส่เข้ามาร่วมกิจกรรมกับองค์การบริหารส่วนตำบลหรืออาจลงรับสมัครเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมด้านกฎหมาย เช่น การปฏิบัติตามกฎหมาย การเสียภาษีตามกฎหมาย เป็นต้น และการมีส่วนร่วมในด้านความร่วมมืออาจอยู่ในรูปของการสละแรงงาน เงิน การร่วมทำงาน การร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อพิจารณาสนับสนุนหรือคัดค้าน

๒. การมีส่วนร่วมในฐานะของผู้รับบริการ อาจกระทำในลักษณะการแก้ปัญหาหรือความเดือดร้อน รวมทั้งการทำหน้าที่สะท้อนภาพให้ผู้บริหารได้เห็นภาพของการบริการที่ประชาชนได้รับ

๓. การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ตรวจสอบ ซึ่งสามารถกระทำได้ในลักษณะต่างๆ เช่น ร่วมตรวจสอบพฤติกรรมของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ตรวจสอบแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล ตรวจสอบการจัดทำข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่าย ตรวจสอบโครงการต่างๆ การเข้าร่วมฟังการประชุมสภา รวมทั้งการตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร เป็นต้น^{๒๕}

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ ได้กล่าวถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของนโยบายการพัฒนา คือ

๑. ร่วมทำการศึกษา ค้นคว้าปัญหา สาเหตุปัญหา และการลดปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมถึงตลอดจนความต้องการของชุมชน

๒. ร่วมคิดหา และสร้างรูปแบบวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาและลดปัญหาของชุมชน เพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน

๓. ร่วมวางแผนนโยบาย หรือแผนงานหรือโครงการหรือกิจกรรมเพื่อจัดและแก้ไขปัญหาสนองความต้องการของชุมชน

๔. ร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด ให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

^{๒๕}เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ, “การวิจัยการมีส่วนร่วมทางส่งเสริมการเกษตร”, ประมวลสาระชุดวิชาการวิจัยเพื่อพัฒนาการส่งเสริมการเกษตรหน่วยที่ ๙, หน้า ๒๙๓.

๕. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
๖. ร่วมกันลงทุนในกิจกรรม โครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเองและของหน่วยงาน
๗. ร่วมปฏิบัติตามนโยบายแผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้
๘. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการ และกิจกรรมที่ได้ทำไว้ทั้งโดยเอกชนและรัฐบาล ให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป^{๒๖}

สมพันธ์ เตชะอธิก ได้กล่าวไว้ว่า “การมีส่วนร่วมและการพึ่งตนเองของชาวบ้านว่าจำเป็นต้องเข้าร่วมในกระบวนการพัฒนาตั้งแต่เริ่มคิด แลกเปลี่ยนความคิดในโครงการต่างๆ การตัดสินใจทำหรือไม่ทำ และดำเนินการโดยคำนึงถึงผลประโยชน์และการใช้ทรัพยากรท้องถิ่น เน้นการพึ่งตนเองเป็นหลักมากกว่าที่จะคิดถึงคนจากภายนอก^{๒๗}

นวนน้อย ตรีรัตน์และคณะ ได้ศึกษาถึงระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความแตกต่างกันในหลายระดับและหลายเงื่อนไข ดังนี้

๑. ระดับเป็นฝ่ายรุก / ปฏิบัติยาตอบโต้
๒. ระดับลงสมัครรับเลือกตั้ง
๓. ระดับการขอคูเอกสารต่างๆ
๔. ระดับการตรวจสอบผลงาน อบต. อย่างเป็นรูปธรรม
๕. ระดับการประชุมเสนอแผนผ่านประชาคมหมู่บ้านและประชาคมหมู่บ้าน
๖. ระดับการตรวจสอบในลักษณะที่เป็นกรรมการตรวจรับงาน / กรรมการเปิดซอง^{๒๘}

นรินทร์ชัย พัฒนาพงศา ได้แบ่งระดับการมีส่วนร่วมออกเป็น ๕ ระดับ คือ^{๒๙}

๑. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูล ของตน / ครอบครัว / ชุมชน ของตน
๒. การมีส่วนร่วมรับรู้ข้อมูล ข่าวสาร เช่น การร่วมรับรู้ข้อมูลของตนจากแพทย์เพื่อจะเป็นแนวทางตัดสินใจให้ดีขึ้น เพราะสิ่งที่แพทย์รู้เกี่ยวกับตนนั้น ตนเองอาจไม่รู้
๓. การมีส่วนร่วมตัดสินใจ (Co-decision) โดยเฉพาะเกี่ยวกับโครงการที่ตนจะมีส่วนร่วมได้เสียด้วย โดยแบ่งเป็น ๓ กรณีแล้วแต่กิจกรรมนั้นตนอยู่ในขั้นตอนใดต่อไป

^{๒๖}ไพรัตน์ เตชะรินทร์, นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจุบันในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ศักดิ์โสภณการพิมพ์, ๒๕๒๗), หน้า ๖ - ๗.

^{๒๗}สมพันธ์ เตชะอธิก, ฝ่าฝันเพื่อหมู่บ้าน, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เอ็ดดิสัน, ๒๕๓๑), หน้า ๖๓.

^{๒๘}นวนน้อย ตรีรัตน์และคณะ, การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, ๒๕๔๓), หน้า ๓๙๗ - ๓๙๘.

^{๒๙}นรินทร์ชัย พัฒนาพงศา, การมีส่วนร่วมหลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณีตัวอย่าง, หน้า ๑๕-๑๗.

๓.๑) ตนมีน้ำหนักการตัดสินใจน้อยกว่าเจ้าของโครงการ เช่น ก่อนเริ่มทำโครงการจะตัดสินใจว่าโครงการควรทำขนาดใด ทำกิจกรรมอะไรบ้าง เป็นต้น ผู้อื่นมีส่วนร่วมด้วยน้อย

๓.๒) ตนมีน้ำหนักการตัดสินใจเท่ากับเจ้าของโครงการ เช่น เมื่อเป็นหุ้นส่วนที่เท่าเทียมกันและจะตัดสินใจว่าจะเริ่มโครงการนั้นหรือไม่

๓.๒) ตนมีน้ำหนักการตัดสินใจเท่ากับเจ้าของโครงการ เช่น เมื่อเป็นหุ้นส่วนที่เท่าเทียมกันและจะตัดสินใจว่าจะเริ่มโครงการนั้นหรือไม่

๓.๓) ตนมีน้ำหนักการตัดสินใจมากกว่าเจ้าของโครงการ เช่น เมื่อเป็นผู้รับประโยชน์จากน้ำที่ได้รับจากอ่างน้ำ กลุ่มผู้ได้รับประโยชน์ควรเป็นผู้มีน้ำหนักการตัดสินใจมากกว่าเจ้าหน้าที่ เป็นต้น

๔. การมีส่วนร่วมทำ คือร่วมในขั้นตอนการดำเนินงาน เช่น ร่วมสร้างถนน

๕. การมีส่วนร่วมสนับสนุน คือไม่มีโอกาสร่วมทำแต่มีส่วนร่วมช่วยเหลือด้านอื่น

นนท์ กอแก้วทองดี ได้แบ่งระดับการมีส่วนร่วมเป็น ๓ ระดับ คือ^{๓๐}

๑. ระดับที่ประชาชนไม่มีส่วนร่วม
๒. ระดับที่ประชาชนมีส่วนร่วมปานกลาง
๓. ระดับที่ประชาชนมีส่วนร่วมด้วยเต็มที่

ตารางที่ ๒.๑ แสดงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน^{๓๑}

ระดับการมีส่วนร่วม	ขั้นตอนการมีส่วนร่วม
๑) ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น	๘) ประชาชนคือผู้กำหนดสิ่งที่ต้องการและร่วมกันจัดการ ๗) ประชาชนได้ “ควบคุม” “บางส่วน” ๖) ประชาชน และรัฐมีส่วนร่วมเท่ากัน (โดยรัฐถือว่าประชาชนเป็น “หุ้นส่วน”)
๒) ประชาชนมีส่วนร่วม ปานกลาง	๕) รัฐให้ประชาชนเข้าร่วมได้บางส่วน เช่น เป็นที่ปรึกษา, เข้าเป็นกรรมการ (แต่เพียงส่วนน้อย) ๔) ประชาชนได้รับการปรึกษา (โดยมีการถามความต้องการบ้าง)
๓) ประชาชนไม่มีส่วนร่วม	๓) รัฐบอกให้ทราบว่า “มีอะไรบ้าง” ๒) รัฐคือผู้จัดการให้ ๑) รัฐคือผู้กำหนด (คิดให้แทน)

อรอนงค์ ธรรมกุล ได้สรุปลักษณะของการเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนนั้นมีอยู่ ๕ ขั้นตอน คือ

๑. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาในการพิจารณาปัญหาและจัดระดับความสำคัญของปัญหาตลอดจนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ
๒. การมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุของปัญหา
๓. การมีส่วนร่วมในการค้นหาและพิจารณาแนวทางและวิธีการแก้ปัญหา
๔. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหา
๕. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลของกิจกรรม^{๓๒}

^{๓๐} นนท์ กอแก้วทองดี, การประชุมเชิงปฏิบัติการผู้นำประชาคมตำบล เรื่องเวทีประชาคมพร้อมใจเลือกตั้ง, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สำนักงานคณะกรรมการเลือกตั้ง, ๒๕๔๓), หน้า ๕๖.

^{๓๑} นนท์ กอแก้วทองดี, การประชุมเชิงปฏิบัติการผู้นำประชาคมตำบล เรื่องเวทีประชาคมพร้อมใจเลือกตั้ง, หน้า ๕๗.

แอกบายานี (Agbayani) ได้กล่าวถึงรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนในลักษณะต่างๆ ดังนี้

๑. การร่วมประชุม
๒. การออกความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ
๓. การตีปัญหาให้กระจ่าง
๔. การออกเสียงสนับสนุน หรือคัดค้านปัญหา
๕. การออกเสียงเลือกตั้ง
๖. การบริจาคเงิน
๗. การบริจาควัตถุ
๘. การช่วยเหลือด้วยแรงงาน
๙. การใช้โครงการที่เป็นประโยชน์ให้ถูกต้อง
๑๐. การช่วยเหลือในการรักษาโครงการ
๑๑. การทำงานกับตัวนำการเปลี่ยนแปลง^{๓๓}

ยาดาว (Yadav) ได้กล่าวไว้ว่า การเข้าร่วมของประชาชนหรือตัวแทนกลุ่มของชุมชนในกระบวนการพัฒนาด้วยความสมัครใจและต้องไม่ถูกบังคับ ซึ่งจำแนกระดับของการมีส่วนร่วมได้ดังนี้

๑. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
๒. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการและแผนการ
๓. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการควบคุม ประเมินโครงการและการพัฒนา
๔. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ของการพัฒนา^{๓๔}

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ควรจะเริ่มต้นตั้งแต่การสร้างจิตสำนึกให้กับประชาชนให้เขามีความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการ กิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นซึ่งจะทำให้เกิดการหวงแหนรักษากิจกรรมต่างๆ เสมือนเป็นของตนเอง และการใช้ประโยชน์หรือการรับประโยชน์จากโครงการก็จะเกิดประโยชน์สูงสุด คุ่มค่ากับการลงทุน

^{๓๒} อรณรงค์ ธรรมกุล, “การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการพัฒนาท้องถิ่น”, *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๙).

^{๓๓} Agbayani, อ่างใน ประสิทธิ์ นนทการ, “บทบาทของสภาตำบลในการดำเนินงานโครงการสร้างงานในชนบท”, *วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต*, (คณะรัฐศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๖).

^{๓๔} Yadav, อ่างใน สมศักดิ์ สุวรรณเจริญ, “ขั้นของการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในการวางแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดกำแพงเพชร”, *วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๒).

๖) ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม

โดยทั่วไปแล้วกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนต่อเนื่องซึ่งก่อให้เกิดต้นทุนในการดำเนินการมากพอสมควร อย่างไรก็ตามข้อดีของการมีส่วนร่วมคือก่อให้เกิดการผลิตนโยบายและบริการสาธารณะ ที่สอดคล้องกับความต้องการของสาธารณชนเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดสรรทรัพยากรของสาธารณะให้สูงขึ้น โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนก่อให้เกิดประโยชน์ต่างๆ ดังนี้

๑. เพิ่มคุณภาพของการตัดสินใจ กระบวนการปรึกษาหารือกับสาธารณชนช่วยให้ความกระจ่างในวัตถุประสงค์และความต้องการของโครงการหรือนโยบายนั้นๆ ได้อยู่เสมอสาธารณชนสามารถที่จะผลักดันให้เกิดการทบทวนข้อสันนิษฐานที่ปิดบังอยู่ ซึ่งอาจจะปิดบังไม่ให้เห็นทางออกที่มีประสิทธิภาพที่สุด

๒. ลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา โดยทั่วไปกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเต็มรูปแบบมักจะสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายและเสียเวลา แต่ในทางปฏิบัติแล้วการมีส่วนร่วมของประชาชนมาตั้งแต่ต้น สามารถที่จะลดความล่าช้าและลดค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งของประชาชนได้ การมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถเกิดผลในการยอมรับอย่างสูงต่อการตัดสินใจโดยกลุ่มซึ่งมีส่วนได้ส่วนเสียในการตัดสินใจนั้นๆ

๓. การสร้างฉันทามติ โครงการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถที่จะสร้างข้อตกลงที่มั่นคงและยืนยาวและการยอมรับระหว่างกลุ่มซึ่งก่อนหน้านี้อาจจะมีความเห็นขัดแย้งกันคนละทางก่อนให้เกิดความเข้าใจระหว่างคูกรณี ลดความขัดแย้งทางการเมืองและก่อให้เกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจของรัฐ

๔. ความสำเร็จและผลในการปฏิบัติของโครงการ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทำให้คนเรามีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของการตัดสินใจนั้น ตลอดจนรู้สึกกระตือรือร้นในการที่จะช่วยให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

๕. การหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าหรือหลีกเลี่ยงความขัดแย้งที่รุนแรง ความขัดแย้งในโครงการอาจนำไปสู่การเป็นปฏิปักษ์อันยากที่จะแก้ไข กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนก่อให้เกิดโอกาสที่คูกรณีจะแสดงความต้องการของกลุ่มเขา และความห่วงกังวลที่ปราศจากความรู้สึกที่เป็นปฏิปักษ์การมีส่วนร่วมของประชาชนตั้งแต่ต้นสามารถลดการเผชิญหน้ากันอย่างรุนแรงที่อาจจะเป็นไปได้ อย่างไรก็ตามการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ใช่ยาวิเศษมันไม่อาจที่จะละหรือกำจัดความขัดแย้งในทุกๆ กรณีได้^{๓๕}

^{๓๕} นวลน้อย ตรีรัตน์และคณะ, การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล, หน้า ๓๘๐ - ๓๘๑.

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

๑. ทำให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การมีส่วนร่วมกันทำกิจกรรมทำให้แต่ละฝ่ายได้เรียนรู้ซึ่งกันและกันแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความคิดเห็นซึ่งกันและกัน จนไปสู่การยอมรับความแตกต่างในรูปร่าง ความรู้ นิสัย ค่านิยม ต่างๆ อันเป็นรากฐานสำคัญของประชาธิปไตย

๒. ทำให้งานที่ยากบางอย่างสำเร็จขึ้นมาได้ งานหลายอย่างหากทำเพียงผู้เดียว หรือทำน้อยคนอาจไม่สำเร็จ ต้องให้ผู้มาร่วมงานหลายคนจึงจะสำเร็จ เช่น การสร้างบ้าน สร้างเจดีย์ สร้างสิ่งมหัศจรรย์ของโลก เช่น ทักษาสถ์ กำแพงเมืองจีน หรืองานบางอย่างต้องการความร่วมมือโดยตลอด เช่น การลดปริมาณขยะ จึงต้องให้คนทั้งชุมชนเห็นด้วยและร่วมมือกันปฏิบัติ

๓. ทำให้บุคคลคิดช่วยตนเอง เพราะถ้ารัฐเป็นฝ่ายทำให้กระรอความช่วยเหลือหากมาร่วมกันพิจารณาอาจทำบางสิ่งได้เองและจะร่วมดูแลรักษาสิ่งนั้นมากขึ้น

๔. ทำให้ความช่วยเหลือนั้นตรงกับที่ต้องการ โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในชั้นการระบุประเด็นปัญหาและความต้องการ จึงไม่เกิดปัญหาที่สร้างไว้เพื่อใช้ แล้วไม่ใช้ให้เกิดประโยชน์ เช่นที่อ่านหนังสือในหมู่บ้าน สะพานลอยให้คนข้ามซึ่งทำแล้วไม่มีผู้ใช้ก็เสียประโยชน์

๕. จะทำให้ประหยัดทรัพยากรลงได้ เพราะการช่วยตรงกับความต้องการที่จะใช้ จะทำและยังอาจมีแรงงานจากการมีส่วนร่วมมาช่วยได้ อาจมีบ้างถ้ามีส่วนร่วมจนเหนื่อย ไม่มีการจัดการที่ดีก็อาจสิ้นเปลืองทรัพยากรมากกว่าที่ควรหรืออาจเกิดความเสียหายก็ได้

๖. ทำให้รู้สึกเป็นเจ้าของ การมาร่วมคิดร่วมทำ ทำให้รู้สึกเป็นเจ้าของ ก็มาร่วมกันดูแลรักษา ซ่อมแซม และมีความภูมิใจในสิ่งที่ตนร่วมกันทำขึ้นมา สิ่งของที่บุคคลได้ร่วมกันมาจึงอยู่คงทน

๗. เพิ่มทางเลือกที่ดีเพื่อการตัดสินใจ การได้รับรู้ในโครงการอย่างละเอียดทำให้ช่วยกันค้นหาทางเลือก (ทางออก) หลายทางที่สมบูรณ์และเหมาะสมที่สุด ทำให้เกิดผลเสียหายน้อยลงหรือเกิดผลดีมากกว่าการไม่ให้เข้ามามีส่วนร่วม

๘. เกิดการสร้างฉันทามติ (Consensus building) หรือการเห็นพ้องต้องกันขึ้นมาได้ โดยในประเทศตะวันตกการมีส่วนร่วมของประชาชน มักทำให้เกิดความเข้าใจระหว่างคู่กรณี เกิดการสร้างข้อตกลงที่มั่นคงยั่งยืนงได้

๙. ทำให้ชุมชนหรือสังคมเข้มแข็ง เพราะชุมชนที่เข้มแข็งควรต้องมีส่วนร่วมกันตัดสินใจ ร่วมดูแลปกครองพิทักษ์ผลประโยชน์ของชุมชนหรือสังคมนั้นเองโดยการมีส่วนร่วมคิดร่วมทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมเสมอ ๆ ทำให้ชุมชนรู้สึกว่าได้ควบคุมโชคชะตาของตนเอง แทนที่ จะเป็นผู้ชำนาญที่อื่นที่ “เขาไม่รู้จัก” หรือไม่ไว้ใจมาควบคุม-สั่งการ

๑๐. ทำให้การดำเนินงานของชุมชนหรือสังคมนั้นโปร่งใส เพราะการมีส่วนร่วมเพื่อกิจการสาธารณะอยู่เสมอทำให้ผู้ที่จะทุจริต คดโกงก็หวั่นเกรงกระทำได้ยากขึ้น กลัวพลังการมีส่วนร่วมของประชาสังคม (Civil Society) แม้นักการเมือง ข้าราชการระดับสูงที่ไม่ค่อยปฏิบัติงานก็กลัวการเสนอให้ออกจากตำแหน่ง

๑๑. ทำให้บุคคลที่อาจยอมรับยากยอมรับโครงการนั้นได้ โดยยอมรับว่าเมื่อมีโครงการแล้วตนอาจเสียประโยชน์ไปบ้างแต่เมื่อมีค่าชดเชยที่เหมาะสมและคนอื่นๆ ยอมรับโครงการนั้น ก็เห็นแก่ประโยชน์ของคนส่วนใหญ่^{๓๖}

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

๑. ช่วยปรับปรุงคุณภาพของการตัดสินใจให้ดีขึ้นเนื่องจากการช่วยกันระบุดังปัญหาและมีการพิจารณาทางเลือกในการพัฒนาจากผู้มีส่วนได้เสียโดยตรง

๒. ช่วยลดค่าใช้จ่ายและความล่าช้าในการปฏิบัติ เป็นการลดความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นได้ภายหลังเกิดการยอมรับอย่างสูงต่อการตัดสินใจโดยกลุ่ม

๓. นำไปสู่การปฏิบัติได้ง่ายขึ้น ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของในการตัดสินใจเรื่องนั้น ๆ เกิดความรู้สึกกระตือรือร้นที่จะช่วยปฏิบัติได้สัมฤทธิ์ผลอย่างจริงจัง

๔. ส่งเสริมให้โครงการที่นำไปปฏิบัติมีความยั่งยืน ผู้มีส่วนร่วมจะเกิดความภาคภูมิใจต่อผลสำเร็จและจะปฏิบัติต่อไปเรื่อยๆ ขยายผลงานนั้นๆ ไปในอนาคต

๕. หลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าอย่างรุนแรง ช่วยลดความรู้สึกต่อต้านเนื่องจากได้แสดงออกถึงความต้องการของตนหรือของกลุ่มออกไป

๖. ความเสี่ยงลดลง ทำให้ได้รับข้อมูลเพิ่มเติมและมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกัน

๗. เป็นการพัฒนา “ประชาสังคม”^{๓๗}

สรุปได้ว่า ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนต่อเนื่องซึ่งก่อให้เกิดต้นทุนในการดำเนินการมากพอสมควร อย่างไรก็ตาม ข้อดีของการมีส่วนร่วมคือก่อให้เกิดการผลิตนโยบายและบริการสาธารณะที่สอดคล้องกับความต้องการของสาธารณชนเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดสรรทรัพยากรของสาธารณะให้สูงขึ้น

๒.๑.๒ ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

จากการศึกษาเอกสารต่างๆ พอสรุปได้ว่าทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

๑) ทฤษฎีการกระทำสังคม (The Theory of Social Action)

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารต่างๆพอสรุปได้ว่าทฤษฎีการกระทำสังคมที่เกี่ยวข้องตำราทางวิชาการของนักวิชาการหลากหลายท่านจึงได้ให้ความหมายมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

^{๓๖} นรินทร์ชัย พัฒนาพงศา, การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณีตัวอย่าง, หน้า ๒๗ - ๒๘.

^{๓๗} กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย, สามแยกชาวบ้าน, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สำนักพัฒนาและส่งเสริมการบริหารงานท้องถิ่น, ๒๕๕๐), หน้า ๑๔ - ๑๖.

รีดเดอร์ (Reeder) ได้ให้ความหมายว่า การกระทำของมนุษย์ในเรื่องใดก็ตามขึ้นอยู่กับปัจจัยดังกล่าวต่อไปนี้

- (๑) เป้าหมาย (Gold)
- (๒) ความเชื่อที่สืบทอดกันมา (Believes Orientation)
- (๓) ค่านิยมมาตรฐาน (Standard Values)
- (๔) นิสัยและขนบธรรมเนียมประเพณี (Habit and Custom)
- (๕) ความคาดหวัง (Expectation)
- (๖) ความผูกพัน (Commitments)
- (๗) แรงเสริม (Reinforcement)
- (๘) โอกาส (Opportunity)
- (๙) ความสามารถ (Ability)
- (๑๐) การสนับสนุน (Support)

รีดเดอร์ (Reeder) ได้อธิบายถึง ปัจจัยหรือสาเหตุที่มีผลต่อการกระทำทางสังคมไว้ดังนี้

๑. สถานการณ์การกระทำของสังคม จะเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางสังคมซึ่งแต่ละคนก็มีเหตุผลแต่ละอย่างในการตัดสินใจในการกระทำ
๒. บุคคลหรือองค์การ จะตัดสินใจหรือแสดงการกระทำบนพื้นฐานของกลุ่มเหตุผลซึ่งตัดสินใจเองได้ว่ามันสอดคล้อง หรือตรงปัญหาและสถานการณ์นั้นๆ
๓. เหตุผลบางประการอาจสนับสนุนการตัดสินใจ และเหตุผลบางประการอาจต่อต้านการตัดสินใจ
๔. เหตุผลนั้นผู้ตัดสินใจให้น้ำหนักที่แตกต่างกัน การเลือกเหตุผลหรือปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ
๕. เหตุผลในการตัดสินใจนั้นมีใช่มาจากเหตุผลใดเหตุผลหนึ่ง
๖. การตัดสินใจของกลุ่มเหตุผลที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์นั้นๆจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในทุกโอกาส
๗. กลุ่มของปัจจัยหรือเหตุผลที่มีอิทธิพลต่อการกระทำทางสังคมนั้นย่อมจะมีการเปลี่ยนแปลง
๘. สำหรับกรณีเฉพาะอย่างภายใต้การกระทำทางสังคมจะมีบ่อยครั้งที่ทางเลือกสองหรือสามทาง เพื่อที่จะตอบสนองต่อสถานการณ์นั้นๆ
๙. ผู้กระทำหรือผู้ตัดสินใจอาจเลือกทางใดทางหนึ่ง
๑๐. เหตุผลที่จะตัดสินใจสามารถที่จะมองเห็นได้จากทางเลือกที่ถูกต้องแล้ว^{๓๔}

^{๓๔} William W. Reeder, *Some Aspects of the Informal Social Participation of Form Families in New York State* Cornell University, (Unpublished : Dissertation, 1974), PP. 39 - 50.

สรุปได้ว่า ทฤษฎีการกระทำสังคมจะเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางสังคมซึ่งแต่ละคนก็มีเหตุผลแต่ละอย่างในการตัดสินใจได้ว่ามันสอดคล้อง หรือตรงปัญหาและสถานการณ์นั้นๆ เหตุผลในการตัดสินใจนั้นมีไม่มาจากเหตุผลใดเหตุผลหนึ่งการตัดสินใจของเหตุผลที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์นั้นๆ จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในทุกโอกาสในทางสังคม

๒) ทฤษฎีจิตวิทยาสังคม (Theory of Social Psychology)

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารต่างๆ พอสรุปได้ว่าทฤษฎีจิตวิทยาสังคมที่เกี่ยวข้องตำราทางวิชาการของนักวิชาการหลากหลายท่านจึงได้ให้ความหมายมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

มาสโลว์ (Maslow) ได้ค้นคว้าเกี่ยวกับแรงจูงใจ (Motivation) ของการกระทำของมนุษย์ไว้หลายประการ และได้อธิบายถึงพฤติกรรมของมนุษย์ที่เกี่ยวกับความต้องการพื้นฐานที่เกิดขึ้นจากความพึงพอใจ ความต้องการเหล่านั้น ถูกจำกัดลำดับชั้นของความต้องการจากน้อยไปหามากเมื่อความต้องการใดเกิดขึ้นแล้วไม่ได้รับการบำบัดเพียงพอ ความต้องการเหล่านั้นก็ยังคงอยู่และจะเป็นแรงขับที่มีพลังผลักดันให้บุคคลที่พฤติกรรมโน้มไปในทางที่ จะบำบัดความต้องการเหล่านั้นอยู่เสมอ ความต้องการพื้นฐานที่ทำให้แสดงพฤติกรรมต่างๆ มีอยู่ ๕ ประการแยกออกเป็นระดับต่างๆ ดังนี้

๑. ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological Need) เป็นความต้องการขั้นแรก
๒. ความต้องการความปลอดภัย (Safety Need)
๓. ความต้องการความรัก (Love or Belong Need)
๔. ความต้องการความยกย่องนับถือจากคนอื่นหรือมีเกียรติในสังคม (Esteem Need)
๕. ความต้องการประสพผลสำเร็จ (Self-Actualization Need) ต้องการแสดงความสามารถของตนให้ประจักษ์แก่ผู้อื่น^{๓๙}

สรุปได้ว่า ทฤษฎีจิตวิทยาสังคม ได้กล่าวถึงพฤติกรรมของมนุษย์ที่เกี่ยวกับความต้องการพื้นฐานที่เกิดขึ้นจากความพึงพอใจ ความต้องการเหล่านั้นและจะเป็นแรงขับที่มีพลังผลักดันให้บุคคลที่มีพฤติกรรมโน้มไปในทางที่จะบำบัดความต้องการเหล่านั้นอยู่เสมอ ความต้องการพื้นฐานที่ทำให้แสดงพฤติกรรมต่างๆ

๓) ทฤษฎีการสร้างผู้นำ (Leadership)

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารต่างๆ พอสรุปได้ว่าทฤษฎีการสร้างผู้นำที่เกี่ยวข้องตำราทางวิชาการของนักวิชาการหลากหลายท่านจึงได้ให้ความหมายมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

อำนาจ อนันตชัย ได้ให้ความหมายว่า การสร้างผู้นำจะช่วยจูงใจให้ประชาชนทำงานด้วยความเต็มใจเพื่อบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน ทั้งนี้เพราะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญของการ

^{๓๙}Maslow Abraham H, *Motivation and Personality*, (New York : Harper and Brother, ๑๙๗๐), P. ๙๐.

รวมกลุ่มคนจูงใจคนไปยังจุดประสงค์ โดยทั่วไปแล้วผู้นำอาจจะมีทั้งผู้นำที่ดี เรียกว่าผู้นำปฏิฐาน (Positive Leader) ผู้นำพลวัต คือ เคลื่อนไหวทำงานอยู่เสมอ (Dynamic Leader) และผู้นำทางที่ไม่ดีคือ ไม่มีผลงานที่สร้างสรรค์ ที่เรียกว่า ผู้นำนิเสธ (Negative Leader) ผลของการใช้ทฤษฎีการสร้างผู้นำ จึงทำให้เกิดระดมความช่วยเหลือร่วมมือปฏิบัติงานอย่างมีขวัญกำลังใจ งานมีคุณภาพ มีความริเริ่ม สร้างสรรค์และร่วมรับผิดชอบต่งนั้น การสร้างผู้นำที่ดี ย่อมจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ^{๕๐}

ยุพาพร รูปงาม ได้ให้ความหมายว่า การสร้างผู้นำจะช่วยจูงใจให้ประชาชนทำงานตามความเต็มใจเพื่อบรรลุ เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน ทั้งนี้เพราะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญของการรวมกลุ่มคนจูงใจไปยังเป้าประสงค์โดยทั่วไปแล้วผู้นำอาจจะมีทั้งผู้นำที่ดีเรียกว่า ผู้นำปฏิฐาน (Positive leader) ผู้นำพลวัต คือ เคลื่อนไหวทำงานอยู่เสมอ (dynamic leader) และผู้นำไม่มีกิจ ไม่มีผลงานสร้างสรรค์ ที่เรียกว่า ผู้นำนิเสธ (negative leader) ผลของการใช้ทฤษฎีการสร้างผู้นำ จึงทำให้เกิดการระดมความร่วมมือปฏิบัติงานอย่างมีขวัญกำลังใจ งานมีคุณภาพ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์^{๕๑}

สรุปได้ว่า การที่เราทำให้เกิดกิจกรรมทางสังคมเพื่อให้คนในสังคมเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมทางสังคมโดยต้องมีความเข้าใจในวิถีชีวิต ค่านิยม จารีตประเพณีทัศนคติของบุคคล การพัฒนาโดยใช้สิ่งที่เหมาะสมนำไปสู่การที่สมาชิกในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนในรูปแบบของการมีส่วนร่วมและสมัครใจ

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา

รอมเมย์ และ บราวน์^{๕๒} ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตไว้ว่า คุณภาพชีวิต เป็นแนวคิดที่ยากจะนิยามให้เป็นที่ยอมรับเป็นสากล ด้วยมีเหตุผลต่าง ๆ ดังนี้

ประการแรก เป็นกระบวนการทางด้านจิตใจที่สามารถบรรยายตีความโดยผ่านตัวกรองด้านความคิดและภาษาที่แตกต่างกัน ความคลาดเคลื่อนจากการมองที่หลากหลาย เกิดจากประสบการณ์ พื้นฐานความรู้ ประเด็นการนำเสนอและข้อเท็จจริงต่างๆ

ประการที่สอง แนวความคิดในเรื่องคุณภาพชีวิตขึ้นอยู่กับคุณค่าที่แฝงอยู่อย่างมาก นักวิจัยต้องกำหนดกรอบความหมายให้ชัดเจน เพื่อให้สามารถประเมินผลได้ กระบวนการและ

^{๕๐} อำนวย อนันตชัย, การระดมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบทในการพัฒนาชนบทสาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานพิมพ์วิศตอร์เพเวอร์พอยท์ จำกัด, ๒๕๒๗), หน้า ๑๓๐.

^{๕๑} ยุพาพร รูปงาม, การมีส่วนร่วมของข้าราชการสำนักงบประมาณในการปฏิรูป ระบบราชการ, (สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๘.

^{๕๒} อนุชาติ พวงสำลี และ อรทัย อาจอ่ำ, การพัฒนาเครื่องมือชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ๒๕๓๙), หน้า ๕๗ - ๕๘.

ผลต่างๆ ที่ถือว่าเป็นคุณภาพชีวิตที่ “ดีกว่า” นั้นย่อมเป็นการยอมรับและกำหนดคุณค่าโดยบุคคลในสังคมเดียวกันซึ่งมักพบว่าเป็นชนชั้นกลางของสังคมนั้น

ประการที่สาม ความคิดที่ก่อให้เกิดความเข้าใจในความเจริญของงานและพัฒนาการของมนุษย์ การมีอายุยืนยาวนาน กระบวนการทางด้านจิตใจล้วนอยู่ภายใต้อิทธิพลขององค์ประกอบต่างๆ รวมทั้งค่านิยมด้วย ซึ่งหากนิยามเป็นแบบเดียวกันก็หมายความว่าถึงทุกคน โดยไม่มีการคำนึงถึงความแตกต่างทางด้านอายุ ช่วงชั้นทางสังคม การศึกษา ล้วนแล้วแต่ได้รับอิทธิพลมาจากสิ่งต่างๆ คล้ายคลึงกัน ซึ่งคงยากที่จะยอมรับจุดนี้ได้

พระราชวรมุณี (ป.อ. ปยุตโต)^{๔๓} ได้กล่าวสรุปแนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตไว้ว่า คุณภาพชีวิตหรือชีวิตที่มีคุณภาพ หรือการมีชีวิตที่ดีในสมัยกรีกสามารถสรุปได้ว่า ชีวิตที่ดีนั้น ขึ้นอยู่กับตัวมนุษย์เอง ภายใต้กฎเกณฑ์ของสังคมเท่านั้น การมีชีวิตที่ดีตามแนวคิด ปรัชญาของศาสนาต่างๆ เช่น ศาสนาพุทธ กล่าวถึงชีวิตที่ดีว่า ชีวิตที่ดีของบุคคลต้องสอดคล้องกับสภาพสังคมที่ดี ทำตัวเองให้ดี รักตัวเอง และรักผู้อื่นด้วย ทางด้านศาสนาคริสต์ได้กล่าวถึงชีวิตที่ดีว่า การดำเนินชีวิตที่ดีนั้นคือ ชีวิตที่มีความรักอันเสียสละ ซึ่งความรักนั้นแบ่งออกเป็น ๒ ด้านคือ ความรักต่อพระเจ้า และความรักต่อเพื่อนมนุษย์ เมื่อมนุษย์มีความรักดังกล่าวแล้วชีวิตก็มีความสุข และแนวคิดปรัชญาชีวิตที่ดีในศาสนาอิสลามกล่าวไว้ว่า ชีวิตที่ดีนั้นขึ้นอยู่กับตัวมนุษย์ โดยภายในตัวมนุษย์นั่นเอง ต้องประกอบด้วย ๓ ด้านคือ ด้านความศรัทธาด้านความรู้ และด้านการกระทำในสิ่งที่ดีงาม ถูกต้องตามคำสอนของศาสนาอิสลาม แล้วมนุษย์จะมีชีวิตที่ดี

จากค่านิยมของคุณภาพชีวิตที่ท่านผู้รู้ได้ให้ความหมายไว้ต่างๆ ดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ดังนี้ คุณภาพชีวิต หมายถึง การมีชีวิตที่ดี มีความสุข มีความสมบูรณ์ทั้งทางด้านสุขภาพ ได้แก่ สุขภาพกายและสุขภาพจิต ด้านสังคม ได้แก่ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และด้านด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การประกอบอาชีพ รายได้ เป็นต้น รวมทั้งเป็นความรู้สึกของการอยู่อย่างพอใจต่อองค์ประกอบต่างๆ ของชีวิตที่มีส่วนสำคัญมากที่สุดของบุคคล สามารถดำรงตนเองให้เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคม เป็นคนที่รู้จักการช่วยเหลือซึ่งกันและกันและไม่ทำตนให้เป็นภาระที่ก่อให้เกิดปัญหาแก่สังคม

^{๔๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๖.

๒.๔ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อม

การจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นที่ทราบกันดีว่ามีความสำคัญที่ต้องยึดวิธีการอนุรักษ์มาดำเนินการเพื่อใช้ในการจัดระเบียบของกลุ่มคนและสังคมในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีผู้รู้ให้อธิบายแนวคิดการจัดการสิ่งแวดล้อมไว้ดังนี้

วรรณิ พฤติถาวร ได้เสนอแนวคิดในการจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ โดยสรุปดังนี้

(๑) ต้องสร้างจิตสำนึกที่จะนำไปสู่การป้องกันสิ่งแวดล้อม คือ ต้องเลิกความเข้าใจที่ว่าทรัพยากรธรรมชาติมีไม่จำกัด เพราะเป็นเหตุนำไปสู่การใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อตอบสนองความต้องการด้านต่าง ๆ โดยขาดความเอาใจใส่ และต้องเลิกแนวคิดที่ว่ามนุษย์อยู่เหนือธรรมชาติ มีอำนาจและความสามารถควบคุมธรรมชาติไว้ในกำมือ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด คือ การสร้างอาคารบ้านเรือน โรงงานอุตสาหกรรมที่ขัดขวางการเดินทางของน้ำ จะพบได้ในหลาย ๆ พื้นที่ เมื่อมีฝนตกหนักจึงเกิดน้ำท่วมฉับพลัน เพราะปริมาณน้ำฝนที่มีอยู่เป็นจำนวนมากไม่สามารถไหลระบายไปยังพื้นที่ที่อยู่ในระดับต่ำกว่าได้

(๒) เสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัวและชุมชนให้มีความรักต่อท้องถิ่นชุมชนซึ่งมนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมและต้องพึ่งพาสิ่งแวดล้อม ต้องพัฒนาคนให้มีความรักต่อผู้คนชุมชนและสังคม เพื่อให้มีจิตสำนึกต่อส่วนรวมและเข้าร่วมในการพัฒนาแก้ไขปัญหาของชุมชนและปัญหาสิ่งแวดล้อม

(๓) การกระจายอำนาจการบริหารและงบประมาณในการจัดการสิ่งแวดล้อมไปสู่ภูมิภาคการที่รัฐให้ความสำคัญในการจัดตั้งสำนักงานสิ่งแวดล้อมในภูมิภาคขึ้น ๔ ภาค คือ ภาคเหนือที่จังหวัดเชียงใหม่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่จังหวัดอุดรธานี ภาคใต้ที่จังหวัดสงขลาและภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่จังหวัดขอนแก่น นับเป็นการดำเนินงานที่จะพยายามการลดการรวมศูนย์อำนาจของการบังคับบัญชาให้มีความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่การกระจายอำนาจดังกล่าวจะต้องไม่ใช่เป็นการกระจายเฉพาะตัวอาคารสถานที่เท่านั้น แต่เป้าหมายที่แท้จริงจะต้องให้หน่วยงานต่าง ๆ เหล่านี้ สามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้แล้วรัฐจะต้องมีนโยบายเฉพาะของแต่ละท้องถิ่นในการแก้ปัญหา เช่น การกำหนดเขตควบคุมมลพิษก็เป็นตัวอย่างหนึ่งของการแก้ไขปัญหาเฉพาะของแต่ละพื้นที่ ไม่ใช่เป็นการกำหนดนโยบายจากส่วนกลางเพียงอย่างเดียว

(๔) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนและภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการสนับสนุนให้ชุมชนและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมรับรู้ตัดสินใจ และติดตามตรวจสอบการดำเนินงานของโครงการพัฒนาที่เกิดผลเสียหายต่อประชาชน การจ่ายค่าชดเชยในรูปของเงินและอื่น ๆ อย่างเป็นธรรมในกรณีที่ชุมชนต้องสูญเสียประโยชน์ สนับสนุนให้องค์กรท้องถิ่นให้เป็นเวทีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การกระจายอำนาจของรัฐและยอมรับสิทธิชุมชนตามกฎหมายอาทิเช่น รับรองสิทธิชุมชน

ประชาพิจารณ์ สิทธิในการรับรู้ข่าวสาร การติดตามตรวจสอบโครงการพัฒนาของรัฐและเอกชน เป็นต้น และรัฐจะต้องสร้างแรงจูงใจให้ภาคธุรกิจเอกชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนการดำเนินงานของรัฐในเรื่องของหลักการ “ผู้ก่อมลพิษเป็นผู้รับภาระการบำบัดและกำจัด” การลดปริมาณของเสีย การอนุรักษ์พลังงาน การใช้มาตรการจูงใจให้ผู้ประกอบการที่ก่อปัญหามลพิษย้ายเข้าไปอยู่ในนิคมอุตสาหกรรม การสนับสนุนในการศึกษาค้นคว้าวิจัยด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

(๕) ปรับปรุงและแก้ไขกฎหมายการกำหนดเขตการใช้ที่ดินให้เหมาะสม เช่น พื้นที่อนุรักษ์ พื้นที่ท่องเที่ยว เขตชุมชนเมืองและเขตพื้นที่อุตสาหกรรม ทั้งนี้เพื่อสามารถกำหนดมาตรการและการดำเนินการที่สอดคล้องและเหมาะสมสำหรับการพัฒนาพื้นที่ในแต่ละเขตได้อย่างมีประสิทธิภาพและเอื้อประโยชน์ต่อคุณภาพชีวิตของคนในสังคม

(๖) สนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาปรับปรุงเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการลด และควบคุมปัญหามลพิษ และรัฐจะต้องสนับสนุนให้มีการค้นคว้าวิจัยในเรื่องการนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ การใช้เทคโนโลยีที่สะอาด เช่น การพัฒนารถสามล้อไฟฟ้า รถเมล์ไฟฟ้า การส่งเสริมให้มีการปลูก และบริโภคพืชผักปลอดสารพิษ เป็นต้น

(๗) การรณรงค์ เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทุกกลุ่มในสังคมได้มีความรู้ความเข้าใจ และเสริมสร้างความร่วมมือในจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม และตระหนักถึงความรับผิดชอบร่วมกันในการแก้ไขปัญหา^{๔๔}

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาบนพื้นฐานการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนว่า ต้องพัฒนาเพื่อความดำรงอยู่ดีของมนุษย์ ซึ่งหมายถึง การที่มนุษย์เป็นอยู่อย่างมีอิสรภาพและสันติสุขในโลกที่เกื้อกูลการดำรงอยู่ด้วยดีของมนุษย์นั้นต้องอาศัยความเป็นไปอย่างประสานและเกื้อกูลกันของระบบความสัมพันธ์แห่งองค์ประกอบ ๓ อย่างคือ ตัวมนุษย์ สังคม และธรรมชาติแวดล้อม

การพัฒนาจะเกิดควบคู่ไปกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดีได้นั้นต้องเริ่มที่การพัฒนาคนทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา ต้องให้เข้าใจว่ามนุษย์กับธรรมชาติต้องอยู่ร่วมกันอย่างไม่เบียดเบียนไม่ทำลายล้างเคารพในสิทธิของธรรมชาติมีความคุ้นเคยและมีความเข้าใจในความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ในธรรมชาติ และสร้างบรรยากาศ ช่วยเหลือเกื้อกูลต่อกันโดยวิธีดังกล่าวนี้น่าจะเป็นวิธีการที่ถูกต้องในการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ที่แท้จริง^{๔๕}

^{๔๔} วรณี พงศ์ถาวร, *สภาวะแวดล้อมของเรา*, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๑๙๘-๒๐๐.

^{๔๕} ประชา อินทร์แก้ว, *ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม*, (กรุงเทพมหานคร : คอมฟอร์ม, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐๖.

เกษม จันทรแก้ว ได้ให้ความหมายของการจัดการสิ่งแวดล้อมไว้ว่า การจัดการสิ่งแวดล้อม หมายถึง ขบวนการดำเนินการอย่างมีระบบในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติสนองความต้องการของมนุษย์ โดยไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เพื่อการมีใช้ในอนาคตตลอดไป

หลักการที่จะพิจารณาก่อนกำหนดแผนการจัดการสิ่งแวดล้อม มีดังนี้

(๑) ผู้วางแผนต้องเข้าใจอย่างแจ่มชัดว่า ระบบสิ่งแวดล้อมนั้น ๆ เป็นระบบอย่างไร เช่น ระบบป่าไม้ ระบบน้ำกร่อย และระบบเมือง เป็นต้น

(๒) ผู้วางแผนต้องตระหนักว่าระบบที่เกี่ยวข้องมีความทนทาน ยืดหยุ่นเพียงใด

(๓) ผู้วางแผนต้องเข้าใจว่าในระบบนี้มีองค์ประกอบอะไรบ้าง

(๔) ผู้วางแผนต้องสามารถประยุกต์องค์ประกอบ และหน้าที่ขององค์ประกอบได้

ผู้วางแผนต้องเข้าใจว่าระบบสิ่งแวดล้อมนั้นมีการเคลื่อนย้ายพลังงานอย่างไร

(๕) ผู้วางแผนต้องเข้าใจถึงผลกระทบย้อนหลังที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติของระบบสิ่งแวดล้อม

(๖) ผู้วางแผนต้องแน่ใจว่าเป็นแผนที่ปฏิบัติได้ทั้งทางนิเทศและพฤตินัย

ผู้วางแผนต้องระวังภัยที่อาจมีผลต่อทรัพยากรธรรมชาติ^{๔๖}

สรุปได้ว่าแนวคิดทฤษฎีการจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นขั้นตอนการวางแผนและสร้างจิตสำนึก ส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนและภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมปรับปรุงและแก้ไขกฎหมาย การกำหนดเขตการใช้ที่ดินให้เหมาะสม การพัฒนาจะเกิดควบคู่ไปกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดีได้นั้นต้องเริ่มที่การพัฒนาคนทุกด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา

๒.๔.๑ ทฤษฎีประยุกต์ใช้ในการจัดการสิ่งแวดล้อม

การศึกษาเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นที่ทราบดีว่าต้องอาศัยศาสตร์ในรูปแบบสหวิทยาการ เพื่อสร้างองค์ความรู้โดยใช้แบบจำลองเทใส (Infused Mode) และแบบจำลองการเทออก (Infusion Model) ความรู้เหล่านี้อาจเป็นความรู้ในทางทฤษฎีด้านวิทยาศาสตร์ หรือเทคโนโลยีในตัวเอง เมื่อผสมผสานความรู้เหล่านั้น ก็สามารถจะนำไปสู่การปฏิบัติได้ทางการจัดการสิ่งแวดล้อม ซึ่งต้องใช้รูปแบบหลากหลายทฤษฎีผสมผสานกันเกิดแนวทางการจัดการทั้งนามธรรมและรูปธรรม ทฤษฎีที่สำคัญๆ ที่นำมาใช้ในการจัดการสิ่งแวดล้อมสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ ๓ ทฤษฎี ได้แก่

ทฤษฎีนิเวศพัฒนา (Eco-developmental Theory) เป็นศาสตร์ที่ผสมระหว่าง นิเวศวิทยาและการพัฒนา (เศรษฐศาสตร์) เข้าด้วยกัน โดยให้แนวคิดว่าการพัฒนาใดๆ ก็ตามย่อมทำได้ แต่อยู่ภายใต้การกำกับโดยคุณค่าทางนิเวศ กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของระบบนิเวศใดๆ ต้องไม่สร้างความไม่สมดุล หรือเปลี่ยนแปลงโครงการมากเกินไปสมรรถนะที่จะแสดงบทบาทของระบบได้ คือการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสิ่งแวดล้อมเกินความสามารถของธรรมชาติที่ให้โครงสร้างที่ได้

^{๔๖} เกษม จันทรแก้ว วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม, (กรุงเทพมหานคร: อักษรสยามการพิมพ์, ๒๕๓๙), หน้า ๒๙๔.

เปลี่ยนไปนั้นฟื้นคืนสภาพเดิมได้ จนทำให้การทำงานของระบบเปลี่ยนแปลงไป หรืออาจเปลี่ยนแปลง มากเกินไปจนไม่สามารถฟื้นคืนได้ แม้จะได้ใช้เทคโนโลยีช่วยแล้วก็ตาม โดยแนวคิดนี้ชี้ให้เห็นว่า การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสิ่งแวดล้อมใดๆ ย่อมเป็นไปได้ แต่ต้องไม่เกินขีดความสามารถของระบบที่จะ ฟื้นสภาพตามธรรมชาติได้ การที่จะดำเนินการให้เป็นไปตามความต้องการได้นั้น ต้องมีความเข้าใจ ทฤษฎีทางนิเวศวิทยาและทฤษฎีทางการพัฒนา ดังนี้

๑) ทฤษฎีนิเวศวิทยา (Ecological Theory) ความรู้ทางทฤษฎีทางนิเวศวิทยาเป็นที่

ยอมรับกันทั่วไปว่าเป็นพื้นฐานที่สำคัญอันจะนำไปสู่การสร้างแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เป็น รูปธรรมที่เด่นชัดและมีขั้นตอน อันประกอบด้วย สิ่งแวดล้อมที่อยู่กันเป็นระบบนั้นอยู่ในภาวะสมดุล (Balancing State) ภาวะเตือนภัย (Warning State) ภาวะเสี่ยงภัย (Risky State) และภาวะวิกฤต (Critical State) ด้วยการใช้ดัชนีโครงสร้าง ๔ ตัว คือชนิดของสรรพสิ่ง ปริมาณแต่ละชนิดของสรรพสิ่ง สัดส่วนระหว่างขนาด อายุ และระหว่างชนิดและการกระจายตัวของสรรพสิ่ง

คุณภาพบทบาท หรือการทำงาน (Functional Quality) หมายถึงการใช้ผลิตผล ของการทำงานของระบบเป็นตัวชี้วัดผลของการจัดการโดยใช้หลักการพื้นฐานทางนิเวศวิทยาตัว คุณภาพที่ใช้เพื่อชี้ว่าสิ่งแวดล้อมใดที่จัดการนั้นอยู่ภาวะใด ด้วยดัชนีปริมาณผลผลิตจากระบบผลิต หรือหน่วยแปรเปลี่ยน การเคลื่อนที่ของสิ่งแวดล้อม การสืบพันธุ์ หรือขยายจำนวน และการแสดง เอกลักษณ์โดยใช้ประกอบกับคุณค่าทางนิเวศวิทยา

๒) ทฤษฎีทางการพัฒนา (Developmental Theory) การพัฒนา หมายถึงการทำ ให้ดีขึ้นจากที่เคยเป็นมา การพัฒนาจะเน้นการให้ได้มาซึ่งผลผลิตแบบก้าวหน้ามากกว่าปกติ โดยอาศัย เทคโนโลยีขั้นสูงกว่า ซึ่งโดยทั่วไปแล้วไม่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมในอดีต กล่าวคือ การเกิดของเสียหรือ มลพิษสิ่งแวดล้อมมักจะเป็นเรื่องรอง ดังนั้นการพัฒนาหลากหลายประเภทไม่ว่าจะเป็นการพัฒนา เบื้องหลังการพัฒนามักทอดทิ้งความสมดุลทางนิเวศวิทยาแล้วเชื่อว่าจะเป็นการพัฒนาแบบยั่งยืน

ทฤษฎีการประยุกต์หลักการและวิธีการอนุรักษ์วิทยา เป็นศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการควบคุม สิ่งแวดล้อมให้สามารถเอื้อประโยชน์ต่อมนุษย์ โดยการนำมาใช้ในลักษณะต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการ บริโภคอุปโภคโดยตรง การสัมผัสด้วยกาย การได้เห็นการได้ยินและได้กลิ่นเหล่านี้สร้างความผาสุกต่อ มนุษย์อย่างยั่งยืนตลอดไป ซึ่งการที่จะให้เกิดสิ่งดังกล่าวต้องอาศัยวิธีการทางการอนุรักษ์วิทยาทั้ง ๘ ได้แก่

๑) การจัดการโดยใช้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมแบบยั่งยืน หมายถึงการใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแล้ว แต่ต้องเป็นการใช้ที่ยั่งยืน กล่าวคือการใช้ตลอดเวลาที่ มนุษย์ต้องการในการจัดการสิ่งแวดล้อม การสร้างศักยภาพของสิ่งแวดล้อมให้สามารถมีใช้ได้โดยการ ใช้แบบยั่งยืนนั้น นอกจากจะคำนึงถึงการสร้างศักยภาพของสิ่งแวดล้อมแล้วจะต้องคำนึงถึงการ ควบคุมกิจกรรมมนุษย์ด้วย หมายความว่า การควบคุมหลักการและวิธีปฏิบัติในการใช้ การนำ

เครื่องมือและอุปกรณ์มาใช้รวมถึงการควบคุมเวลา สถานที่ และพลังที่ใช้ในการปฏิบัติการด้วยจึงจะ
ได้ผลแบบยั่งยืน

๒) การจัดการโดยเก็บกักทรัพยากรสิ่งแวดล้อม หมายถึงการเก็บทรัพยากร
สิ่งแวดล้อมที่มีเหลือใช้เอาไว้ใช้ในคราวจำเป็น หรือเมื่อมีภาวะขาดแคลน

๓) การจัดการโดยรักษา หรือซ่อมแซมทรัพยากรสิ่งแวดล้อม หมายถึงการรักษา
หรือซ่อมทรัพยากรสิ่งแวดล้อมที่สึกหรอ เปลี่ยนสภาพ หรือสูญไป เพื่อให้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
นั้นอยู่ภาวะปกติ ทั้งโครงสร้างและการทำงานของตนเองและระบบ

๔) การจัดการโดยฟื้นฟูความเสื่อมโทรมทรัพยากรสิ่งแวดล้อม หมายถึง การทำให้
ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรมแล้ว ให้แปรสภาพเป็นปกติทั้งโครงสร้างและบทบาท ซึ่งการ
ดำเนินการนั้นอาจจะให้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ หรือการใช้เทคโนโลยีช่วยให้เกิดการฟื้นฟู

๕) การจัดการโดยพัฒนาทรัพยากรสิ่งแวดล้อม หมายถึง การดำเนินการที่อาศัย
ภาวะปกติเป็นฐาน แล้วใช้เทคโนโลยีช่วยให้เกิดการดำเนินงานของสิ่งแวดล้อมดีกว่าเดิม โดยเฉพาะอย่าง
ยิ่งการให้ผลผลิตที่ดีกว่า หรือมากกว่าปกติ

๖) การจัดการโดยป้องกันทรัพยากรสิ่งแวดล้อม หมายถึงการป้องกันภัยอันตราย
ที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง และบทบาทของโครงสร้างและระบบ เพราะถ้าโครงสร้าง
เปลี่ยนแปลงไปทางลบแล้ว ย่อมทำให้การทำงานของระบบเปลี่ยนไปด้วย ซึ่งการป้องกันต้องทำทั้ง
สองลักษณะ การป้องกันคือ ป้องกันก่อนมีการทำลาย และป้องกันภัยที่เกิดซ้ำซาก โดยอาศัย
เทคโนโลยีที่เหมาะสมทั้งสิ้น

๗) การจัดการโดยสงวนทรัพยากรสิ่งแวดล้อม หมายถึง การกระทำที่แน่ชัดว่ามีการ
สูญเสียแบบสมบูรณ์จะเกิดขึ้นของสิ่งแวดล้อม การสงวนจะเน้นประเภทของสิ่งแวดล้อมเป็นหลักแต่
ไม่ได้เน้นพื้นที่เป็นสำคัญ บางกรณีอาจสงวนทั้งประเภทและพื้นที่ก็ได้

๘) การจัดการโดยแบ่งเขตทรัพยากรสิ่งแวดล้อม หมายถึง การกำหนดพื้นที่สงวน
เอาไว้เพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ อย่างป่าสงวน อุทยาน เขตอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เมือง
ควบคุมมลพิษ เขตปลอดฝุ่น โบราณสถาน อุทยานประวัติศาสตร์ ฯลฯ^{๔๗}

จากที่ได้กล่าวมาเกี่ยวกับทฤษฎีประยุกต์ใช้ในการจัดการสิ่งแวดล้อมพอสรุปได้ว่า เป็นศาสตร์
ที่นำเอาหลักการจัดการแบบนิเวศวิทยาและการพัฒนา นำมาประยุกต์เพื่อคุณค่าทางระบบนิเวศที่ทำให้
ให้ภาวะสิ่งแวดล้อมที่เป็นระบบนั้นอยู่ในภาวะที่สมดุล และดีขึ้นกว่าเดิมโดยมีการประยุกต์ใช้
เทคโนโลยีมารักษา ซ่อมแซมทรัพยากรและมีการจัดการโดยแบ่งเขตทรัพยากรไว้เพื่อวัตถุประสงค์
โดยเฉพาะ เช่น ป่าสงวน อุทยาน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เป็นต้น ฯลฯ

^{๔๗} โฉมพิศ ชื่อสัตย์, ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, กรุงเทพฯ: พิกัดอักษร, ปี ๒๕๓๘, หน้า

๒.๕ หลักการจัดการสิ่งแวดล้อม

ปรัชญาการจัดการสิ่งแวดล้อมมีอยู่ว่า สิ่งแวดล้อมทุกชนิดสามารถนำมาใช้ภายในให้การช่วยเหลือของธรรมชาติ หรือเทคโนโลยีในการให้สิ่งแวดล้อมทั้งระหว่างการใช้และภายหลังการใช้แล้ว ให้ฟื้นคืนสภาพได้เหมือน หรือใกล้เคียงเดิม เพื่อให้เห็นเป็นรูปธรรมจึงได้มีหลักการการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างมีขั้นตอนดังนี้

๑). **การกำหนดชนิด หรือประเภทและขอบเขตของสิ่งแวดล้อมเพื่อการใช้ประโยชน์** หลักการนี้อาศัยพื้นฐานของสมบัติเฉพาะตัวของสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีจุดเด่นเพื่อการสร้างรูปแบบการจัดการเป็นตัวนำแนวคิดในการกำหนดชนิดเหนือประเภท กลุ่ม ระบบย่อย ระบบสิ่งแวดล้อมและการกำหนดขอบเขต ซึ่งการกำหนดเขตและชนิดจะนำไปสู่การหาขนาด ปริมาณ ว่ามีสถานภาพลักษณะใด เพื่อจะได้นำไปสู่การสร้างศักยภาพให้เอื้อประโยชน์ต่อไป

๒). **การกำหนดกิจกรรมเพื่อการคงสภาพ หรือสร้างศักยภาพความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม** หลักการนี้ถือว่าการจัดการสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพนั้น การกำหนดกิจกรรมลักษณะต่างๆ กล่าวคือ การนำสิ่งแวดล้อมมาใช้อย่างไรจึงจะทำให้สิ่งแวดล้อมนั้นยั่งยืนตลอดไป นั้นหมายความว่า ต้องมีรูปแบบการจัดการเฉพาะสิ่งแวดล้อม และต้องเป็นรูปที่มีประสิทธิภาพอย่างดี บางกรณีสิ่งแวดล้อมเกิดความเสื่อมโทรม หรือเป็นมลพิษจำเป็นต้องฟื้นฟู รักษา ซ่อมแซม พัฒนา สงวน และแบ่งเขตการใช้ประโยชน์เพื่อให้เกิดการฟื้นตัวของธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ดังนั้นกิจกรรมที่กำหนดขึ้นมานั้น ขึ้นอยู่กับสถานภาพของสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ ต้องเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมที่สุด เพื่อให้ได้สิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนต่อไป

๓). **การควบคุมในการกำจัด หรือบำบัดของเสียและมลพิษจากกิจกรรมการใช้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม** หลักการนี้ถือว่าการสร้างกิจกรรมควบคุมของเสียและมลพิษสิ่งแวดล้อมนั้น ดำเนินการโดยการสร้างเทคโนโลยีระบบชีวภาพที่ชัดเจน เช่น ระบบบำบัดน้ำเสีย ระบบฝังกลบ ฯลฯ การสร้างกฎหมายปฏิบัติ ข้อห้ามต่างๆ การใช้การศึกษาทางสิ่งแวดล้อม และการประชาสัมพันธ์

๒.๕.๑ หลักการของมาตรฐานระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม

องค์กรที่จะได้รับการรับรองมาตรฐานระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม ISO๑๔๐๐๐ ต้องดำเนินการดังนี้

๑. **นโยบายสิ่งแวดล้อม (Environmental Policy)** การจัดการสิ่งแวดล้อมเริ่มด้วยผู้บริหารสูงสุดขององค์กรต้องมีความมุ่งมั่นที่จะดำเนินการอย่างจริงจัง และกำหนดนโยบายสิ่งแวดล้อมขององค์กรขึ้น เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินงานขององค์กร

^{๔๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๑๘ -๓๒๐

๒. การวางแผน (Planning) เมื่อจัดทำนโยบายสิ่งแวดล้อมแล้ว ต้องวางแผนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับนโยบายสิ่งแวดล้อม ดังนี้

- แจกแจงรายละเอียดของกิจกรรมต่างๆในองค์กรที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
- แจกแจงข้อกำหนดทางกฎหมายที่องค์กรต้องปฏิบัติ
- จัดทำวัตถุประสงค์และเป้าหมายของกิจกรรมต่างๆที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
- จัดทำโครงการจัดการสิ่งแวดล้อม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์

๓. การดำเนินงาน(Implementation) เพื่อให้การดำเนินการจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นไปตามแผนที่วางไว้ องค์กรต้องดำเนินการดังนี้

- กำหนดโครงสร้าง และบุคคลที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการสิ่งแวดล้อมให้ชัดเจน
- เผยแพร่ให้พนักงานในองค์กรทราบถึงความสำคัญในการจัดการสิ่งแวดล้อมรวมทั้งการจัดฝึกอบรมให้ความรู้แก่พนักงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อม
- จัดทำและควบคุมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อม
- ควบคุมการดำเนินงานต่างๆให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้
- การเตรียมการสำหรับสถานการณ์ฉุกเฉิน จัดทำแผนดำเนินการหากมีอุบัติเหตุและซ่อมการดำเนินงานตามแผน

๔. การตรวจสอบและแก้ไข (Checking and Corrective Action)

- ติดตามและวัดผลการดำเนินงาน โดยเปรียบเทียบกับแผนที่วางไว้
- แจกแจงสิ่งต่างๆที่ไม่เป็นไปตามแผนที่กำหนด
- ตรวจสอบประเมินการจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นระยะ

๕. การทบทวน (Management Review) ผู้บริหารองค์กรต้องทบทวนระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมในระยะเวลาที่เหมาะสมเพื่อให้การจัดการสิ่งแวดล้อมมีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง^{๔๔}

๒.๕.๒ การวางแผนการจัดการสิ่งแวดล้อม

๑. แนวทางการดำเนินการจัดการสิ่งแวดล้อม ในการวางแผนจัดการสิ่งแวดล้อมนั้น มีประเด็นที่ต้องพิจารณาอยู่ ๔ ประเด็น คือ

๑). ทรัพยากรที่นำออกจากระบบสิ่งแวดล้อม ในการวางแผนการจัดการสิ่งแวดล้อมนั้น จะต้องมีการนำทรัพยากรออกจากระบบสิ่งแวดล้อม โดยต้องคำนึงถึงการทดแทนทรัพยากรแบบมีตลอดไป หรือแบบยั่งยืน กล่าวคือ การฟื้นคืนสภาพของระบบสิ่งแวดล้อมนั้นๆ เพื่อให้เกิดการเพิ่มพูนที่สามารถทดแทนได้อย่างต่อเนื่อง โดยพิจารณาจากความสามารถเกิดขึ้นทดแทนของทรัพยากร การ

^{๔๔} ประยูร วงศ์จันทร์ธา. **วิชาการสิ่งแวดล้อม, พิมพ์ครั้งที่ ๑** : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ปี ๒๕๕๕, หน้า ๒๑๕-๒๑๖.

ทดแทนของทรัพยากรนั้นต้องมีทุกๆ อายุ เทคโนโลยีที่จะนำมาใช้ต้องเหมาะสม และในกรณีที่ทรัพยากรบางอย่างทดแทนไม่ได้ ต้องใช้และเป็นไปอย่างเหมาะสม

๒). ทรัพยากรที่นำเข้าไปในระบบสิ่งแวดล้อม ในระบบสิ่งแวดล้อมบางระบบจะเป็นต้องนำทรัพยากรอื่นๆ จากนอกระบบมาใช้ ซึ่งมีผลทำให้เกิดการปนเปื้อนของสิ่งไม่พึงปรารถนาเข้าสู่ระบบ จนทำให้ระบบสิ่งแวดล้อมนั้นเป็นพิษ (มลพิษสิ่งแวดล้อม) แต่อาจให้มิของเสียออกได้ตามสมรรถนะความพอมิได้ ความสามารถในการฟื้นสภาพ และการยืดหยุ่นทางสิ่งแวดล้อม

๓). ทรัพยากรที่ใช้ภายในระบบสิ่งแวดล้อมโดยการสัมผัส ระบบสิ่งแวดล้อมบางระบบมิได้ถูกนำไปใช้ที่อื่น หรือมิได้นำทรัพยากรจากระบบอื่นมาใช้เลย แต่จะใช้เฉพาะภายในระบบเท่านั้น การจัดการสิ่งแวดล้อมในลักษณะเฉพาะระบบเท่านั้นที่จำเป็น ต้องทราบว่าภายในระบบนั้นๆ มีองค์ประกอบอะไรบ้าง แต่ละอย่างมีมากน้อยและพฤติกรรมอย่างไร มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอื่นอย่างไร

๔). ทรัพยากรที่ใช้อุปโภคบริโภคในระบบสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรนอกระบบมิได้ถูกนำมาใช้ภายในระบบ หรือมิได้นำทรัพยากรธรรมชาติระบบมาใช้ หรือมิได้เกี่ยวข้องกับอันใดกับทรัพยากรหรือสิ่งแวดล้อมภายในระบบเลย แต่ก็มักจะมีปัญหาเกิดขึ้นกับระบบได้ ซึ่งมีผลกระทบ ต่อระบบต้องมีการวางแผนจัดมลพิษที่มาจากภายนอกให้ได้ มิให้เข้าสู่ระบบได้อย่างเด็ดขาดจนสามารถแก้ปัญหาคือ

๒. พฤติกรรมของระบบและการจัดการ การจัดการสิ่งแวดล้อมนั้นจะต้องทำแบบแผนผสมผสานและทั้งระบบ กล่าวคือควรมีความรู้และความเข้าใจอย่างถ่องแท้ และสามารถสร้างจินตนาการในการนำไปประยุกต์ใช้เพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพดังนี้

๑). สมรรถนะการยอมมิได้ในระบบสิ่งแวดล้อม (Carrying Capacity) ข้อนี้ต้องขึ้นอยู่กับชนิดปริมาณ สัดส่วน และการกระจายของระบบสิ่งแวดล้อมเหล่านี้ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยทั้งกายภาพชีวภาพ และเคมีที่จะทำให้มีการผันแปรไปด้วย ดังนั้นจึงมีปัจจัยควบคุมมากมาย แม้แต่ช่วงเวลาที่ต่างกันก็มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงสมรรถนะการยอมมิได้ของระบบสิ่งแวดล้อมเช่นเดียวกันซึ่งเป็นการยอมให้มีการแปดเปื้อนของระบบได้ โดยไม่ทำให้ระบบนั้นๆ ได้รับผลกระทบในทางลบ และสามารถฟื้นคืนสภาพได้ในอนาคต

๒). ศักยภาพชีวภาพ (Biotic Potential) สิ่งมีชีวิตทุกชนิดเมื่อได้รับอันตรายโดยอาจจะเป็นผล หรือมีสิ่งบุบสลายของร่างกาย หรือส่วนใดส่วนหนึ่งจะมีศักยภาพชีวิต หรือการคืนสู่สภาพเดิม ซึ่งอาจจะสร้างภูมิคุ้มกัน หรือสร้างป้องกัน หรือมีการเร่งเจริญเติบโตแต่การคืนสภาพเดิมนั้นขึ้นอยู่กับคุณสมบัติเฉพาะตัวของสิ่งมีชีวิต ซึ่งอาจเร็วหรือช้าขึ้นอยู่กับศักยภาพการคืนสภาพของสิ่งนั้นๆ โดยการคืนสภาพของสิ่งแวดล้อมนั้นมิใช่จะมีความสามารถในการฟื้นคืนสภาพเฉพาะตัวเท่านั้นแต่ขึ้นอยู่กับระบบด้วย ดังนั้นแผนการจัดการสิ่งแวดล้อมใดๆ จะต้องเป็นไปตามลักษณะและศักยภาพชีวภาพในการฟื้นคืนสภาพของระบบสิ่งแวดล้อมนั้นๆ ด้วย

๓). การยืดหยุ่นทางชีวภาพ (Biotic Magnification) โดยธรรมชาติแล้วสิ่งแวดล้อม

ทุกชนิดจะมีความสามารถในการรับหรือดูดซับสิ่งที่ไม่ต้องการได้ แต่ต้องค่อยเป็นค่อยไป เพราะต้องใช้เวลาในการปรับตัวที่จะมีชีวิตหรือคงสภาพอยู่ได้ภายหลังรับสารพิษ หรือสิ่งที่ไม่ต้องการ กล่าวคือสิ่งมีชีวิตทั้งหลายมีความสามารถในการยืดหยุ่นที่จะรับความเป็นพิษได้ต่างกัน เรียกว่าความยืดหยุ่นทางชีวภาพ บางครั้งอาจเกิดขึ้นกับสิ่งไม่มีชีวิตก็ได้ บางครั้งขึ้นอยู่กับความต้านทานทางสิ่งแวดล้อม ดังนั้นในการจัดการสิ่งแวดล้อมควรศึกษาให้เข้าใจถึงการยืดหยุ่นทางชีวภาพ และความต้านทานทางสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดี

๓. ความรู้เบื้องต้นในการกำหนดแผนการจัดการสิ่งแวดล้อม ในการจัดการสิ่งแวดล้อมการมีหลักการก่อนกำหนดแผนการจัดการสิ่งแวดล้อม ดังนี้

๑). การวางแผนจัดการสิ่งแวดล้อม จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าใจอย่างชัดเจนว่า ระบบสิ่งแวดล้อมนั้นๆ มีบทบาทหน้าที่อย่างไร เป็นระบบทางกายภาพ หรือระบบทางสังคม หรือระบบสายงานบริหาร

๒). การวางแผนจัดการสิ่งแวดล้อมต้องเข้าใจว่าภายในระบบเหล่านั้นมีองค์ประกอบอะไรบ้าง มีสิ่งมีชีวิต หรือไม่มีชีวิต รูปธรรม หรือนามธรรม สิ่งนั้นทำหน้าที่อะไร เป็นผู้ผลิต ผู้บริโภค ผู้ย่อยสลาย หรือผู้สนับสนุน มีมากหรือน้อยเพียงใด

๓). การวางแผนจัดการสิ่งแวดล้อมต้องตระหนักเสมอว่า ระบบที่เกี่ยวข้องนั้นมีสมรรถนะการยอมมีได้มากน้อยเพียงใดมีศักยภาพชีวภาพดีหรือเลว มีความยืดหยุ่น หรือความต้านทานมากน้อยขนาดไหน

๔). การวางแผนจัดการสิ่งแวดล้อมต้องเข้าใจอย่างถ่องแท้ และสามารถประยุกต์องค์ประกอบและหน้าที่ขององค์ประกอบว่าสามารถดำเนินไปได้หรือไม่

๕). การวางแผนจัดการสิ่งแวดล้อมต้องเข้าใจในเวทีย่อยอย่างแจ่มชัดว่า ในระบบนิเวศหรือระบบสิ่งแวดล้อมนั้นมีการเคลื่อนย้ายพลังงาน หรือถ่ายทอดพลังงานไปอย่างไร

๖). การวางแผนจัดการสิ่งแวดล้อมจำเป็นต้องเข้าใจถึงผลกระทบย้อนหลังที่จะเกิดขึ้นจากกระบวนการใช้ทรัพยากรธรรมชาติของระบบสิ่งแวดล้อม ผลกระทบนั้นอาจเกิดได้ทุกขณะในกระบวนการ หรือเมื่อกระบวนการเสร็จสิ้นการใช้แล้ว ก็อาจจะมีผลกระทบอีกขั้นตอนหนึ่งก็อาจเป็นไปได้ ทำอย่างไรถึงจะวางแผนได้อย่างราบรื่น และมีประสิทธิภาพ

๗). การวางแผนจัดการสิ่งแวดล้อมต้องจัดการได้ทั้งทางนิตินัย และพฤตินัย กล่าวคือทางกฎหมาย กำลังทรัพย์ และเวลาเอื้ออำนวยที่จะทำได้ ไม่ขัดต่อขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ ศาสนาและวัฒนธรรมของระบบสิ่งแวดล้อมนั้นๆ

๔. ข้อมูลกับการวางแผนการจัดการสิ่งแวดล้อม ในการจัดวางแผนจัดการสิ่งแวดล้อม ข้อมูลที่ดีมีผลดีต่อการวางแผน และส่งผลต่อประสิทธิภาพของการจัดการดังนี้

๑). การวิเคราะห์และประเมินผล โดยการเริ่มจากการสำรวจและศึกษาวิเคราะห์ระบบ

สิ่งแวดล้อมอย่างละเอียดรอบคอบ มีหลักการและเหตุผลอย่างดี จากนั้นจะมีการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดความแม่นยำในการนำไปสู่การปฏิบัติ

๒). ข้อมูลพื้นฐานทางสิ่งแวดล้อม การสำรวจวิเคราะห์แต่ละระบบสิ่งแวดล้อมนั้นจะต้องรวบรวมข้อมูลพื้นฐานที่เป็นอยู่ในขณะนั้น ประกอบกับข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ธรรมชาติวิทยาศาสตร์สังคม และมานุษยวิทยา หรือต้องมีข้อมูลทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น ข้อมูลเหล่านี้จะเป็นเครื่องชี้แนะสถานภาพของสิ่งแวดล้อมนั้นๆ

๓). ข้อมูลที่แสดงการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งแวดล้อม การสำรวจวิเคราะห์นอกจากจะได้ข้อมูลที่เป็นอยู่ในขณะที่สำรวจแล้ว ยังสามารถทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั้งหลายที่มีอยู่ในขณะนั้นว่าในระบบสิ่งแวดล้อมนั้นมีข้อมูลอะไร แล้วยังแสดงให้เห็นถึงการเชื่อมโยงระหว่างข้อมูลเหล่านั้นอย่างเด่นชัดอีกด้วย

๔). ข้อมูลปัญหาและเหตุการณ์อนาคต ในการวิเคราะห์ระบบสิ่งแวดล้อมนั้นเป็นวิธีการหนึ่งที่ทำให้ทราบปัญหาและเหตุผลของปัญหาอย่างชัดเจน ทั้งนี้จะมีข้อมูลส่วนหนึ่งที่แสดงว่าเป็นสาเหตุของปัญหาและส่วนหนึ่งเป็นสภาพปัญหา ซึ่งจะช่วยในการวางแผนจัดการสิ่งแวดล้อมได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

๕). ข้อมูลการพยากรณ์เหตุการณ์อนาคต ในการวิเคราะห์ระบบสิ่งแวดล้อมนั้น บ่อยครั้งที่ถือเป็นหลักการปฏิบัติสำหรับนักวิเคราะห์ระบบสิ่งแวดล้อม และนักประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ว่าจะต้องทำการสร้างโมเดลในการพยากรณ์เหตุการณ์ของสิ่งแวดล้อมที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต โดยที่อาจจะทำการกำหนดสิ่งแวดล้อมบางอย่างเป็นตัวแปร และมีสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ที่วิเคราะห์ได้เป็นตัวยึดหรือคงที่ และควรเลือกตัวดัชนีในการศึกษาได้เหมือนกัน^{๕๐}

๒.๕.๓ แนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อม

แนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมนั้นจะต้องมีขึ้นเพื่อใช้ในการจัดระเบียบของกลุ่มคน และสังคมในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งต้องทำอย่างมีระบบ โดยอาศัยหลักการและรูปแบบของนโยบายสาธารณะ และกระบวนการวางแผนเพื่อให้เกิดการปฏิบัติอย่างมีระบบสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ดังนี้

๑. การกำหนดแนวคิดการจัดการสิ่งแวดล้อม เป็นกระบวนการตัดสินใจในการกำหนดแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ เพื่อใช้เป็นนโยบายในการปฏิบัติต่อไป การกำหนดแนวคิดจึงเป็นภาพรวม ที่สามารถมีคำตอบถึงความต้องการที่จะเห็นผลจากการจัดการสิ่งแวดล้อมในอนาคตและวิธีการบรรลุผลนั้น การกำหนดแนวคิดในการจัดการสิ่งแวดล้อมควรให้ประชาชนทุกกลุ่มทั้งในส่วนกลางและภูมิภาคได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อเป็นแนวทางและเป้าหมายจัดการ ไม่ว่าจะป็นนักการเมือง ข้าราชการ นักวิชาการในสาขาต่างๆ กลุ่มอาชีพต่างๆ และกลุ่มองค์กรต่างๆ ซึ่งมี

^{๕๐} (อ้างแล้ว) โฉมพิศ ชื่อสัตย์, ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, กรุงเทพฯ: พื้ทักษ์อักษร, ปี ๒๕๓๘, หน้า ๓๒๔-

บทบาทแตกต่างกันเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและอนาคต เพื่อให้มีการผสมผสานสอดคล้องกันระหว่างแนวคิดของกลุ่มต่างๆ

๒. นโยบายการจัดการสิ่งแวดล้อม เป็นการตัดสินใจของผู้บริหารในขั้นต้น ที่จะนำแนวคิดในการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เลือกไว้มาก่อนกำหนดเป็นแนวทาง หลักเกณฑ์ที่จะนำไปกำหนดแนวทางปฏิบัติอย่างถูกต้องและบรรลุเป้าประสงค์ต่อไป การกำหนดนโยบายการจัดการสิ่งแวดล้อม ขึ้นมาบางครั้งต้องมีการนำเอาแนวคิดมาคัดเลือกแล้วกำหนดแนวทางเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ ในประเด็นลักษณะนโยบายการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดี ปัจจัยที่มีผลต่อนโยบายการจัดการสิ่งแวดล้อม

๓. การกำหนดยุทธวิธี เป็นการนำนโยบายการจัดการสิ่งแวดล้อมไปใช้ในการปฏิบัติตามแนวทางเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย จำเป็นต้องกำหนดยุทธวิธีลงไปว่าจะต้องทำอะไร เพื่อนำนโยบายไปปฏิบัติคือต้องมีคณะทำงานขึ้นมาเพื่อศึกษาแยกแยะออกมาว่าจะทำอะไร ให้องค์การใด เป็นผู้นำใช้เวลาเท่าไร โดยศึกษาวิเคราะห์นโยบายแก้ไขข้อจำกัดในการนำนโยบายไปปฏิบัติ การกำหนดกฎหมายและระเบียบ และการกำหนดบทบาทหน้าที่ของหน่วยงาน องค์กรที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติ

๔. การจัดทำแผนงาน หรือโครงการ เป็นหน้าที่ของหน่วยงานระดับปฏิบัติการที่จะเอาแผนแม่บทมาจัดทำแนวทางปฏิบัติงานด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอาจเป็นแผนระยะยาว หรือระยะสั้นแล้วแต่โครงการให้บรรลุวัตถุประสงค์ของแผนงานหรือโครงการนั้นๆ^{๕๑}

๒.๕.๔ เครื่องมือในการจัดการสิ่งแวดล้อม

การจัดการสิ่งแวดล้อมมีความจำเป็นที่ต้องใช้เครื่องหลายชนิดไปพร้อมกัน เครื่องมือที่สำคัญได้แก่

๑. เครื่องมือทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นเครื่องมือทางวิชาการที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม เพราะการรับรู้ทางวิทยาศาสตร์สามารถนำความรู้พื้นฐานมาประยุกต์ให้เกิดผลผลิตหรือประโยชน์ในรูปของเทคโนโลยี ซึ่งการควบคุมปัญหาสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นนั้น สิ่งที่เป็นเทคโนโลยีทั้งการใช้ทรัพยากรและการบำบัด หรือการกำจัดของเสีย และมลพิษสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพโดยเลือกใช้ให้เหมาะสมมากที่สุด

๒. เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ เป็นการนำเอาเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์มาใช้ในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อม เป็นแนวทางหนึ่งจะช่วยเพิ่มขีดความสามารถให้กับองค์กรของรัฐในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อย่างการลดภาษีมลพิษ เพื่อวัตถุประสงค์ที่จะทำหน้าที่สัญญาณทางราคา เพื่อ

^{๕๑} เรืองเดี๋ยวกัน , หน้า ๙๐ - ๙๙.

เตือนผู้บริโภคว่า กิจกรรมทางเศรษฐศาสตร์ต่างส่งผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมอย่างน้อยเพียงใด เพื่อเป็นการ
จูงใจในการผลิตที่เป็นมลพิษของผู้ที่เกี่ยวข้อง

๓. เครื่องมือทางสังคม เป็นเครื่องมือในลักษณะการประชาสัมพันธ์เพื่อกระตุ้นให้
ประชาชนมีส่วนร่วม โดยใช้สื่อมวลชนอย่างหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ โทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต
นอกจากนี้ยังมีการสร้างเครือข่ายสิ่งแวดล้อมต่างๆ ให้เกิดขึ้นทั้งระดับท้องถิ่น และระดับประเทศ

๔. เครื่องมือทางกฎหมาย การใช้กฎหมายเป็นเครื่องมืออันหนึ่ง เพราะเป็น
มาตรการที่ใช้ควบคุมการกระทำของประชาชน กฎหมายที่ใช้สำหรับป้องกัน และการแก้ปัญหา
สิ่งแวดล้อมที่เข้ามามีบทบาทในการควบคุมพฤติกรรมในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม
คือกฎหมายรัฐธรรมนูญ เพราะราชบัญญัติเกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม
กฎหมายที่เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๕. เครื่องมือทางการศึกษา การให้การศึกษา หรือสิ่งแวดล้อมศึกษาเป็นเครื่องมือ
ทางการศึกษาที่จะสามารถส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมได้ลึกซึ้ง และได้ผลในระยะยาว โดย
การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ทศนคติ เจตคติ และค่านิยมที่ดีต่อสิ่งแวดล้อม ความ
ตระหนักต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม ทักษะในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา
สิ่งแวดล้อม อาจกล่าวได้ว่าเป็นเครื่องมือที่สร้างความยั่งยืนให้กับธรรมชาติแวดล้อมได้^{๕๒}

๒.๖ ความสำคัญของสิ่งแวดล้อม

มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของคน พืช และสัตว์การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันของ
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแต่ละท้องถิ่นมีความ
แตกต่างกัน เช่น ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก
ภาคใต้ แต่ละภาคมีความแตกต่างกัน การที่แต่ละท้องถิ่นมีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่างกัน
จึงต้องมีการแลกเปลี่ยน และพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในการนำมาใช้และประกอบเศรษฐกิจ

ซัชพล สุนทรวงศ์ ได้กล่าวถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อมไว้ดังนี้

(๑) สิ่งแวดล้อมทางกายภาพหรือสิ่งแวดล้อมที่ไม่มีชีวิต มีความสำคัญต่อสิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่
ในสิ่งแวดล้อมนั้น เช่น น้ำ ใช้เพื่อการบริโภคและเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ อากาศ ใช้เพื่อการหายใจ
ของมนุษย์และสัตว์ ดินเป็นแหล่งที่อยู่ของสิ่งมีชีวิตบนบก แสงแดดให้ความร้อน และช่วยในการ
สังเคราะห์แสงของพืช

(๒) สิ่งแวดล้อมทางชีวภาพจะช่วยปรับให้สิ่งมีชีวิตอาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับ
การดำรงชีวิตของมันได้ ช่วยให้ปลาอาศัยอยู่ในน้ำที่ลึกมาก ๆ ได้ ช่วยให้ต้นกระบองเพชรดำรงชีวิต
อยู่ในทะเลทรายได้

(๓) สิ่งมีชีวิตจะเปลี่ยนไปตามสภาพแวดล้อมมีการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ หาก
ปรับตัวไม่ได้ก็จะอพยพไปอาศัยอยู่ที่อื่น

^{๕๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐๐-๑๐๒.

(๔) สิ่งแวดล้อมจะเปลี่ยนแปลงไปตามการกระทำของสิ่งมีชีวิตที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมนั้น เช่น เมื่อสัตว์กินพืชมีจำนวนมากเกินไป พืชจะลดจำนวนลง อาหารและที่อยู่อาศัยจะขาดแคลน เกิดการแก่งแย่งกันสูงขึ้น ทำให้สัตว์บางส่วนตายหรือลดจำนวนลง ระบบนิเวศก็จะกลับเข้าสู่ภาวะสมดุลอีกครั้งหนึ่ง

(๕) สิ่งแวดล้อมจะกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในสิ่งแวดล้อม ในแง่ของการถ่ายทอดพลังงานระหว่าง ผู้ผลิต ผู้บริโภค ผู้ย่อยสลาย ในแง่ของการอยู่ร่วมกันเกื้อกูลกัน หรือเบียดเบียนกัน^{๕๓}

บุญธรรม จิตโรตง กล่าวว่า ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญต่อมนุษย์เป็นอย่างยิ่ง ความสำคัญของสิ่งแวดล้อมพอสรุปได้ ดังนี้

(๑) มนุษย์ต้องอาศัยทรัพยากรธรรมชาติ (วัตถุดิบ) เพื่อการดำรงชีวิตโดยตรง เช่น ใช้เป็นอาหาร ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และนันทนาการ

(๒) มนุษย์ต้องใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการประดิษฐ์เป็นเครื่องมือเครื่องใช้ เครื่องผ่อนแรง เครื่องจักร เครื่องยนต์ ตลอดจนเครื่องอำนวยความสะดวกสบายต่าง ๆ ทรัพยากรธรรมชาติทั้งที่เป็นวัตถุดิบและเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ มีประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจอย่างมาก ทั้งในขั้นการผลิตและการกระจายผลผลิต

(๓) ทรัพยากรธรรมชาติเป็นปัจจัยในการรักษาดุลแห่งธรรมชาติให้คงอยู่อย่างเหมาะสมทั้งนี้ เพราะว่าธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งหลายมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด มีการผูกพันและเปลี่ยนแปลงไปตามกฎเกณฑ์หรือกระบวนการธรรมชาติ ซึ่งอาศัยสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม โดยกระบวนการธรรมชาติทั้งการสร้าง และการทำลายไปพร้อม ๆ กัน เพื่อให้สิ่งแวดล้อมดำรงอยู่อย่างเหมาะสม หากธรรมชาติอย่างใดอย่างหนึ่ง มีมากผิดปกติ หรือลดน้อยลงอย่างผิดปกติ ย่อมทำให้เกิดการเสียดุลแห่งธรรมชาติและจะมีผลเสียหาย หรือกระทบกระเทือนต่อทรัพยากรอย่างอื่น ๆ เช่น ถ้าป่าไม้ถูกทำลายก็ส่งผลทำให้อากาศร้อน ฝนแล้ง ตลอดจนน้ำในแม่น้ำลำคลองเหือดแห้ง แต่เมื่อถึงฤดูฝน ฝนตกก็จะเกิดน้ำท่วม ดินถูกชะล้างพังทลาย บรรดาสัตว์จะลดจำนวนลงทั้งสัตว์บก และสัตว์น้ำ เช่น นกถูกทำลายจนเหลือจำนวนน้อยลง แมลงก็จะมีจำนวนมากขึ้น เพราะไม่มีนกทำลาย แมลงและหนูก็จะไปทำลายพืชพันธุ์ธัญญาหารของมนุษย์ เป็นต้น^{๕๔}

จากที่ได้กล่าวมาเกี่ยวกับความสำคัญของการจัดการสิ่งแวดล้อมพอสรุปได้ว่า สิ่งแวดล้อมมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของสิ่งมีชีวิตทุกประเภท โดยมีลักษณะพึ่งพาอาศัยกันและกันเกี่ยวโยงกันเป็นลูกโซ่ อย่่างมีความสมดุล ถ้าขาดความสมดุล ก็จะส่งผลเสียต่อสิ่งมีชีวิตทุกประเภทเช่นกัน

^{๕๓} ชัชพล ทรงสุนทรวงศ์, **มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม**, (กรุงเทพมหานคร : ด้านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๖), หน้า ๑๒.

^{๕๔} บุญธรรม จิตโรตง, (ม.ป.ป.), **นันทนาการทางการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม**, (กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท), หน้า ๕.

๒.๗ การจัดการสิ่งแวดล้อมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

นโยบายแห่งรัฐที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ ในเรื่องการจัดการสิ่งแวดล้อมได้นำแนวคิดตามหลักการเดิมที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ มาบัญญัติไว้โดยในบางกรณีได้ขยายสิทธิของประชาชนเพิ่มมากขึ้น

๑) สิทธิของชุมชน ชุมชนท้องถิ่น และชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมในการบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

มาตรา ๖๖ บัญญัติว่า “บุคคลซึ่งรวมตัวกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล และยั่งยืน” คงหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ โดยเพิ่มให้ชุมชนและชุมชนท้องถิ่นมีสิทธิรวมตัวกันในการอนุรักษ์และบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อมได้ด้วย

๒) สิทธิของบุคคลในการมีชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีมีคุณภาพ และมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการคุ้มครอง ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

มาตรา ๖๗ บัญญัติว่า “สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการอนุรักษ์ บำรุงรักษา และการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติ และต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของคนย่อมได้รับความคุ้มครองตามความเหมาะสม

การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรงทั้งทางด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และสุขภาพ จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะได้ศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนในชุมชน และจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียก่อน รวมทั้งได้ให้องค์กรอิสระซึ่งประกอบด้วยผู้แทน-องค์การเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ และผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติหรือด้านสุขภาพ ให้ความเห็นประกอบก่อนมีการดำเนินการดังกล่าว

สิทธิของชุมชนที่จะฟ้องหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐที่เป็นนิติบุคคล เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ตามบทบัญญัตินี้ ย่อมได้รับความคุ้มครอง”

หลักการดังกล่าวได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ แล้ว แต่ตัดคำว่า “ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ” ออกเพื่อให้สามารถใช้สิทธิได้โดยทันที และยังกำหนดคุ้มครองสิทธิของประชาชนที่อาจได้รับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ในการให้องค์กรอิสระศึกษาด้านสุขภาพในโครงการที่มีผลกระทบต่อสุขภาพก่อนจึงจะดำเนินการได้

๓) สิทธิของบุคคลในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารสาธารณะและการแสดงความคิดเห็นโดยวิธี
ประชาธิปไตย

มาตรา ๕๖ “บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะใน
ครอบครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น เว้นแต่การ
เปิดเผยข้อมูลหรือข่าวสารนั้นจะกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชน หรือส่วน
ได้เสียอันพึงได้รับความคุ้มครองของบุคคลอื่น หรือเป็นข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งนี้ ตามที่กฎหมาย
บัญญัติ”

มาตรา ๕๗ “บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยราชการ หน่วยงาน
ของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ก่อนการอนุญาตหรือการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใด
ที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดที่
เกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไป
ประกอบการพิจารณาในเรื่องดังกล่าว

การวางแผนพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์
การวางผังเมือง การกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ที่ดิน และการออกกฎที่อาจมีผลกระทบต่อส่วนได้
เสียสำคัญของประชาชน ให้รัฐจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างทั่วถึงก่อน
ดำเนินการ^{๕๕}

จากที่ได้กล่าวมาเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมตามรัฐธรรมนูญของราชอาณาจักรไทย พ.ศ.
๒๕๔๐ ได้มีการให้สิทธิแก่ชุมชนในท้องถิ่นเดิมสามารถบำรุงรักษาและนำไปใช้ประโยชน์จาก
ทรัพยากรธรรมชาติได้ตามตรา ๖๖ ได้บัญญัติว่า มาตรา ๖๖ บัญญัติว่า “บุคคลซึ่งรวมตัวกันเป็น
ชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญา
ท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา
และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและสิทธิของบุคคลในการมีชีวิตอยู่ใน
สิ่งแวดล้อมที่ดีมีคุณภาพ และ มีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการคุ้มครอง ส่งเสริมและรักษาคุณภาพ
สิ่งแวดล้อมพร้อมทั้งสิทธิของบุคคลในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารสาธารณะและการแสดงความคิดเห็นโดย
วิธีประชาธิปไตย

^{๕๕} มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, คณะนิติศาสตร์, ข้อเสนอในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการ
ส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมในเขตมาบตาพุดและจังหวัดระยอง, (เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๓), หน้า
๒๓ - ๒๔.

๒.๕ ข้อมูลทั่วไปของเทศบาลตำบลบางปูน อ.เมือง จ.ปทุมธานี ^{๕๖}

เทศบาลตำบลบางปูน ตั้งอยู่เลขที่ ๒๕๐/๖๖-๖๗ หมู่ที่ ๖ หมู่บ้านรังสิตชิตี ตำบลบางปูน อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี ห่างจากอำเภอเมืองปทุมธานี ๘ กิโลเมตร เนื้อที่ ๗.๖ ตารางกิโลเมตร หรือ ๔,๗๖๐ ไร่

ลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศ และอาณาเขตติดต่อพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม มีคลองธรรมชาติในพื้นที่หลายสาย และส่วนใหญ่เป็นที่อยู่อาศัย โดยมีการประกอบอุตสาหกรรมเป็นส่วนใหญ่เนื่องจากมีสภาพของความเป็นชุมชนเมือง และมีอาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลสวนพริกไทย อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี

ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลหลักหก อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ เทศบาลนครรังสิต อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลบ้านกลาง อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี

ลักษณะสังคม

เทศบาลตำบลบางปูน มีจำนวนหมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบลบางปูน เต็มพื้นที่ทั้งหมด ๖ หมู่บ้าน ดังนี้

หมู่ที่ ๑ บ้านตลาดบางปูน

หมู่ที่ ๒ บ้านคลองเปรมประชา

หมู่ที่ ๓ บ้านบางแฮยด

หมู่ที่ ๔ บ้านบางปูน

หมู่ที่ ๕ บ้านบางปูน

หมู่ที่ ๖ บ้านคลองรังสิต

สถานศึกษา

โรงเรียนประถมศึกษา ๓ แห่ง ได้แก่ โรงเรียนวัดเปรมประชากร, โรงเรียนรังสิตวิทยา, โรงเรียนสารินันท์

โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา (มีทั้งประถม และมัธยม) ๑ แห่ง ได้แก่ โรงเรียนวัดบางปูน

โรงเรียนอาชีวศึกษา ๑ แห่ง ได้แก่ ศูนย์ฝึกอบรบวิศวกรรมเกษตร บางปูน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต.บางปูน

^{๕๖} <http://bangpooon.org/index.php>

สถาบันและองค์กรทางศาสนา

เทศบาลตำบลบางพูน มีจำนวนวัดในเขตเทศบาลตำบลบางพูน จำนวน ๓ แห่ง ดังนี้
วัดบางพูน หมู่ที่ ๔ บ้านบางพูน
วัดเปรมประชากร หมู่ที่ ๒ บ้านคลองเปรมประชา
วัดบุญขึ้นชู หมู่ที่ ๓ บ้านบางเขยัด
และมีศาลเจ้า จำนวน ๒ แห่ง ดังนี้
ศาลเจ้าตระกูลหยาง หมู่ที่ ๑ บ้านตลาดบางพูน
ศาลเจ้าตระกูลหยาง หมู่ที่ ๕ บ้านบางพูน

การสาธารณสุข

สถานีนอนามัยประจำตำบล / หมู่บ้าน ๒ แห่ง
ร้านขายยาแผนปัจจุบัน ๕ แห่ง
อัตราการมีและการใช้ส้วมราดน้ำ ร้อยละ ๑๐๐

ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

เทศบาลตำบลบางพูน มีสถานีตำรวจ (สถานีย่อย) ในเขตเทศบาลตำบลบางพูน
จำนวน ๒ แห่ง ดังนี้
สถานีตำรวจรังสิตชิต หมู่ที่ ๖ บ้านคลองรังสิต
สถานีตำรวจสินธร - รังสิต หมู่ที่ ๓ บ้านบางเขยัด

สถานที่ราชการ

เทศบาลตำบลบางพูน มีสถานที่ราชการ ในเขตเทศบาลตำบลบางพูน จำนวน ๔
แห่ง ดังนี้
วิทยาลัยป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย สังกัดกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
กระทรวงมหาดไทย
ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนงาน สังกัดสำนักงานประกันสังคม กระทรวงแรงงาน
ศูนย์ฝึกอบรมวิศวกรรมเกษตรบางพูน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการ
อาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
ศูนย์ฝึกอาชีพสถาบันราชานุกูล สังกัดกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข

ลักษณะเศรษฐกิจ

อาชีพ แยกเป็น รับจ้าง ๖๐% ค้าขาย ๒๐%   รับราชการ ๑๐% อื่นๆ ๑๐%

หน่วยธุรกิจในเขตเทศบาลตำบลบางพูน

โรงแรม ๒ แห่ง   ปั้มน้ำมัน ๙ แห่ง

ผู้ประกอบการธุรกิจ จำนวน ๓๔๙ แห่ง

โดยจำแนกรายละเอียด ดังนี้

หมู่ที่ ๑ บ้านตลาดบางพูน จำนวน ๙ ราย หมู่ที่ ๒ บ้านคลองเปรมประชา จำนวน ๕๓

ราย

หมู่ที่ ๓ บ้านบางเขยต จำนวน ๕๘ ราย หมู่ที่ ๔ บ้านบางพูน จำนวน ๒๓ ราย

หมู่ที่ ๕ บ้านบางพูน จำนวน ๘๐ ราย หมู่ที่ ๖ บ้านคลองรังสิต จำนวน ๑๒๖

ราย

ลักษณะโครงสร้างพื้นฐาน

การคมนาคมทางบก

ถนนคอนกรีตเสริมเหล็กวัดบางพูน ถนนคอนกรีตเสริมเหล็กวัดเปรมประชา

ถนนคอนกรีตเสริมเหล็กซอยบ่อตะพาน ถนนคอนกรีตเสริมเหล็กซอยพูนสุข

ถนนคอนกรีตเสริมเหล็กเลียบบคลองรังสิตประยูรศักดิ์ ถนนคอนกรีตเสริมเหล็กซอย

สุขี ๒

ถนนคอนกรีตเสริมเหล็กเลียบบคลองเปรม ถนนลาดยางแอสฟัลต์ติกซอยบัวยายมี

ถนนลาดยางแอสฟัลต์ติกรังสิต - ปทุมธานี ถนนลาดยางแอสฟัลต์ติกเลียบบคลอง

รังสิต

ถนนลูกรังเลียบบทางรถไฟ

การคมนาคมทางน้ำ

คลองเปรมประชากร

คลองบางพูน

คลองบางหลวง - เชียงราก

คลองรังสิตประยูรศักดิ์

การโทรคมนาคม

ตู้โทรศัพท์สาธารณะ ๒๕ แห่ง

ครัวเรือนที่ติดตั้งโทรศัพท์ ประมาณ

๙๐%

การไฟฟ้า เข้าถึงทั้งหมด

แหล่งน้ำธรรมชาติ มีลำคลอง จำนวน ๖ สาย

ได้แก่ คลองเปรมประชา คลองรังสิตประยูรศักดิ์ คลองบางหลวง - เชียงราก คลอง
บางพูน คลองบางเขยต คลองบางหลวงหัวป่า

แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น

บ่อบาดาล ๘ แห่ง

แผนพัฒนาท้องถิ่น

๑. แผนพัฒนาสามปี
๒. แผนการดำเนินงาน
๓. แผนยุทธศาสตร์
๔. เทศบัญญัติ
๕. รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี
๖. รายงานการประชุมสภา
๗. รายงานประชุมคณะผู้บริหารและหัวหน้าส่วนราชการ

สมาชิกสภา

นายมานพ สุดเสียง ประธานสภาเทศบาล
นายสมจิตร ตะไธสง รองประธานสภาเทศบาล
นางประเทือง พักแพง สมาชิกสภาฯ เขต ๑
นายขจรรุ่ง มาสุข สมาชิกสภาฯ เขต ๑
นายประเสริฐ หวังสุข สมาชิกสภาฯ เขต ๑
นายพล มินบำรุง สมาชิกสภาฯ เขต ๑
นายสมบัติ แซ่เอี้ยว สมาชิกสภาฯ เขต ๑
นายสุชาติ เจริญจุฑารักษ์ สมาชิกสภาฯ เขต ๑
น.ส.นิภาพร ไพศาลเจริญงาม สมาชิกสภาฯ เขต ๒
น.ส.สุพัชรี สายเงิน สมาชิกสภาฯ เขต ๒
น.ส.ออมทรัพย์ จุลวงษ์ สมาชิกสภาฯ เขต ๒
นายอานนท์ ศุภผล สมาชิกสภาฯ เขต ๒
นายประวิศ คงมี ปลัดเทศบาลตำบลบางพูน
นายพิชัย เสนาะเสียง รองปลัดเทศบาลตำบลบางพูน
นางชมพู่ สุวรรณชาติ หัวหน้าสำนักปลัด

สำนักปลัดเทศบาล

สำนักปลัดเทศบาล มีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับราชการทั่วไปของเทศบาลและราชการที่มีได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของกอง หรือส่วนราชการใดในเทศบาลโดยเฉพาะ รวมทั้งกำกับและเร่งรัดการปฏิบัติราชการของส่วนราชการในเทศบาลให้เป็นไปตามนโยบายและแผนการปฏิบัติราชการของเทศบาลฯ ประกอบด้วย

ฝ่ายอำนวยการ

๑. งานบริหารทั่วไป มีอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับ งานธุรการ มีหน้าที่เกี่ยวกับ งานสารบรรณของเทศบาล งานดูแลรักษา จัดเตรียม และให้บริการ เรื่องสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ การติดต่อ และ อำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ งานเลขานุการ และงานประชุมสภาเทศบาล คณะผู้บริหาร และพนักงานเทศบาลงานสาธารณกุศลของเทศบาลและหน่วยงานต่าง ๆ งานการตรวจสอบ แสดงรายการเกี่ยวกับเอกสารสำคัญของทางราชการ งานขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ เหรียญจักรพรรดิมาลา และผู้ทำคุณประโยชน์ งานเกี่ยวกับการเลือกตั้ง งานจัดทำคำสั่งและประกาศของเทศบาล งานรับเรื่องร้องทุกข์และร้องเรียน งานแจ้งมติการประชุมต่าง ๆ ให้กองต่างๆ ทราบ งานรัฐพิธีต่าง ๆ งานทะเบียนยานพาหนะ งานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย งานระเบียบข้อบังคับการประชุม งานการประชุม งานอำนวยการและประสานราชการ งานติดตามผลการปฏิบัติงานตามมติ งานติดตามผลการปฏิบัติงานตามมติสภาเทศบาล งานการเจ้าหน้าที่ มีหน้าที่เกี่ยวกับ งานบริหารงานบุคคลของพนักงานเทศบาล และลูกจ้าง งานบรรจุแต่งตั้ง โอน ย้าย และเลื่อนระดับงานการสอบแข่งขัน สอบคัดเลือก และการคัดเลือก งานทะเบียนประวัติ และบัตรประวัติคณะผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภา ท้องถิ่น พนักงานเทศบาล และลูกจ้าง งานปรับปรุงประสิทธิภาพในการบริหารงานบุคคล งานประเมินผลการปฏิบัติงานประจำปี งานขออนุมัติ ปรับปรุงตำแหน่งและอัตราค่าจ้าง งานพัฒนาบุคลากร เช่น การฝึกอบรม สัมมนา การศึกษาและดูงาน การลาศึกษาต่อ การขอรับทุนการศึกษา งานพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือนพนักงานและลูกจ้าง การให้บำเหน็จความชอบเป็นกรณีพิเศษ งานสวัสดิการพนักงานและลูกจ้าง งานการลาพักผ่อนประจำปีและการลาอื่น ๆ งานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือตามที่ได้รับมอบหมาย งานจัดทำแผนอัตรากำลังพนักงานเทศบาล และแผนพัฒนางานจ้างฯ

๒. งานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย มีหน้าที่เกี่ยวกับ งานรักษาความปลอดภัยของสถานที่ราชการงานป้องกันและระงับอัคคีภัย งานวิเคราะห์และพิจารณา ทำความเห็น สรุปรายงาน เสนอแนะรวมทั้งดำเนินการด้าน กฎหมายและระเบียบ เกี่ยวกับการป้องกันและระงับอัคคีภัย ภัยธรรมชาติ และสาธารณภัยอื่นๆเช่น อุทกภัยวาตภัย เป็นต้น งานตรวจสอบ ควบคุมดูแล ในการจัดเตรียมและอำนวยความสะดวก ในการป้องกันและบรรเทา และระงับสาธารณภัยต่าง ๆ งานทำแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย งานฝึกอบรมอาสาสมัครป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย งานที่เกี่ยวข้องกับวิทยุสื่อสาร งานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือตามที่ได้รับมอบหมาย

๓. งานกฎหมายและคดี มีหน้าที่เกี่ยวกับ งานทางกฎหมายเกี่ยวกับการพิจารณาวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมาย ร่างพิจารณาตรวจร่างเทศบัญญัติ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และคำสั่งที่เกี่ยวข้อง งานจัดทำนิติกรรม รวบรวมข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน เพื่อดำเนินการตามกฎหมาย งานสอบสวน ตรวจพิจารณาดำเนินการเกี่ยวกับวินัยพนักงานเทศบาล และการร้องทุกข์ หรืออุทธรณ์ งานสอบสวน และเปรียบเทียบการกระทำที่ละเมิดเทศบัญญัติ งานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องหรือตามที่ได้รับมอบหมาย

๔. งานเผยแพร่วิชาการและประชาสัมพันธ์ มีหน้าที่เกี่ยวกับ งานประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข่าวสารของเทศบาล งานเผยแพร่สนับสนุน นโยบายของเทศบาล จังหวัด และรัฐบาล งานเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมของชาติและท้องถิ่น งานศึกษา วิเคราะห์ วิจัย วางแผนด้านประชาสัมพันธ์ โดยรวบรวมข้อคิดเห็นของประชาชน หรือปัญหาข้อขัดข้องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานในหน้าที่ เพื่อเสนอแนะผู้บริหารพิจารณาวางแผนหลักเกณฑ์ ปรับปรุง และแก้ไขระเบียบวิธีการปฏิบัติงานให้เหมาะสม และสัมพันธ์กับนโยบายของประเทศ งานรวบรวมข้อมูลสถิติต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการประชาสัมพันธ์ งานสารนิเทศ งานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือตามที่ได้รับมอบหมาย

๕. งานแผนและงบประมาณ มีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดทำงบประมาณ รวบรวมวิเคราะห์และให้บริการข้อมูลที่เกี่ยวข้องนำมาใช้ในการวางแผนและประเมินผลตามแผนทุกระดับ จัดเตรียมเอกสารแนวทางในการปฏิบัติงานประจำปีให้หน่วยงานต่าง ๆ ทราบและดำเนินการ งานรวบรวมข้อมูลสถิติและวิเคราะห์งบประมาณ งานเสนอแนะและให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการจัดทำงบประมาณ งานจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีของเทศบาลและงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม (ถ้ามี) งานศึกษาหลักฐานรายได้ใหม่ๆ ของเทศบาล งานจัดเตรียมเอกสารที่ใช้ประกอบพิจารณาวางแผนของเทศบาลและหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง งานวิเคราะห์และพยากรณ์การเจริญเติบโตของประชากรในเขตเมืองและความพอเพียงของบริการสาธารณูปโภคหลัก งานวิเคราะห์และคาดคะเนรายได้-รายจ่าย ของเทศบาลในอนาคต งานจัดทำและเรียบเรียงแผนพัฒนา การกำหนดเค้าโครงของแผนพัฒนาระยะปานกลางและแผนประจำปี งานวิเคราะห์ความเหมาะสมของโครงการเพื่อสนองหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง งานประสานงานกับหน่วยงานในเทศบาลและหน่วยงานอื่นที่เสนอบริการ และงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือตามที่ได้รับมอบหมาย

งานแผน มีหน้าที่เกี่ยวกับ งานรวบรวมวิเคราะห์และให้บริการด้านข้อมูล สถิติที่จำเป็นต้องนำมาใช้ในการวางแผน และประเมินผลตามแผนทุกระดับ งานจัดเตรียมเอกสารที่ใช้ประกอบการพิจารณาวางแผนพัฒนาเทศบาล และหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง งานวิเคราะห์และพยากรณ์การเจริญเติบโตของประชากรในเขตเมือง และความพอเพียงของการบริการสาธารณูปโภค งานวิเคราะห์และคาดคะเนรายได้รายจ่ายของเทศบาลในอนาคต การจัดทำเรียบเรียงแผนพัฒนาเทศบาล การกำหนดเค้าโครงของแผนพัฒนาเทศบาลระยะปานกลาง และแผนพัฒนาเทศบาลประจำปี งานวิเคราะห์ความเหมาะสมของโครงการที่สนองหน่วยงานหรือองค์กร ที่เกี่ยวข้อง งานประสานงานกับหน่วยงานในเทศบาล และหน่วยงานอื่นที่เสนอบริการสาธารณูปการในเขตเทศบาล และหน่วยงานใกล้เคียงเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนา การปฏิบัติตามแผน และการประเมินผลงานตามแผน งานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือตามที่ได้รับมอบหมาย

งานงบประมาณ มีหน้าที่ งานจัดเตรียมเอกสารแนวทางในการปฏิบัติงานประจำปีให้หน่วยงานต่าง ๆ ทราบ และดำเนินการงานรวบรวมข้อมูลสถิติและวิเคราะห์งบประมาณ งานเสนอแนะและให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการจัดทำงบประมาณ งานจัดทำงบประมาณรายจ่าย

ประจำปีของเทศบาล และงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม งานศึกษาหลักฐานรายได้ใหม่ ๆ ของเทศบาล งานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือตามที่ได้รับมอบหมาย

กองคลัง

กองคลัง มีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานรายจ่าย การรับเงิน การนำส่งเงิน การเก็บรักษาเงินและเอกสารการนำส่งเงิน การฝากเงิน การตรวจสอบใบสำคัญ ฎีกา งานเกี่ยวกับเงินเดือน ค่าจ้าง ค่าตอบแทน เงินบำเหน็จ บำนาญ เงินอื่น ๆ งานเกี่ยวกับการจัดทำงบประมาณ ฐานะทางการเงินการจัดสรร เงินต่าง ๆ การจัดทำบัญชีทุกประเภท ทะเบียนคุมเงินรายได้และรายจ่ายต่าง ๆ การควบคุมการเบิกจ่ายเงิน งานทางบทร่องประจำปี งานเกี่ยวกับการพัสดุของเทศบาล รวบรวมสถิติเงินได้ประเภทต่าง ๆ การเปิดตัดปี การขยายเวลา เบิกจ่ายงบประมาณ การหักภาษีและนำส่ง รายงานเงินคงเหลือประจำวัน การจ่ายขาดเงินสะสมของเทศบาล การยืมเงินทროงราชการ การจัดหาผลประโยชน์จากสิ่งก่อสร้างและทรัพย์สิน ตรวจสอบงานของจังหวัดและสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน การเร่งรัดใบสำคัญและเงินยืมค้างค้างชำระ การจัดเก็บภาษี การประเมินภาษี การเร่งรัดจัดเก็บรายได้ การพัฒนารายได้ การออกใบอนุญาต และค่าธรรมเนียมต่าง ๆ งานธุรการภายในกองคลัง และงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และที่ได้รับมอบหมาย ประกอบด้วย

๑. ฝ่ายบริหารงานคลัง งานการเงิน มีหน้าที่เกี่ยวกับ ตรวจสอบการเบิกจ่ายเงิน การฝากเงิน การเก็บรักษาเงิน ทุกประเภท จัดทำฎีกาเบิกจ่ายเงินต่าง ๆ การหักภาษีเงินได้และนำส่งภาษี การตัดโอนเงินเดือน งานเก็บรักษาเงิน งานขออนุมัติเบิกเงินตัดปี และขอขยายเวลาเบิกจ่าย รายงานเงินคงเหลือประจำวัน งานทะเบียนพาณิชย์ งานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือตามที่ได้รับมอบหมาย งานบัญชี มีหน้าที่เกี่ยวกับ งานจัดทำบัญชีทุกประเภท งานทะเบียนคุมเงินรายได้ รายจ่าย รวบรวมสถิติเงินได้ประเภทต่าง ๆ งานจัดทำงบและแสดงฐานะการเงิน งบทรัพย์สินหนี้สิน งบโครงการ เงินสะสม งานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือตามที่ได้รับมอบหมาย งานพัสดุ และทรัพย์สิน มีหน้าที่เกี่ยวกับ งานทะเบียนทรัพย์สินและแผนที่ภาษี งานการจัดทำทะเบียนพัสดุ งานขออนุมัติและดำเนินการจัดซื้อจัดจ้าง งานทะเบียนเบิกจ่ายวัสดุครุภัณฑ์และยานพาหนะ งานทางการตรวจสอบและรับจ่ายพัสดุ และการเก็บรักษาพัสดุ งานควบคุมและจำหน่ายพัสดุ งานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือตามที่ได้รับมอบหมาย

๒. ฝ่ายพัฒนารายได้ มีหน้าที่เกี่ยวกับ งานจัดเก็บรายได้และพัฒนารายได้ งานภาษีอากร ค่าธรรมเนียมการจัดหาผลประโยชน์จากสิ่งก่อสร้างและทรัพย์สิน งานจัดทำ/ตรวจสอบบัญชี และการรับเงินในกิจการประปา และงานจัดเก็บขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูล งานควบคุมกิจการค้าและค่าปรับ งานทะเบียนควบคุมและเร่งรัดรายได้ จัดทำประกาศ ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการชำระภาษีต่าง ๆ ตรวจสอบและจัดทำบัญชีผู้ที่อยู่ในเกณฑ์เสียภาษี ในปีงบประมาณ รับและตรวจสอบแบบแสดงรายการทรัพย์สินและรับคำร้องค่าธรรมเนียม และรายได้อื่น ๆ พิจารณาการประเมิน ภาษีและค่าธรรมเนียมในเบื้องต้นเพื่อนำเสนอพนักงานประเมิน จัดทำทะเบียนคุมผู้อยู่ในข่ายการชำระภาษี (ภ.ค. ๑) พร้อมทั้งการจัดทำ หนังสือเตือน และติดตามผู้ค้างชำระภาษี ดำเนินการรับเรื่องอุทธรณ์ ภาษีและดำเนินการจนเสร็จสิ้น งานศึกษาวิเคราะห์ วิจัย และเสนอแนะเพื่อปรับปรุง การจัดเก็บภาษี

อาคารและค่าธรรมเนียมและการจัดการรายได้อื่น ๆ ของเทศบาล วางแผนการจัดเก็บรายได้และแก้ไข ปัญหาอุปสรรค ประสานงานกับฝ่ายนิติกรเพื่อดำเนินคดีแก่ผู้ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ภาษีท้องถิ่น เพื่อ เสนอให้ผู้บังคับบัญชาสั่งการ จัดเก็บและรับชำระค่าธรรมเนียมและรายได้อื่น เก็บรักษาและการนำส่ง เงินประจำวัน ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเร่งรัดการจัดเก็บภาษี เก็บรักษา และเบิกจ่าย แบบพิมพ์ต่าง ๆ เก็บรักษา เอกสารและหลักฐานการเสียภาษีค่าธรรมเนียมและรายได้อื่นคัดลอก ข้อมูลที่ดิน ตรวจสอบรหัสประจำแปลงที่ดิน ปรับข้อมูลและแผนที่ภาษีในโรงเรือนและที่ดิน, บำรุง ท้องถิ่น งานตรวจสอบข้อมูลภาคสนาม การจัดทำรายงานเสนองานทะเบียนทรัพย์สินและงานบริการ ข้อมูล การจัดเก็บและบำรุงรักษาแผนที่ภาษี ติดตามและทวงถามผู้ค้างชำระค่าธรรมเนียมและรายได้ อื่น ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเร่งรัดการจัดเก็บภาษี จัดทำแผนที่และทะเบียน ทรัพย์สิน ปรับปรุงข้อมูลเกี่ยวกับที่ดิน โรงเรือน ป้าย และการประกอบการค้า งานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือตามที่ได้รับมอบหมาย

กองช่าง

กองช่าง มีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับการสำรวจ ออกแบบ การจัดทำข้อมูลทางด้าน วิศวกรรม การจัดเก็บและทดสอบคุณภาพวัสดุ งานออกแบบและเขียนแบบ การตรวจสอบ งานการ ควบคุมอาคารตามระเบียบกฎหมาย การก่อสร้าง งานแผนการปฏิบัติงานก่อสร้างและซ่อมบำรุง การ ควบคุมการก่อสร้างและซ่อมบำรุง งานแผนงานด้านวิศวกรรมเครื่องจักรกล การรวบรวมประวัติติดตาม ควบคุมการปฏิบัติงานเครื่องจักรกล การควบคุมการบำรุงรักษาเครื่องจักรกลและยานพาหนะ งาน เกี่ยวกับแผนงานควบคุม การเก็บรักษา การเบิกจ่ายวัสดุ อุปกรณ์ อะไหล่ น้ำมันเชื้อเพลิง งานธุรการ ภายในกองช่าง และงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องและที่ได้รับมอบหมาย ประกอบด้วย

๑. ฝ่ายแบบแผนและก่อสร้าง ฝ่ายแบบแผนและก่อสร้าง มีหน้าที่เกี่ยวกับ ออกแบบ คำนวนด้านวิศวกรรมถนน สะพาน งานอาคารและสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ งานวางโครงการและการก่อสร้าง ด้านวิศวกรรม งานถนนและสะพาน งานอาคารสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ งานให้คำปรึกษาแนะนำและบริการ เกี่ยวกับงานทางด้านวิศวกรรม งานถนน สะพาน งานอาคาร และสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ งานออกรายการ รายละเอียดทางด้านวิศวกรรม งานถนน สะพาน งานอาคารและสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ งานสำรวจข้อมูล รายละเอียดเพื่อคำนวณออกแบบ กำหนดรายละเอียดทางด้านวิศวกรรม งานถนน สะพาน งาน อาคารและสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ งานศึกษาวิเคราะห์ วิจัยทางด้านวิศวกรรม งานถนน สะพาน งานอาคาร และสิ่งก่อสร้าง งานประมาณราคาก่อสร้างทางด้านวิศวกรรม งานถนน สะพาน งานอาคารและ สิ่งก่อสร้างอื่น ๆ งานควบคุมการก่อสร้างในสาขาวิศวกรรม งานถนน สะพาน งานอาคารและ สิ่งก่อสร้าง งานบริการแบบแปลนก่อสร้างอาคารให้แก่ประชาชน งานระบบข้อมูลแผนที่เส้นทาง คมนาคม งานบำรุงรักษาเครื่องจักร ยานพาหนะ งานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือตามที่ได้รับมอบหมาย

๒. งานออกแบบควบคุมอาคารและผังเมือง

งานควบคุมอาคาร มีหน้าที่เกี่ยวกับ งานควบคุมการก่อสร้างอาคารตาม พ.ร.บ. ควบคุมอาคาร ๒๕๒๒ งานตรวจสอบกำหนดผังบริเวณแนวระดับของอาคารที่ขออนุญาต งานตรวจรับรองอาคารตาม พ.ร.บ.ควบคุมอาคาร ๒๕๒๒ หรือกฎหมายอื่นใดที่เกี่ยวข้อง งานรองรับระวางแนวเขตที่ดิน งานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือตามที่ได้รับมอบหมาย

งานขออนุญาตอาคาร มีหน้าที่เกี่ยวกับ งานตรวจสอบการขออนุญาตตาม พ.ร.บ. ควบคุมอาคาร ๒๕๒๒ และฉบับที่แก้ไขเพิ่มเติม งานตรวจสอบแก้ไขปัญหาเรื่องราวและการให้บริการประชาชนเกี่ยวกับการควบคุมอาคาร งานตรวจสอบติดตามผลการดำเนินงานตาม พ.ร.บ. วิชาชีพวิศวกรรม พ.ศ. ๒๕๐๕ วิชาชีพสถาปัตยกรรม พ.ศ. ๒๕๐๘

งานจัดทำผังเมือง มีหน้าที่เกี่ยวกับ งานทำผังเมืองรวม งานจัดทำผังเมืองเฉพาะ งานพัฒนาและปรับปรุงชุมชนแออัด งานสำรวจรวบรวมข้อมูลด้านผังเมือง งานให้คำปรึกษาด้านผังเมือง สิ่งแวดล้อม งานเวนคืนและจัดกรรมสิทธิ์ที่ดิน งานแผนที่ภาษี งานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือตามที่ได้รับมอบหมาย

งานควบคุมผังเมือง มีหน้าที่เกี่ยวกับ งานควบคุมแนวเขตถนน ทางสาธารณะและที่ดินสาธารณะประโยชน์ งานอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางบก ทางน้ำ งานตรวจสอบโครงการพัฒนาผังเมือง งานควบคุมให้ปฏิบัติตามผังเมืองรวม งานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือตามที่ได้รับมอบหมาย

๓. ฝ่ายการโยธา

งานบำรุงรักษาทางและสะพาน มีหน้าที่เกี่ยวกับ งานด้านการก่อสร้างซ่อมบำรุงรักษาถนนและสะพาน งานวางโครงการและควบคุมการก่อสร้าง งานให้คำปรึกษาแนะนำ หรือตรวจสอบเกี่ยวกับงานก่อสร้างถนนและสะพาน งานประมาณราคาเกี่ยวกับการรักษาทางและสะพาน งานควบคุมพัสดุ งานบำรุงรักษาทางและสะพาน งานระบายน้ำ งานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือตามที่ได้รับมอบหมาย

งานสถานที่และไฟฟ้าสาธารณะ มีหน้าที่เกี่ยวกับ งานด้านการก่อสร้างซ่อมบำรุงรักษาอาคาร ทางเท้าและสิ่งติดตั้งอื่นๆ

งานควบคุมดูแล การจัดอาคารสถานที่ งานจัดสถานที่ เกี่ยวกับงานประเพณีต่าง ๆ งานประมาณราคา การบำรุงรักษาด้านสาธารณูปการอื่นๆ งานควบคุมพัสดุ งานสถานที่และไฟฟ้าสาธารณะ งานด้านการก่อสร้าง ซ่อมบำรุงรักษาเกี่ยวกับการติดตั้งไฟฟ้าและไฟฟ้าแสงสว่าง งานออกแบบเขียนแบบเกี่ยวกับงานไฟฟ้า งานควบคุมดูแลเกี่ยวกับงานไฟฟ้า งานจัดสถานที่ต่าง ๆ เกี่ยวกับงานไฟฟ้า งานประมาณราคาเกี่ยวกับงานไฟฟ้า

งานสวนสาธารณะ

งานสวนสาธารณะ มีหน้าที่เกี่ยวกับ งานดูแล บำรุงรักษาต้นไม้ พันธุ์ไม้ต่างๆ งานจัดทำดูแลรักษาเรือนเพาะชำและขยายพันธุ์ไม้ต่างๆ งานประมาณราคาในการดำเนินการเกี่ยวกับพันธุ์ไม้ต่างๆ งานประดับตกแต่งสถานที่เกี่ยวกับการใช้พันธุ์ไม้ต่างๆ งานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือตามที่ได้รับมอบหมาย

กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม มีหน้าที่เกี่ยวกับสาธารณสุขชุมชน ส่งเสริมสุขภาพและอนามัย การป้องกันโรคติดต่อ งานสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม และงานอื่นๆ เกี่ยวกับการให้บริการด้านสาธารณสุขและงานทันตสาธารณสุข การควบคุมโรค การสุขาภิบาลอื่นๆ ตามแผนการสาธารณสุข การประมวลและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติที่เกี่ยวข้องกับสาธารณสุข งานสิ่งแวดล้อม การให้บริการสาธารณสุขการควบคุมการฆ่าสัตว์ งานธุรการภายในกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม และงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง และที่ได้รับมอบหมาย ประกอบด้วย

ฝ่ายบริหารงานสาธารณสุข มีหน้าที่เกี่ยวกับ งานควบคุมด้านสุขาภิบาลและอนามัยสิ่งแวดล้อม งานสุขาภิบาลอาหารและโภชนาการ งานควบคุมการประกอบการค้าที่น้ำรังเกียจหรืออาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ

งานป้องกันควบคุมแก้ไขเหตุรำคาญและมลภาวะ งานสุขาภิบาลโรงงาน งานชีวอนามัย งานฉาปนกิจ งานควบคุมมลพิษ งานศึกษาและวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม งานอนามัยสิ่งแวดล้อม งานรักษาความสะอาด และขนถ่ายสิ่งปฏิกูล งานกำจัดขยะมูลฝอย และน้ำเน่าเสีย งานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือตามที่ได้รับมอบหมาย

ฝ่ายบริการสาธารณสุข มีหน้าที่เกี่ยวกับ งานด้านสุขศึกษา งานอนามัยโรงเรียน งานอนามัยแม่และเด็ก งานวางแผนครอบครัว งานสาธารณสุขมูลฐาน งานโภชนาการ งานสุขภาพจิต งานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือตามที่ได้รับมอบหมาย

งานสาธารณสุข มีหน้าที่เกี่ยวกับ งานวางแผนด้านสาธารณสุข งานจัดทำแผนตามโครงการบริหารสาธารณสุขให้สอดคล้องกับปัญหาสาธารณสุขของท้องถิ่นโดยประสาน แผนกับสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ และจังหวัด งานประสานแผนการปฏิบัติงานหน่วยงานต่าง ๆ จากผลการปฏิบัติ งาน หรือรายงาน ของกระทรวงสาธารณสุข ประจำเดือนของเทศบาล งานรวบรวมแผนการปฏิบัติงานสาธารณสุขประจำเดือนของเทศบาล งานข้อมูล ข่าวสาร จัดทำและสนับสนุนระเบียบและรายงานให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง งานประเมินผลทางด้านสาธารณสุข งานนิเทศและติดตามผลงานทางด้านสาธารณสุข งานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือตามที่ได้รับมอบหมาย

งานป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ มีหน้าที่เกี่ยวกับ ป้องกันและสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค งานควบคุมแมลงและพาหะนำโรค งานควบคุมป้องกันโรคติดต่อ งานป้องกันการติดยาและสารเสพติด งานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือตามที่ได้รับมอบหมาย

กองการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

กองการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารศึกษาและพัฒนาการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบการศึกษา การศึกษานอกระบบการศึกษาและการศึกษาตามอัธยาศัย เช่นการจัดการศึกษาปฐมวัย อนุบาลศึกษา ประถมศึกษา โดยให้มีงานธุรการ งานการเจ้าหน้าที่ งานบริหารวิชาการ งานโรงเรียน งานศึกษานิเทศก์ งานกิจการนักเรียน งานการศึกษาปฐมวัย งานขยายโอกาสทางการศึกษา งานฝึกและส่งเสริมอาชีพ งานห้องสมุดพิพิธภัณฑ์และเครือข่ายทางการศึกษา งานกิจการศาสนา งานส่งเสริมประเพณี ศิลปวัฒนธรรม งานกีฬาและนันทนาการ งานกิจกรรมเด็กเยาวชนและการศึกษานอกโรงเรียน และงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือตามที่ได้รับมอบหมาย ประกอบด้วย

๑. ฝ่ายบริหารงานการศึกษา

งานธุรการ มีหน้าที่ มีหน้าที่เกี่ยวกับ จัดเก็บ ระเบียบ กฎหมาย งานสารบรรณ ระเบียบกฎหมาย หนังสือราชการ งานดูแล รักษา จัดเตรียม ประสานงานและให้บริการเรื่องสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ ติดต่อ และอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ งานประสานเกี่ยวกับการประชุมสภาเทศบาล คณะผู้บริหาร และพนักงานเทศบาล งานตรวจสอบแสดงรายการเกี่ยวกับเอกสารสำคัญของทางราชการ งานสารบรรณของเทศบาลและของหน่วยงานต่างๆ ที่ขอความร่วมมือ งานรักษาความสะอาด ความปลอดภัยของสถานที่ราชการ งานจัดทำคำสั่งและประกาศงาน งานด้านประชาสัมพันธ์ และอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน งานรวบรวมข้อมูลและจัดทำแผนงานของกองการศึกษา รวมถึงการตรวจสอบการปฏิบัติงานตามแผน การติดตามผลและรายงาน งานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือตามที่ได้รับมอบหมาย

งานส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี กีฬา และนันทนาการ มีหน้าที่เกี่ยวกับ กำหนดแผนงานเกี่ยวกับกิจกรรมส่งเสริมประเพณีท้องถิ่น วัฒนธรรม และวันสำคัญของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ดำเนินกิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรม จริยธรรม วันสำคัญของชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ สนับสนุนกิจกรรมเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ประชาสัมพันธ์งานด้านชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ รวมทั้งศิลปธรรม จริยธรรม ด้านการส่งเสริมประเพณี ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น กำหนดแผนและจัดการแข่งขันกีฬาและการส่งเสริมการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพของประชาชน ส่งเสริมให้ประชาชนตระหนักและเห็นความสำคัญในการออกกำลังกาย การฝึกฝนกีฬาและนันทนาการ จัดตั้งและสนับสนุนให้มีศูนย์เยาวชน ลานกีฬา สนามกีฬา สถานที่ ออกกำลังกาย สวนสุขภาพ และสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ให้เพียงพอกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น งานกิจกรรมเด็กเยาวชนและการศึกษานอกโรงเรียน งานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือตามที่ได้รับมอบหมาย

งานงบประมาณ มีหน้าที่เกี่ยวกับ งานการเงิน การบัญชีของกองการศึกษา เช่น การวางฎีกา เตรียมการเบิกจ่ายและสิ่งตัวเงิน การตรวจสอบหลักฐานใบสำคัญคู่จ่ายเงินทั้งในและนอกงบประมาณ รวมถึงการลงบัญชี การทำรายงานการบัญชี งานรวบรวมรายละเอียดและดำเนินการเกี่ยวกับงบประมาณของกองการศึกษา เช่น การรวบรวมข้อมูล ในการจัดทำงบประมาณ การทำหนังสือชี้แจงโต้ตอบงานงบประมาณ การพิจารณาจัดสรรงบประมาณรายจ่าย งานการบริหารและ

ควบคุมงานงบประมาณของกองการศึกษา งานการจัดทำบัญชีถือจ่ายเงินเดือน (จากงบประมาณเงินอุดหนุนของรัฐ) ตามแบบและวิธีการที่สำนักงานงบประมาณกำหนด งานเกี่ยวกับการพัสดุ เช่น การขออนุมัติ จัดซื้อ จัดจ้าง เบิกจ่าย ซ่อมแซม บำรุงรักษาพัสดุ และการจัดทำบัญชี ทะเบียนพัสดุ เก็บรักษาใบสำคัญ หลักฐาน เอกสารเกี่ยวกับพัสดุ งานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือตามที่ได้รับมอบหมาย

๒. ฝ่ายส่งเสริมการศึกษา

งานฝ่ายส่งเสริมการศึกษา มีหน้าที่เกี่ยวกับ งานพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน กำกับดูแล และรับผิดชอบการจัดการศึกษา ปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาลตำบลบางกระทีก งานพิจารณาจัดตั้ง และยุบเลิก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาล งานดูแลจัดเตรียมและให้บริการวัสดุ อุปกรณ์ สื่อการสอน คู่มือครู แก่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก งานเผยแพร่ข่าวสาร เอกสาร กฎ ระเบียบ นโยบายของทางราชการที่เกี่ยวข้องกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก งานส่งเสริมคุณภาพและควบคุมมาตรฐานการศึกษา ระดับกองการศึกษาและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก งานตรวจสอบหลักฐาน เอกสารต่าง ๆ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และจัดทำรายงานการศึกษา งานส่งเสริมสุขภาพอนามัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก งานปลูกฝังประชาธิปไตย วินัย การถ่ายทอดวัฒนธรรมของชาติ และการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและชุมชน งานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือได้รับมอบหมาย

งานนิเทศการศึกษา มีหน้าที่เกี่ยวกับ งานสำรวจความต้องการและปัญหาทางการศึกษา งานจัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลสถิติทางการศึกษา งานวิจัยทางการศึกษา งานพัฒนาหลักสูตรงานให้บริการทางการศึกษาทั่วไปด้วยการนิเทศให้คำปรึกษา แนะนำปัญหาทางวิชาการ งานเขียนเอกสาร ตำรา ผลิตอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน งานค้นคว้าทดลอง และเผยแพร่เทคนิควิทยาการแผนใหม่ทางการศึกษา งานประชุม อบรม สัมมนา ประสานงาน และให้บริการทางด้านวิชาการ งานการวัดผล ประเมินผลทางการศึกษา งานส่งเสริมสุขภาพ และควบคุมมาตรฐานทางการศึกษา งานประสานงานการดำเนินงานด้านวิชาการกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง งานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือตามที่ได้รับมอบหมาย

กองสวัสดิการและสังคม

กองสวัสดิการและสังคม มีหน้าที่ความรับผิดชอบในการสังคมสงเคราะห์ การส่งเสริมสวัสดิการเด็กและเยาวชน การพัฒนาชุมชน การจัดระเบียบชุมชนหนาแน่นและชุมชนแออัด การจัดให้มีและสนับสนุนกิจกรรมศูนย์เยาวชน งานพิทักษ์สิทธิเด็กและสตรี งานพัฒนาสตรีและเยาวชน งานส่งเสริมอาชีพและข้อมูลแรงงาน งานสนับสนุนกิจกรรมของเด็กและสตรี การส่งเสริมงานประเพณี ท้องถิ่น และงานสาธารณะ การให้คำปรึกษาแนะนำหรือตรวจสอบเกี่ยวกับงานสวัสดิการสังคม และปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย

งานธุรการ มีหน้าที่เกี่ยวกับ จัดเก็บ ระเบียบ กฎหมาย งานสารบรรณ ระเบียบ กฎหมาย หนังสือราชการ งานดูแล รักษา จัดเตรียม ประสานงานและให้บริการเรื่องสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ ติดต่อ และอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ

งานพัฒนาชุมชน มีหน้าที่เกี่ยวกับ งานสำรวจและจัดตั้งคณะกรรมการชุมชน เพื่อรับผิดชอบในการปรับปรุงชุมชนของตนเอง งานฝึกอบรมและเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน งานจัดระเบียบชุมชน งานประสานงาน และร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อจัดบริการขั้นพื้นฐานไปบริการแก่ประชาชน งานจัดทำโครงการช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ให้แก่ชุมชน งานจัดทำข้อมูล จปฐ. งานดำเนินการพัฒนาชุมชนทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การศึกษา การอนามัย และสุขภาพ งานเกี่ยวกับการแก้ปัญหาสังคมและความยากจน งานส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดทำแผนชุมชนในแต่ละชุมชน งานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือตามที่ได้รับมอบหมาย

งานสังคมสงเคราะห์ สวัสดิการเด็ก และเยาวชน มีหน้าที่เกี่ยวกับ งานสงเคราะห์ประชาชนผู้ทุกข์ยาก ขาดแคลน ไร้ที่พึ่ง งานสงเคราะห์ผู้ประสบภัยพิบัติต่าง ๆ งานสงเคราะห์คนชรา คนพิการ และทุพพลภาพ งานสงเคราะห์เด็ก และเยาวชนที่ครอบครัวประสบปัญหาความเดือดร้อนต่าง ๆ งานสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน ได้แก่ การสอดส่อง ดูแล และช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่ประพฤติไม่สมวัย งานสงเคราะห์ครอบครัวและเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตครอบครัว งานส่งเสริมและสนับสนุนองค์การสงเคราะห์ภาคเอกชน

งานสำรวจวิจัยสภาพปัญหาสังคมต่าง ๆ งานส่งเสริมสวัสดิภาพสตรีและสงเคราะห์หญิงบางประเภท งานประสานและร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อการสังคมสงเคราะห์ และการส่งเสริมสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน งานให้คำปรึกษา แนะนำแก่เด็กและเยาวชนซึ่งมีปัญหาในด้านต่าง ๆ และด้านสังคมสงเคราะห์แก่ผู้มาขอรับ งานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือตามที่ได้รับมอบหมาย

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๖.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

จากการค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาครั้งนี้ มีดังนี้

ฉวีวรรณ สุวรรณภาและคณะ ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนและพระสงฆ์ ในการส่งเสริมการเรียนรู้ของพระนิสิตในจังหวัดแพร่” ผลการวิจัยพบว่า ๑. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการส่งเสริมการเรียนรู้ของพระนิสิตในจังหวัดแพร่ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีความภาคภูมิใจที่นิสิตที่อยู่ในความปกครองได้รับการส่งเสริมการเรียนรู้ในระดับมาก ๒. การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการส่งเสริมการเรียนรู้ของพระนิสิตในจังหวัดแพร่ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ความสุขใจที่นิสิตที่อยู่ในความปกครองได้รับการส่งเสริมการเรียนรู้และติดตามประเมินผล การเรียนรู้ของนิสิตที่อยู่ในวัดของท่าน อยู่ในระดับมาก ๓. การรับรู้การมีส่วนร่วมของประชาชน และพระสงฆ์ ในการส่งเสริมการเรียนรู้ของพระนิสิตในจังหวัดแพร่ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

ระดับการรับรู้การมีส่วนร่วมของประชาชนและพระสังฆาธิการในการส่งเสริมการเรียนรู้ของพระนิสิต
อยู่ในระดับมาก^{๕๗}

พระครูปลัดเพลิน วชิโร ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน
ศึกษาเฉพาะกรณีหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดสมุทรปราการ” จากผลการวิจัย พบว่า
ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นพระสงฆ์ อายุระหว่าง ๒๐-๓๐ ปี ไม่มีพรรษา (สามเณร) มีวุฒิ
การศึกษาทางธรรมระดับนักธรรมชั้นตรี ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม และมีวุฒิการศึกษาระดับต่ำกว่า
ปริญญาตรีการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนของหน่วยอบรมประจำตำบล ในจังหวัด
สมุทรปราการ ประกอบด้วย ด้านศีลธรรมและวัฒนธรรม ด้านสุขภาพอนามัยด้านสัมมาชีพ ด้านสันติ
สุข ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ ด้านกตัญญูกตเวทิตาธรรม และด้านสามัคคี
ธรรม พบว่า พระสงฆ์มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของหน่วยอบรมประจำตำบลในจังหวัด
สมุทรปราการ โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน^{๕๘}

นุกูล วัฒนากร ได้วิจัยเรื่อง “ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย
อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี” พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียง
เลือกตั้งสมาชิกสภาอบต. และการเข้าร่วมรับฟังการประชุมสภาหรือประชุมคณะกรรมการ อบต. อยู่ใน
ระดับดีการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของอบต. และการตรวจสอบการทำงาน ของ อบต. อยู่ในระดับปาน
กลางในส่วนของปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่า อบต.
ไม่ได้ประชาสัมพันธ์ให้เห็นเป็นรูปธรรมว่าการเข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครองรูปแบบ อบต. มี
ประโยชน์ต่อประชาชนอย่างไร จึงทำให้ประชาชนไม่เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมเท่าที่ควร ส่วน
ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพเศรษฐกิจ และสถานภาพทางสังคมของประชาชนกับการมีส่วนร่วมของ
ประชาชนในการใช้สิทธิในการเลือกตั้งการเข้าร่วมการรับฟังการประชุมรัฐสภา หรือประชุมคณะ
กรรมการบริหารการเข้าร่วมกิจกรรมตรวจสอบการทำงานของ อบต. อยู่ในระดับดี^{๕๙}

จันทร์สม โภคสวัสดิ์ ได้วิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา
ตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลลุมพุก อำเภอเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร” พบว่า ปัจจัยที่ทำให้
ประชาชนมีส่วนร่วม คือ ความศรัทธาต่อผู้นำหรือผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลด้านความโปร่งใส

^{๕๗} ฉวีวรรณ สุวรรณภา และคณะ, “การมีส่วนร่วมของประชาชนและพระสังฆาธิการในการส่งเสริมการ
เรียนรู้ของพระนิสิตในจังหวัดแพร่”, *วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^{๕๘} พระครูปลัดเพลิน วชิโร, “การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณี หน่วย
อบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดสมุทรปราการ”, *วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิต
วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^{๕๙} นุกูล วัฒนากร, “การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลศึกษากรณี :
องค์การบริหารส่วนตำบลไม้ฝาด อำเภอสีเกา จังหวัดตรัง”, *การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาศาสตรมหาบัณฑิต*
, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘).

การบริหารงานในการใช้งบประมาณของรัฐและการพิทักษ์ผลประโยชน์ ของส่วนรวมความคิดเห็น ของประชาชนส่วนมากจะมีส่วนร่วมในด้านการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมและการบริหาร พื้นฐานโดยเฉพาะพัฒนาด้านการเกษตรเพื่อให้คนมีรายได้สูงขึ้น มีความรู้มีประสบการณ์ในการ ประกอบอาชีพ มีภาวะฐานะทางสังคมและการดำเนินชีวิตเป็นไปด้วยความสงบสุขต้องการให้รัฐ มีนโยบายที่โปร่งใส โดยนำไปใช้อย่างมีคุณภาพ มีประสิทธิภาพและต้องการนำหลักพุทธธรรมไปปรับ ใช้ให้เหมาะสมกับการพัฒนาในด้านต่างๆ^{๖๐}

ศิลป์ รัตนวงศ์ ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนตามตัวแบบกรมการ ปกครอง และประชาคมตามต้นแบบประชาชนศึกษาการเปรียบเทียบ กรณีศึกษา : อำเภอมือง จังหวัดนราธิวาส” พบว่า การประชาคมทั้ง ๒ รูปแบบ มีความเห็นด้วยและยอมรับการเปลี่ยนแปลง ของชุมชน มีความร่วมมือกันแก้ปัญหา มีความผูกพันต่อชุมชนตามบรรพบุรุษที่อาศัยอยู่เป็นเวลานาน (๒๑ ปีถึง ๖๐ปี) ส่วนใหญ่ไม่มีความคิดที่จะย้ายออกจากชุมชน มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่คิดจะย้าย ออกในด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับประชาธิปไตยโดยรวมจะอยู่ในระดับสูง คือการเปิดโอกาสให้สมาชิก ได้มีการแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่และกว้างขวาง ประชาคมมีความเชื่อในความมีศักดิ์ศรี ของความเป็นมนุษย์ และวิถีทางประชาธิปไตยตลอดจนเชื่อว่าการทำงานเป็นทีมจะส่งผลให้เกิด ความสำเร็จมากกว่าต่างคนต่างทำด้านเกี่ยวกับบทบาทภารกิจของผู้นำและบทบาทการมีส่วนร่วม ของประชาคมพบว่าประชาคมตามตัวแบบกรมการปกครองมีระดับความคิดเห็นที่สูงกว่า^{๖๑}

ศรัทธา โรจนสุพจน์ ได้วิจัยเรื่อง “การสื่อสารเพื่อการมีส่วนร่วมจัดการป่าชุมชนของ ชาวบ้านห้วยแก้ว กิ่งอำเภอม่อน จังหวัดเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า ชาวบ้านห้วยแก้วในยุค บุกเบิกมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับป่าอย่างมาก ไม่ว่าในด้านเศรษฐกิจ การเมือง หรือความเชื่อในยุคนี้ ชาวบ้านใช้ป่าและรักษาป่าควบคู่กันไป เป็นการจัดการป่าตามวิถีชีวิตดั้งเดิม ต่อมาเมื่อรัฐนำป่าห้วย แก้วให้เอกชนเช่า ชาวบ้านส่วนหนึ่งชุมนุมเรียกร้องจนได้ป่ากลับคืนมา และได้ชื่อว่าเป็นป่าชุมชนแห่ง แรกของประเทศไทย แต่ก็ต้องแลกมาด้วยชีวิต และสายสัมพันธ์ของชุมชน เมื่อได้ป่ากลับคืนมา ชาวบ้านห้วยแก้วจัดการป่าชุมชนโดยจัดตั้งคณะกรรมการป่าชุมชน มีการวางแผน ตั้งกฎเกณฑ์ และมีการดำเนินงาน แต่ก็มีความกระตือรือร้นในช่วงเวลาหนึ่ง และพบว่าการสื่อสารภายในชุมชนช่วงเกิด

^{๖๐}จันทร์สม โภคสวัสดิ์, “ปัจจัยที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบล ลุมพุก อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม”, การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙).

^{๖๑}ศิลป์ รัตนวงศ์, “ศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาคมตามตัวแบบกรมการปกครองและ ประชาคมตามต้นแบบชุมชนศึกษาการเปรียบเทียบกรณีศึกษา : อำเภอมือง จังหวัดนราธิวาส”, วิทยานิพนธ์ ปริญญาศิลปศาสตร มหาบัณฑิต, (คณะพัฒนาสังคม : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๘).

วิกฤตการณ์ชาวบ้าน ใช้สื่อหลายรูปแบบและเป็นระบบ การสื่อสารมีลักษณะที่มีชาวบ้านเป็นศูนย์กลาง^{๖๒}

ศิริเพชร อมาตยานนท์ ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวงโสภพระ อำเภอลพ จังหวัดขอนแก่น” ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวงโสภพระ อำเภอลพ จังหวัดขอนแก่น ส่วนใหญ่มีความสนใจและติดตามการทำงานและการแก้ไขปัญหาในท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล และเห็นว่า องค์การบริหารส่วนตำบลจัดกิจกรรมในการส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนมากขึ้นด้านการมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้งประชาชนส่วนใหญ่ไม่เคยหาเสียงช่วยผู้สมัครที่ตนต้องการให้ได้รับการเลือกตั้ง และเห็นว่าหากมีความพร้อมจะลงสมัครเพื่อรับการเลือกตั้งด้านการมีส่วนร่วมหลังการเลือกตั้งประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่า องค์การบริหารส่วนตำบลเปิดโอกาสให้เข้ารับฟังการประชุมหรือการชี้แจงการทำงานของ องค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนส่วนใหญ่เข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว^{๖๓}

ช่อนกลิ่น วิชายนต์ ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นศึกษาเฉพาะกรณี : เทศบาลตำบลวังดิน อำเภอสี จังหวัดลำพูน” พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง ด้านการเลือกตั้งตัวแทนเข้ามาทำหน้าที่บริหารเกี่ยวกับการมีสิทธิเลือกตั้ง โดยติดตามข่าวสารทางการเมืองในระดับท้องถิ่น จากสื่อมวลชน วิทยุ หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ ในการเลือกตั้งและชักชวนผู้อื่นที่มีสิทธิเลือกตั้งให้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการให้ความร่วมมือกับเทศบาล โดยการสนับสนุนทางการเงิน วัสดุ อุปกรณ์ และแรงงานเพื่อช่วยเหลือในกิจกรรมของเทศบาลด้านการศึกษาเช่น การให้ทุนการศึกษาการเลี้ยงอาหารกลางวันเด็กนักเรียนและมีส่วนร่วมทางการเมือง ด้านการติดตามดูแลความชอบธรรมในการเป็นตัวแทนต่อเทศบาลโดยการเขียนจดหมายให้มีการชี้แจงเมื่อพบว่ามีการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ในการที่ผิดตลอดจนถึงการร้องเรียนและเสนอแนะการแก้ปัญหาท้องถิ่น^{๖๔}

กัลยาสุตา บัวแก้ว ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นศึกษาเฉพาะกรณี:องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอบางบาล จังหวัดร้อยเอ็ด”พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองท้องถิ่นการบริหาร

^{๖๒} ศิริธรรม โรจน์สุพจน์, “การสื่อสารเพื่อการมีส่วนร่วมจัดการป่าชุมชนของชาวบ้านห้วยแก้ว กิ่งอำเภอมะแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยพายัพ, ๒๕๔๘).

^{๖๓} ศิริเพชร อมาตยานนท์, “การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวงโสภพระ อำเภอลพ จังหวัดขอนแก่น”, วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๘).

^{๖๔} ช่อนกลิ่น วิชายนต์, “ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นศึกษาเฉพาะกรณี:เทศบาลตำบลวังดิน อำเภอสี จังหวัดลำพูน”, การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๐).

ส่วนตำบลพบว่าการมีส่วนร่วมในการไปใช้สิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว ส่วนใหญ่ไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล การเข้ารับฟังการประชุมสภาหรือประชุมคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว ส่วนใหญ่ไม่เคยเข้ารับฟังการประชุมสภาหรือประชุมคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว การเข้าร่วมกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัวส่วนใหญ่ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัวส่วนใหญ่มีการเข้าร่วมตรวจสอบการทำงาน^{๖๕}

เอกชัย ม่วงงาม ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาคมในการดำเนินงาน ขององค์การบริหารส่วนตำบล.ศึกษาเฉพาะกรณี: องค์การบริหารส่วนตำบลวังแฉม อำเภอลองลุ่ม จังหวัดกำแพงเพชร” ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาคมเพื่อเสนอความคิดในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลอยู่ในระดับปานกลาง โดยประชาคมมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลมากที่สุด ด้านการมีส่วนร่วมของประชาคมในการพัฒนาท้องถิ่นและดำเนินงานร่วมกับ อบต. พบว่า อยู่ในระดับมากโดยเฉพาะการให้ความร่วมมือ และเข้าร่วมกิจกรรมงานต่าง ๆ เช่น การแข่งขันกีฬา กิจกรรมผู้สูงอายุ ส่วนการมีส่วนร่วม ของประชาคมในการตรวจสอบการดำเนินงานของ อบต. พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้วพบว่าประชาคมมีส่วนร่วมในการเป็นกรรมการจัดซื้อ-จัดจ้างมากที่สุด^{๖๖}

วรพงษ์ อารีเอื้อ ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาคมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล.ศึกษาเฉพาะกรณี:องค์การบริหารส่วนตำบลบึงนคร อำเภอดงขลับ จังหวัดร้อยเอ็ด” ผลการศึกษาพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาคมในการจัดทำแผนพัฒนาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับน้อย ๑ ด้าน คือ ด้านการร่วมคิดร่วมตัดสินใจ และมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง ๒ ด้านคือ ด้านการติดตามประเมินผล และ ด้านการร่วมปฏิบัติ และเมื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาคมในการจัดทำแผนพัฒนาด้าน เพศ อายุ

^{๖๕} กัลยาสุตา บัวแก้ว, “ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นศึกษาเฉพาะกรณี : องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอลองลุ่ม จังหวัดกำแพงเพชร”, **การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาโท ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐).

^{๖๖} เอกชัย ม่วงงาม, “การมีส่วนร่วมของประชาคมในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลศึกษาเฉพาะกรณี : องค์การบริหารส่วนตำบลวังแฉม อำเภอลองลุ่ม จังหวัดกำแพงเพชร”, **การค้นคว้าแบบอิสระปริญญา ศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐).

และระดับการศึกษา พบว่าสมาชิกประชาคมที่มี เพศ อายุ และระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ^{๖๗}

ประเสริฐ ชัยพิภุสิต ได้วิจัยเรื่อง “กระบวนการมีส่วนร่วมของชาวเขาในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมจาริกในหมู่บ้านห้วยปง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่” ผลของการศึกษาวิจัยพบว่า การเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมจาริกในหมู่บ้านชาวเขаб้านห้วยปง มีวิธีการที่เหมาะสมและเป็นไปได้ได้อย่างค่อยเป็นค่อยไปไม่ขัดต่อวัฒนธรรมประเพณีและความรู้สึกนึกคิดของชาวเขา คือ การนำเอาวิธีการของกระบวนการมีส่วนร่วมของชาวเขามาเป็นปัจจัยหลักในการค้นหาปัญหา แก้ไขปัญหาและพัฒนาตนเองขณะเดียวกันก็จะใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชาวเขาในการดำเนินงานด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นวิธีการที่กระตุ้นทำให้ชาวเขามีความตระหนักว่าเป็นกิจกรรมที่เขาเป็นส่วนเป็นเจ้าของมีส่วนรับผิดชอบและมีส่วนได้รับผลประโยชน์ผลที่เกิดขึ้นย่อมทำให้การเผยแพร่พระพุทธศาสนามีประสิทธิภาพมีคุณค่าและมีความยั่งยืนสืบทอดต่ออย่างชนรุ่นหลังต่อไป^{๖๘}

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งในท้องถิ่นมีความสำคัญมากในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งหากประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมาก ผู้บริหารท้องถิ่นก็สามารถกำหนดนโยบายให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ของงานเป้าหมายเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนในสวนท้องถิ่นให้มากที่สุด

^{๖๗} วรพงษ์ อารีเอื้อ, “การมีส่วนร่วมของประชาคมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลศึกษาเฉพาะกรณี : องค์การบริหารส่วนตำบลบึงนคร อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด”, **การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาสาสน ศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐).

^{๖๘} ประเสริฐ ชัยพิภุสิต, “กระบวนการมีส่วนร่วมของชาวเขาในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมจาริกในหมู่บ้านห้วยปง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐).

๒.๔.๒ งานวิจัยเกี่ยวกับพัฒนา

สุทธิพงษ์ ตันตยาพิศาลสุทธิ^{๖๙} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพระพุทธศาสนากับปรัชญาพื้นฐานของงานสังคมสงเคราะห์” พบว่า ปรัชญาพื้นฐานของงานสังคมสงเคราะห์สามารถไปด้วยกันได้กับหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา เพราะพุทธศาสนายกความสำคัญและมุ่งจุดไปที่จิตใจเป็นเรื่องใหญ่ บุคคลจะเป็นสุขหรือทุกข์พระพุทธศาสนาสอนว่าขึ้นอยู่กับจิตใจ เป็นประการสำคัญ สิ่งอื่นๆ นอกนั้นเป็นเครื่องประกอบบมมีความสำคัญรองลงมา จะเห็นได้ว่า จากที่พระพุทธเจ้าตรัสย้ำอยู่เสมอว่า “เมื่อจิตเศร้าหมอง ทุกติเป็นอันหวังได้ และเมื่อจิตใจผ่องใส สุกติเป็นอันหวังได้ เช่นเดียวกัน” ปรัชญาพื้นฐานของงานสังคมสงเคราะห์เข้ากันได้เป็นอย่างดีกับหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาไม่ขัดหรือแย้งกันแต่ประการใดและคำสอนของพระพุทธศาสนายังเป็นประโยชน์ช่วยสนับสนุนในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ในประเทศ ที่มีประชากรนับถือพระพุทธศาสนาดำเนินได้เป็นอย่างดี

อรอวล ลากเจริญ^{๗๐} ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ความคิดเห็นของประชาชนในกรุงเทพมหานครเกี่ยวกับการพัฒนาจิตใจ” โดยเก็บข้อมูลจากบุคลากรทางการแพทย์ และพนักงานบริษัทเอกชน จำนวน ๕๐ คน ด้วยแบบสอบถามปลายเปิด ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่าง เป็นเพศชาย ๑๖ คน เพศหญิง ๓๔ คน ส่วนใหญ่อายุน้อยกว่าและเท่ากับ ๓๐ ปี อาชีพรับราชการ จบการศึกษาระดับปริญญาตรี และทุกคนนับถือศาสนาพุทธกลุ่มตัวอย่างมีความสุขภายในระดับมาก และปานกลางใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ ๔๖.๐ และ ๔๔.๐ มีความสุขใจในระดับปานกลางมากที่สุด คือร้อยละ ๖๔.๐ ระดับมากร้อยละ ๒๐.๐ และระดับน้อยร้อยละ ๑๖.๐ องค์ประกอบที่ทำให้ชีวิตมีความสุขมีหลายประการเรียงตามลำดับ ๓ ประการแรกคือ มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ มีครอบครัวดี มีความอบอุ่น และมีปัจจัย ๔ ครบถ้วน หลักในการดำเนินชีวิตในภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจและสังคม ส่วนใหญ่ตอบว่า ใช้จ่ายอย่างประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือย ถึงร้อยละ ๖๘.๐ สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาจิตใจ กลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจต่อคำว่า “การพัฒนาจิตใจ” คือ การปรับปรุงหรือแก้ไขจิตใจให้ดีขึ้น ช่วยให้เป็นคนดี มากที่สุดถึงร้อยละ ๔๖.๐ และทั้งหมดเห็นควรให้มีการพัฒนาจิตใจ ในจำนวนนี้ร้อยละ ๙๔.๐ บอกว่า การพัฒนาจิตใจน่าจะทำได้ด้วยวิธีต่างๆ ซึ่ง ๓ อันดับแรก คือ การประพฤติ ปฏิบัติตามคำสอนทางศาสนา รองลงมาคือ การปฏิบัติธรรม โดยการฟังเทศน์ ฟังธรรม นั่งสมาธิ ถือนศีล และการปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีตั้งแต่เด็ก ตามลำดับ ผลการวิจัยเสนอแนะให้บุคคลและหน่วยงานต่างๆ ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาจิตใจ ควรมีการส่งเสริมให้ทุกคน

^{๖๙} สุทธิพงษ์ ตันตยาพิศาลสุทธิ, “ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพระพุทธศาสนากับปรัชญาพื้นฐานของงานสังคมสงเคราะห์”, *วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔).*

^{๗๐} อรอวล ลากเจริญ, “ความคิดเห็นของประชาชนในกรุงเทพมหานครเกี่ยวกับการพัฒนาจิตใจ” สารนิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๗).

มีการพัฒนาจิตใจด้วยวิธีการต่างๆ ตามความเหมาะสม เนื่องจากการพัฒนาจิตใจ มีประโยชน์ทั้งต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม

จากงานวิจัยข้างต้นแสดงให้เห็นว่า คุณภาพชีวิตเป็นความรู้สึกของการอยู่อย่างพึงพอใจ มีความสุข มีความพอใจ ต่อองค์ประกอบต่างๆ ของชีวิต ซึ่งมีส่วนสำคัญมากที่สุดของบุคคล และยังเกี่ยวข้องกับที่อยู่อาศัยที่ดี มีโอกาสในการพักผ่อนหย่อนใจและนันทนาการอย่างเหมาะสม มีความสัมพันธ์ที่ดี มีความรักความอบอุ่นภายในครอบครัว รวมทั้งสามารถปรับตัวกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมได้อย่างเหมาะสม ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของประชาชน ซึ่งจะได้ศึกษาพระสงฆ์ที่ได้พัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน จำแนกออกเป็น ๓ ด้าน คือ ด้านสุขภาพ ได้แก่ สุขภาพกายและสุขภาพจิต ด้านสังคม ได้แก่ วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี และการควบคุมอารมณ์ในการอยู่ในสังคม และด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การประกอบอาชีพ รายได้ รายจ่าย เป็นต้น

๒.๖.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษา พบว่ามีผู้ทำการศึกษาวิจัยไว้ ดังนี้

พระครูใบฎีกาสุนันท์ สุวิชาโน (สอนเล็ก) ได้ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการการศึกษาตามแนววิถีพุทธ : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดชมนิมิตร อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ จากผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย เป็นผู้ปกครอง มีอายุระหว่าง ๓๖-๔๕ ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีอาชีพเป็นข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง ๕,๐๐๑-๑๐,๐๐๐ บาท และระดับชั้นที่บุตรหลานเรียนคือระดับประถมศึกษาปีที่ ๖ ความคิดเห็นของครูและผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการบริหารจัดการศึกษาตามแนววิถีพุทธของโรงเรียนวัดชมนิมิตร คือ ด้านวิชาการ ด้านบุคลากร ด้านกิจการนักเรียน ด้านธุรการ การเงิน และพัสดุ ด้านอาคารสถานที่ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และด้านจริยธรรมคุณธรรม พบว่า ครูและผู้ปกครองนักเรียนมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการศึกษาตามแนววิถีพุทธของโรงเรียนวัดชมนิมิตรโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน^{๗๑}

พระมหาชัยณรงค์ ญาณกิตติ (ลำไธสง) ได้วิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำด้านมนุษยสัมพันธ์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำด้านมนุษยสัมพันธ์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ ๔ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน คือ ด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอรรถจริยา และด้านสมานัตตตา

^{๗๑} พระครูใบฎีกาสุนันท์ สุวิชาโน (สอนเล็ก), “ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการการศึกษาตามแนววิถีพุทธ : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดชมนิมิตร อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ”, **วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (การบริหารจัดการคณะสงฆ์), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

พบว่า บุคลากรมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำด้านมนุษยสัมพันธ์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาอยู่ในระดับมากทุกด้าน^{๗๒}

พระมหานรินทร์ สุทธิเมตติโก (จะมะณี) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารงานบุคคลในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตบางกอกน้อย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต ๓ ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานบุคคล โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการสรรหาบุคลากร ด้านการบำรุงรักษาบุคลากร ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน และด้านการพิจารณาให้บุคลากรพ้นจากงาน มีสภาพการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน ยกเว้น ด้านการวางแผนอัตรากำลัง มีสภาพการปฏิบัติอยู่ในระดับมากแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานบุคคล คือ ควรมีการวางแผนอัตรากำลังที่เหมาะสมกับตำแหน่งงาน เปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการสรรหาบุคลากร มีการส่งเสริมขวัญกำลังใจแก่บุคลากรที่หลากหลาย มีการส่งเสริมด้านการฝึกอบรมสัมมนาทางวิชาการ คุณธรรม จริยธรรมและปฏิบัติธรรม มีการประเมินผลการปฏิบัติงานตามระบบคุณธรรมและระเบียบปฏิบัติ และในการพิจารณาให้พ้นจากงานนั้นให้พิจารณาถึงระเบียบของสถานศึกษาเป็นหลัก^{๗๓}

พระมหาลำพิ่ง อธิปญโญ ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนนวมินทราชูทิศมัชฌิม จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรของโรงเรียนนวมินทราชูทิศมัชฌิม มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๘) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล อยู่ในระดับมากทุกด้าน ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ต่อการบริหารงานตามธรรมาภิบาลของโรงเรียนนวมินทราชูทิศมัชฌิม จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามบุคลากรที่มีเพศต่างกัน ที่มีอายุต่างกัน มีตำแหน่งแตกต่างกัน ประสบการณ์การทำงานต่างกัน และมีระดับการศึกษาต่างกัน พบว่า มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกันทุกด้านจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ศึกษาปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนนวมินทราชูทิศมัชฌิม จังหวัดนครสวรรค์ ด้านหลักนิติธรรม ผู้บริหารไม่ควรเลือกใช้งาน เลือกปฏิบัติในแต่ละบุคคล ผู้บริหารควรบริหารงานด้วยหลักเหตุผล ด้านหลักคุณธรรม ควรยกเลิกระบบอุปถัมภ์ และพิจารณาตามผลงานและความสามารถ หลักความโปร่งใส ควรมีการตรวจสอบได้ในทุกกรณี ควรมีการบริหารงานอย่างโปร่งใส ไม่มีการทุจริตคอร์รัปชัน ด้านหลักมีส่วนร่วม ควรให้บุคลากรหรือข้าราชการมีส่วนร่วมในการ

^{๗๒} พระมหาชัยณรงค์ ญาณกิตติ (ลำไธสง), “ภาวะผู้นำด้านมนุษยสัมพันธ์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ ๔”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^{๗๓} พระมหานรินทร์ สุทธิเมตติโก (จะมะณี), “การบริหารงานบุคคลในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตบางกอกน้อย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต ๓”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, การบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

เลื่อนตำแหน่งกับผู้บังคับบัญชา ด้านหลักความรับผิดชอบ ควรที่จะมอบหมายงานในหน้าที่ความรับผิดชอบให้ชัดเจน และเหมาะสมกับตำแหน่งงาน ควรช่วยกันรับผิดชอบทรัพย์สินของหน่วยงาน ด้านหลักความคุ้มค่า ผู้บริหารควรยึดหลักการบริหารธรรมาภิบาลอยู่เสมอ การปฏิบัติงานควรยึดหลักความไม่ประมาทเพื่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน^{๗๔}

พระมหาสุทศ สุธสฺโน (นุราช) ได้ศึกษาเรื่อง ศึกษาบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ระดับประถมศึกษา เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ระดับประถมศึกษา เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย ๔.๑๓ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน และเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยตามค่าเฉลี่ย คือ ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านการบริหารจัดการ และด้านการเรียนการสอน การเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ระดับประถมศึกษา เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู พบว่า ผู้บริหารและครูที่มีเพศแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผู้บริหารและครูที่มี อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ ตำแหน่ง แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ผลปรากฏว่าไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กกับโรงเรียนขนาดกลางมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนโรงเรียนขนาดใหญ่ไม่แตกต่าง^{๗๕}

พระปรเมศวร์ ปญญาชิโร (แจ่มแจ็ง) ได้ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($X = ๔.๑๙$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า บุคลากรมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานในด้านหลักความคุ้มค่า มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($X = ๔.๓๙$) ส่วนในด้านด้านหลักนิติธรรม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($X = ๔.๐๖$) การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นว่าการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ, อายุ, สถานภาพ, วุฒิการศึกษา, อายุราชการ, รายได้ พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่ทำให้ความ

^{๗๔} พระมหาลำพึง อธิปญโญ, “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนนวมินทราชูทิศ มัชฌิม จังหวัดนครสวรรค์”, **วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (การบริหารจัดการคณะสงฆ์), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^{๗๕} พระมหาสุทศ สุธสฺโน (นุราช), “ศึกษาบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ระดับประถมศึกษา เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** (การบริหารการศึกษา), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

คิดเห็นว่าการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา ในเขต อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ได้แก่ เพศ, วุฒิ การศึกษา, อายุราชการ และรายได้ แนวทางพัฒนาสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาระดับ มัธยมศึกษา ในเขตอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ถ้านำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหาร จะทำให้การบริหารงานนั้นสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เพราะหลักธรรมาภิบาลยึดหลักการทำงานที่มีหลัก นิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ หลักการมีส่วนร่วม และหลักความ คัมค่า นำมาใช้ในการบริหาร ซึ่งเป็นการบริหารการปกครองที่ดีที่ทุกๆ ส่วนเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม เหมาะที่จะนำมาใช้ในการจัดการบริหารงาน ทำให้หน่วยงานนั้นสามารถพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ ได้^{๗๖}

พระพัฒนศักดิ์ ฐิตวิริโย (ทิวร้าง) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารงานโรงเรียนมัธยมศึกษาตาม หลักธรรมาภิบาล ในเขตอำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีตำแหน่งหน้าที่เป็นครูผู้สอน มีวุฒิการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี มีรายได้/ต่อ เดือน ๑๐,๐๐๐ – ๒๐,๐๐๐ บาท มีอายุ ๓๐ – ๓๙ ปี สถานภาพสมรส มีประสบการณ์สอนต่ำกว่า ๕ ปี บุคลากรมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อ พิจารณาในแต่ละด้านพบว่า บุคลากรมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ในด้านหลัก คุณธรรม ด้านหลักการมีส่วนร่วม ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ในด้านหลักนิติธรรม^{๗๗}

ดิเรก สายศิริวิทย์ ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทผู้บริหารในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็น ฐานของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา ๖ ผลการวิจัยพบว่า ระดับ บทบาทของผู้บริหารในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ทั้ง ๕ หลักการ คือ ๑) หลักการกระจาย อำนาจ ๒) หลักการมีส่วนร่วม ๓) หลักการคืนอำนาจการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชน ๔) หลักการ บริหารตนเอง ๕) หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล ส่วนใหญ่มีบทบาทอยู่ในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบ บทบาทจำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง โรงเรียนขนาดใหญ่ พิเศษ บทบาทในระดับมาก ส่วนโรงเรียนขนาดใหญ่มาก บทบาทอยู่ในระดับมากที่สุด^{๗๘}

^{๗๖} พระปรเมศวร์ ปณญาชิโร (แจ่มแจ่ม), “ความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อการบริหารงานตามหลักธรร มาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์”, **วิทยานิพนธ์ หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (การบริหารจัดการคณะสงฆ์), (บัณฑิต วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^{๗๗} พระพัฒนศักดิ์ ฐิตวิริโย (ทิวร้าง), “การบริหารงานโรงเรียนมัธยมศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ใน เขตอำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

^{๗๘} ดิเรก สายศิริวิทย์, “บทบาทของผู้บริหารในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียน มัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา ๖”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๕).

นางสาวอรทัย แสงทอง ได้ศึกษาเรื่อง หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษาสถานศึกษาในเขตตลิ่งชัน ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งเป็นครูผู้สอนและเป็นเพศหญิง มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี มีอายุ ๕๐ ปีขึ้นไป และมีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง ๒๐ ปีขึ้นไป การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร พบว่า ครูผู้สอนมีการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก การเปรียบเทียบการใช้หลักธรรมาภิบาล ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร พบว่า มีการใช้หลักธรรมาภิบาลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ การนำหลักการและแนวการบริหารสถานศึกษาที่เหมาะสม และสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารงานทั้ง ๖ งานของสถานศึกษาเป็นอย่างดี มีความเหมาะสมในระดับมากและมากที่สุด^{๗๘}

วัฒนา ธงภักดิ์ ได้วิจัยเรื่อง การบริหารงานธุรการในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ กลุ่มประชากรที่ศึกษาคือผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนฝ่ายธุรการ จำนวน ๑๒๘ คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่มีการบริหารงานธุรการอยู่ในระดับมาก ได้แก่งานพัสดุ งานสารบรรณ ปฏิบัติได้ตามระเบียบ งานการเงิน และบัญชีมีระบบรับจ่ายถูกต้องเป็นปัจจุบัน และปัญหาในการบริหารงานธุรการ อยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบไม่เพียงพอ^{๗๙}

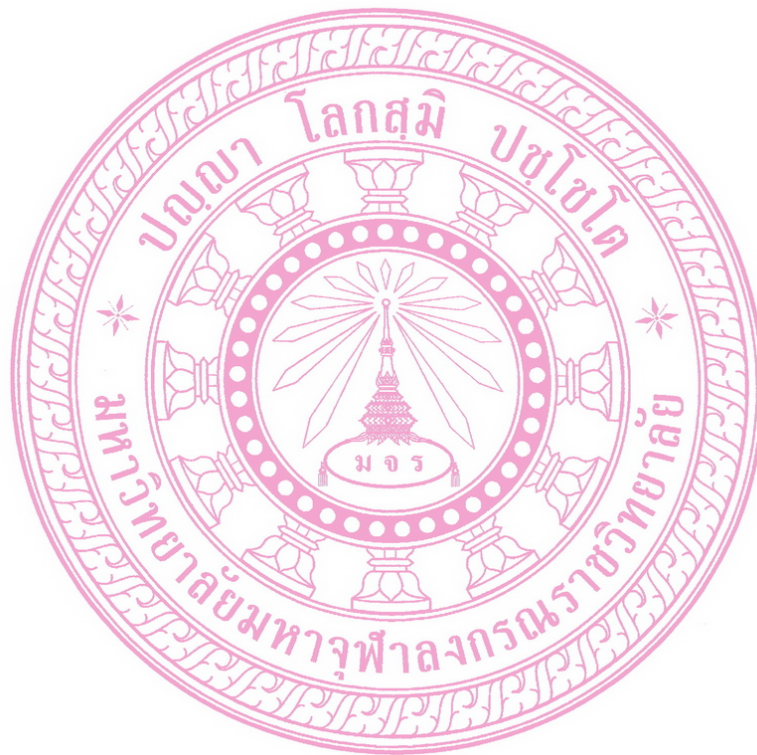
อรทัย แสงทอง ได้ศึกษาเรื่อง หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร :กรณีศึกษาสถานศึกษาในเขตตลิ่งชัน ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งเป็นครูผู้สอนและเป็นเพศหญิง มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี มีอายุ ๕๐ ปีขึ้นไป และมีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง ๒๐ ปีขึ้นไป การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร พบว่า ครูผู้สอนมีการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก การเปรียบเทียบการใช้หลักธรรมาภิบาล ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร พบว่า มีการใช้หลักธรรมาภิบาลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ การนำหลักการและแนวการบริหารสถานศึกษาที่เหมาะสม และสอดคล้องกับ

^{๗๘}นางสาวอรทัย แสงทอง, “หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษาสถานศึกษาในเขตตลิ่งชัน”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**, สาขารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

^{๗๙}วัฒนา ธงภักดิ์, การบริหารงานธุรการในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ. กรุงเทพมหานคร: **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**, (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๔).

หลักธรรมาภิบาล พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน นำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารงานทั้ง ๖ งานของสถานศึกษาเป็นอย่างดี มีความเหมาะสมในระดับมากและมากที่สุด^{๕๑}

สรุปได้ว่า จากงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องจะเห็นได้ว่า สถานศึกษาส่วนใหญ่ให้ความสำคัญของการบริหารสถานศึกษา ทั้ง ๔ ด้าน คือ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป และมีปัญหาการบริหารจัดการโรงเรียนตามขนาดขององค์กรมากน้อยแต่ละโรงเรียนตามลำดับ

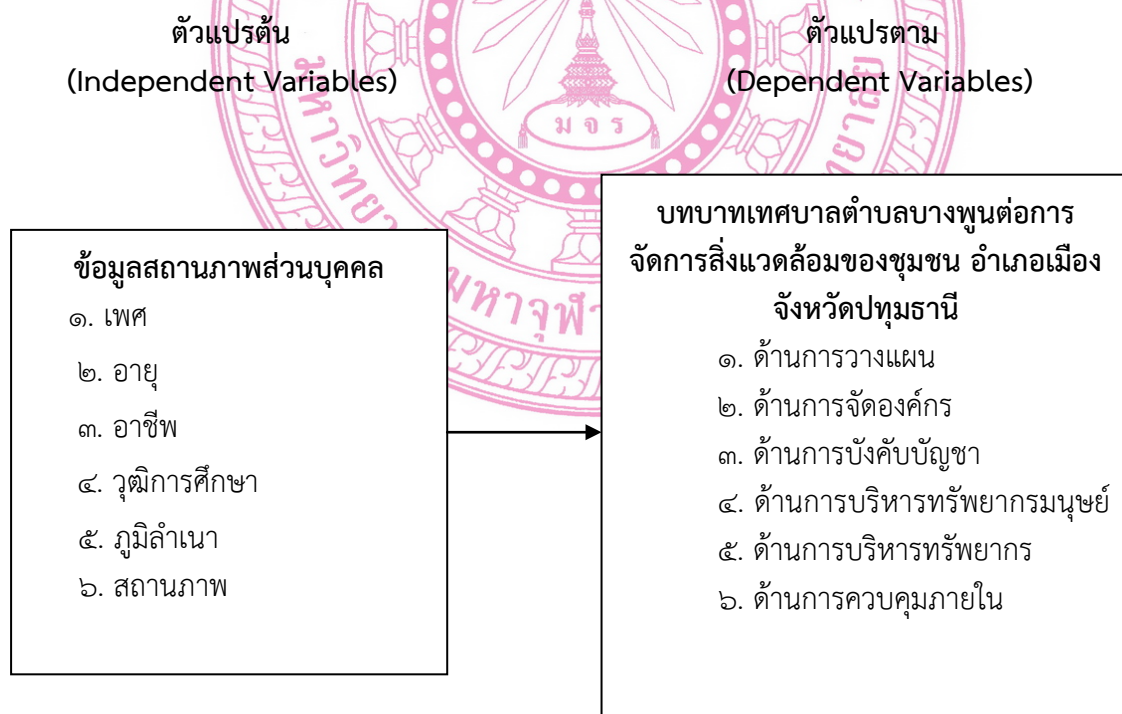
^{๕๑}อรทัย แสงทอง, “หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาสถานศึกษาในเขตตลิ่งชัน”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “บทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี” ผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วยตัวแปรต้น (Independent Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variables) ดังนี้

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ อาชีพ ภูมิลำเนา

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ บทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์กร ด้านการบังคับบัญชา ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ด้านการบริหารทรัพยากร ด้านการควบคุมภายใน ซึ่งได้อธิบายเป็นกรอบแสดงความสัมพันธ์ของทั้ง ๒ ตัวแปร เพื่อให้ความเข้าใจที่ชัดเจนตามแผนภูมิที่ ๒.๕ ดังต่อไปนี้

แผนภูมิที่ ๒.๑ แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี” เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ ตำรา เอกสาร วิทยานิพนธ์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล
- ๓.๖ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๒.๑ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลบางปูน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี จำนวน ๖ หมู่บ้าน รวมทั้งสิ้น ๒๒,๕๕๒ คน

๓.๒.๒ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลบางปูน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี จำนวน ๖ หมู่บ้าน รวมทั้งสิ้น ๒๒,๕๕๒ คน จากนั้นเปิดตารางสำเร็จของเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง ๓๑๗ คน และใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยใช้จำนวน ๖ หมู่บ้าน เป็นตัวแบ่งชั้นภูมิ โดยมีขั้นตอนการสุ่มดังนี้

- ๑) แบ่งประชากรเป็นชั้นภูมิ โดยใช้หมู่บ้านเป็นตัวแบ่งชั้นภูมิ
- ๒) กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละชั้นภูมิตามสัดส่วน
- ๓) ทำการสุ่มแต่ละชั้นภูมิตามจำนวนที่กำหนดไว้

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยมีลำดับขั้นตอนในการสร้างดังนี้

๓.๓.๑ ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี แล้วกำหนดเป็นกรอบให้ครอบคลุมเนื้อหาและวัตถุประสงค์ที่ทำการวิจัย

๓.๓.๒ กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบสอบถาม

๓.๓.๓ สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ตามกรอบปัจจัยที่กำหนดไว้ โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตาม เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา ภูมิฐานะ สถานภาพ มีลักษณะเป็นแบบปลายปิดให้เลือกตอบ จำนวน ๖ ข้อ

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติประชาชนต่อบทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย ๑. ด้านการวางแผน ๒. ด้านการจัดองค์กร ๓. ด้านการบังคับบัญชา ๔. ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ๕. ด้านการบริหารทรัพยากร ๖. ด้านการควบคุมภายใน มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่าของลิเคิร์ต (Rating Scale) แบ่งระดับในการวัดออกเป็น ๕ ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ลักษณะของแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

คะแนน ๕ หมายถึง ระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับมากที่สุด

คะแนน ๔ หมายถึง ระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก

คะแนน ๓ หมายถึง ระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับปานกลาง

คะแนน ๒ หมายถึง ระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับน้อย

คะแนน ๑ หมายถึง ระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับน้อยที่สุด

สำหรับวัดค่าตัวแปรทั้งหมด โดยได้ให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อความที่เป็นข้อความเชิงบวก (Positive) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยกำหนดการวัดค่าตัวแปร ซึ่งเป็นการแปลความหมายค่าเฉลี่ยของแบบสอบถาม โดยใช้หลักทางคณิตศาสตร์ ๐.๕๑ ขึ้นไปปัดเป็นเลขจำนวนเต็ม เกณฑ์ที่ใช้เป็นดังนี้

ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๔.๕๑ - ๕.๐๐ หมายถึง มีความเห็นด้วยในระดับมากที่สุด

ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๓.๕๑ - ๔.๕๐ หมายถึง มีความเห็นด้วยในระดับมาก

ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๒.๕๑ - ๓.๕๐ หมายถึง มีความเห็นด้วยในระดับปานกลาง

ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๑.๕๑ - ๒.๕๐ หมายถึง มีความเห็นด้วยในระดับน้อย

ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๑.๐๐ - ๑.๕๐ หมายถึง มีความเห็นด้วยในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับบทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบโดยเสรี

๓) นำแบบสอบถามที่สร้างแล้วไปหาคุณภาพต่อไป

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือตามลำดับ ดังนี้

๑) ศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมและดำเนินงาน

๒) นำผลการศึกษาจากข้อ ๑ มาสร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จากนั้นนำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาจำนวน 5 ท่าน ได้ตรวจสอบปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง (ตั้งรายชื่อในภาคผนวก ข) เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยพิจารณาความสอดคล้องของแบบสอบถามที่ได้นิยามไว้ในแต่ละตอน เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC : Item - Objective Congruence)

๓) นำร่างแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วให้อาจารย์ที่ปรึกษาทำการตรวจวิจารณ์ แก้ไข เสนอแนะ ปรับปรุง เพื่อความเหมาะสมและความถูกต้องของแบบสอบถาม

๔) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขตามข้อ ๓ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content validity) และความครอบคลุมของเนื้อหา จากนั้นนำไปหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่าตั้งแต่ ๐.๕๐ ขึ้นไป จากข้อคำถามทั้งหมดจำนวน ๓๐ ข้อ ใช้ได้จำนวน ๒๘ ข้อ ซึ่งข้อคำถามที่ใช้ได้มีค่า IOC อยู่ในช่วง ๐.๘๐ - ๑.๐๐

๕) นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดสอบความเชื่อถือ โดยทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในตำบลลำลูกกา จำนวน ๓๐ คน จากนั้นวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ ๐.๙๔๘ ซึ่งแสดงผลไว้อย่างละเอียดในภาคผนวก ค

๖) จากนั้นจึงได้จัดพิมพ์แบบสอบถามที่ผ่านการหาค่าความเชื่อมั่นแล้ว เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ แล้วนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลจริงต่อไป

๓.๔ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูล ดังนี้

๑. ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อแจ้งนายกเทศบาลตำบลบางปูนขออนุญาตเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูล

๒. ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามด้วยตนเอง จำนวน ๓๑๗ ฉบับ และได้รับแบบสอบถามคืนมาจำนวน ๓๑๗ ฉบับ คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐

๓. นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลต่อไป

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ซึ่งแยกวิเคราะห์ตามลำดับ ดังนี้

๑. ข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคล วิเคราะห์โดยการหา ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage)

๒.) ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation : S.D.)

๓.) ทดสอบสมมติฐาน การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ที่วิเคราะห์โดยการทดสอบที (t-test) ในกรณีสองตัวแปร และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) และในกรณีที่พบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๓ กลุ่มขึ้นไป ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญที่น้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD)

๔.) ข้อมูลปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับบทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ได้จากแบบสอบถามวิเคราะห์โดยการเขียนความเรียง

ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นคำถามปลายเปิด วิเคราะห์โดยการเขียนเป็น ความเรียงและจัดกลุ่ม โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique)

๓.๖ สถิติที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีสถิติที่ใช้ในการทำวิจัย ๒ ประเภท ได้แก่

๑) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อบรรยายข้อมูลทั่วไป

๒) สถิติอนุมานหรืออ้างอิง (Inferencial Statistics) ได้แก่ การทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA or F-test) ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ เชฟเฟ่ (Scheffe)^๑

^๑ พวงรัตน์ ทวีรัตน์, วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ (ฉบับปรับปรุงใหม่ล่าสุด), (กรุงเทพมหานคร : สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๔๓), หน้า ๑๘๓.

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “บทบาทของเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี” ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

- ๔.๑ สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิจัย
- ๔.๒ ลำดับชั้นในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
- ๔.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล
- ๔.๔ องค์กรความรู้จากการวิจัย

๔.๑ สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ ดังนี้

- n แทน จำนวนกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
- $\bar{X}$ แทน ค่าคะแนนเฉลี่ย
- S.D. แทน ค่าความเบี่ยง
- t แทน ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน t = distribution
- df แทน ชั้นของความเป็นอิสระ (Degree of Freedom)
- * แทน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
- ** แทน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

๔.๒ ลำดับชั้นในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำเสนอลำดับชั้นการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ การวิเคราะห์สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตาม เพศ อายุ อาชีพ วุฒิการศึกษา ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน มีลักษณะเป็นแบบปลายปิดให้เลือกตอบ จำนวน ๕ ข้อ

ตอนที่ ๒ การวิเคราะห์ทัศนคติประชาชนต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการน้ำเสียของชุมชนคลอง ๕ อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย ๑. ด้านการร่วมคิด ๒. ด้านการร่วมดำเนินการ ๓. ด้านการร่วมรับผลประโยชน์ ๔. ด้านการร่วมประเมินผล มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ๕ ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการน้ำเสียของชุมชนคลอง ๕ อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบโดยเสรี ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๔.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ ๑ ผลการวิเคราะห์สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ปรากฏรายละเอียดดังตารางที่ ๔.๑ ดังนี้

ตารางที่ ๔.๑ แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม

(n = ๓๑๗)		
สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
๑. เพศ		
ชาย	๑๓๕	๔๒.๕๙
หญิง	๑๘๒	๕๗.๔๑
๒. อายุ		
ต่ำกว่า ๓๑ ปี	๑๐๑	๓๑.๘๖
๓๑ - ๖๐ ปี	๑๒๔	๓๙.๑๒
๖๑ ปีขึ้นไป	๙๒	๒๙.๐๒
๓. วุฒิการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๑๖๓	๕๑.๔๒
ปริญญาตรี	๑๒๕	๓๙.๔๓
สูงกว่าปริญญาตรี	๒๙	๙.๑๕
๔. อาชีพ		
ข้าราชการ	๑๐๔	๓๒.๘๑
ค้าขาย	๕๖	๑๘.๕๑
รับจ้างหรืออื่น ๆ	๑๖๗	๕๒.๖๘
๕. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลบางพูน		
๒๖ ปีขึ้นไป	๑๖๗	๕๒.๖๘
๑๖ - ๒๕ ปี	๑๑๔	๓๕.๙๖
๕ - ๑๕ ปี	๓๖	๑๑.๓๖
รวม	๓๑๗	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง จำนวน ๑๘๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๗.๔๑ ซึ่งเป็นจำนวนที่สูงที่สุด รองลงมาเป็นเพศชายจำนวน ๑๓๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๕๙ มีอายุอยู่ในช่วง ๓๑ - ๖๐ ปี จำนวน ๑๒๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๑๒ ซึ่งเป็นจำนวนที่สูงที่สุด รองลงมา มีอายุต่ำกว่า ๓๑ ปี จำนวน ๑๐๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๘๖ ประชาชนมีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน ๑๖๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๑.๔๒ ซึ่งเป็นจำนวนที่สูงที่สุด รองลงมา จบการศึกษาระดับปริญญาตรีจำนวน ๑๒๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๔๓ ประชาชนประกอบอาชีพรับจ้างหรืออื่น ๆ จำนวน ๑๖๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๖๘ ซึ่งเป็นจำนวนที่สูงที่สุด รองลงมา รับราชการจำนวน ๑๐๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๘๑ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลบางพูน จำนวน ๑๖๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๖๘ ซึ่งเป็นจำนวนที่สูงที่สุด รองลงมาอาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลบางพูน ๑๖-๒๕ ปี จำนวน ๑๑๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๙๖ และอาศัยอยู่ในพื้นที่ ๕-๑๕ ปี มีจำนวน ๓๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๓๖ ตามลำดับ

ตอนที่ ๒ ผลการวิเคราะห์ทัศนคติประชาชนต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการน้ำเสียของชุมชนคลอง ๕ อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย ๑. ด้านการร่วมคิด ๒. ด้านการร่วมดำเนินการ ๓. ด้านการร่วมรับผลประโยชน์ ๔. ด้านการร่วมประเมินผล

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทเทศบาลตำบลบางพูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวม

(n = ๓๑๗)

บทบาทเทศบาลตำบลบางพูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
๑. ด้านการวางแผน	๔.๑๙	๐.๘๓	มาก
๒. ด้านการจัดองค์กร	๔.๑๖	๐.๗๓	มาก
๓. ด้านการบังคับบัญชา	๔.๐๒	๐.๙๗	มาก
๔. ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์	๔.๐๙	๐.๙๐	มาก
๕. ด้านการบริหารทรัพยากร	๔.๐๕	๐.๙๐	มาก
๖. ด้านการควบคุมภายใน	๔.๑๘	๐.๗๐	มาก
รวม	๔.๑๒	๐.๘๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ แสดงว่าบทบาทเทศบาลตำบลบางพูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี พบว่า ค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (๔.๑๒) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการวางแผน (๔.๑๙) เป็นจำนวนที่สูงที่สุด รองลงมาคือด้านการควบคุมภายใน (๔.๑๘) ด้านการจัดองค์กร (๔.๑๖) ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ (๔.๐๙) ด้านการบริหารทรัพยากร (๔.๐๕) และด้านการบังคับบัญชา (๔.๐๒) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทเทศบาล
ตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี
ด้านการวางแผน

(n = ๓๙๐)

ด้านการวางแผน	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
๑. การวางแผนการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลบางปูน มีนโยบายและเป้าหมายตามความต้องการของชุมชน	๔.๒๘	๐.๙๕	มาก
๒. แผนงานมีการกำหนดกิจกรรมโครงการของเทศบาลตำบลบางปูน เพื่อพัฒนาและแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมตามความต้องการของชุมชน	๔.๑๑	๐.๗๘	มาก
๓. โครงการกิจกรรมต่างๆ ของเทศบาลตำบลบางปูน มีรูปแบบวิธีการ เป้าหมาย และเวลาที่สอดคล้องกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและความต้องการของชุมชน	๔.๑๗	๐.๘๖	มาก
๔. โครงการกิจกรรมต่างๆ ด้านสิ่งแวดล้อมมีการกำหนดผู้ดำเนินงานผู้บริหารและการติดตามผลการปฏิบัติงานตามความต้องการของชุมชน	๔.๒๐	๐.๙๗	มาก
๕. โครงการกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมมีการนำผลการประเมินมาปรับปรุงโครงการกิจกรรมตามความต้องการของชุมชน	๔.๑๙	๐.๕๘	มาก
รวม	๔.๑๙	๐.๘๓	มาก

ตารางที่ ๔.๓ แสดงความคิดเห็นต่อบทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ด้านการวางแผน พบว่า ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก (๔.๑๙) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ด้านการวางแผน อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยมีข้อที่สูงที่สุดคือ การวางแผนการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลบางปูน มีนโยบายและเป้าหมายตามความต้องการของชุมชน รองลงมาคือ โครงการกิจกรรมต่างๆ ด้านสิ่งแวดล้อมมีการกำหนดผู้ดำเนินงานผู้บริหารและการติดตามผลการปฏิบัติงานตามความต้องการของชุมชน

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทเทศบาล ตำบลบางพูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ด้านการจัดองค์กร

(n = ๓๙๐)

ด้านการจัดองค์กร	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
๑. เทศบาลตำบลบางพูนมีการจัดฝ่ายงานเพื่อดูแลงานด้านสิ่งแวดล้อมตามความต้องการของชุมชน	๔.๐๖	๐.๙๘	มาก
๒. มีการกำหนดอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบของฝ่ายงานภายในเทศบาลตำบลบางพูน ดูแลงานและกิจกรรมต่างๆ ด้านสิ่งแวดล้อมตามความต้องการของชุมชน	๔.๒๑	๐.๙๔	มาก
๓. ฝ่ายงานด้านสิ่งแวดล้อมมีการกำหนดหน่วยงานและบุคลากรทำหน้าที่บริหารและดำเนินงานกิจกรรมตามความต้องการของชุมชน	๔.๑๕	๐.๕๖	มาก
๔. เทศบาลตำบลบางพูนมีการกำหนดอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ การบริหารและการดำเนินงานระหว่างฝ่ายงาน ระหว่างหน่วยงานและกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมตามความต้องการของชุมชน	๔.๒๓	๐.๔๗	มาก
๕. เทศบาลตำบลบางพูนมีการกำหนดลักษณะงาน วิธีการทำงาน ขั้นตอนด้านสิ่งแวดล้อมของฝ่ายงาน หน่วยงาน และหน้าที่ของบุคคลที่สามารถดำเนินงานตามความต้องการของชุมชน	๔.๑๔	๐.๖๘	มาก
รวม	๔.๑๖	๐.๗๓	มาก

ตารางที่ ๔.๔ แสดงความคิดเห็นต่อบทบาทเทศบาลตำบลบางพูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ด้านการจัดองค์กร พบว่า ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก (๔.๑๖) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ด้านการจัดองค์กร อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยที่สูงที่สุด คือ เทศบาลตำบลบางพูนมีการกำหนดอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ การบริหาร และการดำเนินงานระหว่างฝ่ายงาน ระหว่างหน่วยงานและกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม ตามความต้องการของชุมชน รองลงมาคือ มีการกำหนดอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบของฝ่ายงานภายในเทศบาลตำบลบางพูน ดูแลงานและกิจกรรมต่างๆ ด้านสิ่งแวดล้อมตามความต้องการของชุมชน

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทเทศบาล
ตำบลบางพูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี
ด้านการบังคับบัญชา

(n = ๓๙๐)

ด้านการบังคับบัญชา	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
๑. การจัดการด้วยการชี้แนะและแนะนำการปฏิบัติกรดำเนินงานของ ฝ่ายงานและบุคลากรด้านสิ่งแวดล้อมโดยผู้บริหารเทศบาลตำบล บางพูน ตามความต้องการของชุมชน	๓.๙๙	๐.๙๕	มาก
๒. การสั่งการบังคับบัญชาและการมอบหมายให้แก่ผู้ปฏิบัติงานมี ความชัดเจนในงานและอำนาจหน้าที่ที่รับผิดชอบโดยผู้บริหาร เทศบาลตำบลบางพูน ตามความต้องการของชุมชน	๔.๐๓	๐.๙๗	มาก
๓. การกำหนดวิธีการทำงาน ขั้นตอน ระเบียบการปฏิบัติงานในแต่ละ หน้าที่ของฝ่ายงานและบุคคลด้านสิ่งแวดล้อมโดยผู้บริหาร เทศบาลตำบลบางพูน สามารถดำเนินงานได้ ตามความต้องการ ของชุมชน	๔.๐๕	๐.๙๘	มาก
๔. การจัดการและการทำงานร่วมกันในการทำงานเป็นทีมหรือ คณะทำงานทำให้การปฏิบัติงานด้านสิ่งแวดล้อมเป็นไปตามความ ต้องการของชุมชน	๔.๐๑	๐.๙๖	มาก
๕. การติดตามประเมินผลสั่งการ และปรับปรุงการทำงาน การ มอบหมายงานและขั้นตอนการทำงานของฝ่ายงานและบุคคลด้าน สิ่งแวดล้อม ตามความต้องการของเทศบาลตำบลบางพูนและ ชุมชน	๔.๐๔	๐.๙๗	มาก
รวม	๔.๐๒	๐.๙๗	มาก

ตารางที่ ๔.๕ แสดงความคิดเห็นต่อบทบาทเทศบาลตำบลบางพูนต่อการจัดการ
สิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ด้านการบังคับบัญชา พบว่า ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ใน
ระดับมาก (๔.๐๒) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ด้านการบังคับบัญชา อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มี
ค่าเฉลี่ยที่สูงที่สุด คือ การกำหนดวิธีการทำงาน ขั้นตอน ระเบียบการปฏิบัติงานในแต่ละหน้าที่ของ
ฝ่ายงานและบุคคลด้านสิ่งแวดล้อมโดยผู้บริหารเทศบาลตำบลบางพูน สามารถดำเนินงานได้ตามความ
ต้องการของชุมชน รองลงมาได้แก่ การติดตามประเมินผลสั่งการ และปรับปรุงการทำงาน การ
มอบหมายงานและขั้นตอนการทำงานของฝ่ายงานและบุคคลด้านสิ่งแวดล้อม ตามความต้องการของ
เทศบาลตำบลบางพูนและชุมชน

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทเทศบาล
ตำบลบางพูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี
ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์

(n = ๓๙๐)

ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
๑. การสรรหา จัดเตรียมบุคลากร ด้านการบริหารและการดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อมสามารถตอบสนองความต้องการ การพัฒนาและแก้ปัญหาของเทศบาลตำบลบางพูนและชุมชน	๔.๐๙	๐.๙๖	มาก
๒. การแต่งตั้งถอดถอนบุคลากรด้านการบริหารและดำเนินการกิจกรรมงานด้านสิ่งแวดล้อมทำให้ได้ผู้มีความรู้ความสามารถตามที่เทศบาลตำบลบางพูนและชุมชนต้องการ	๔.๑๔	๐.๘๙	มาก
๓. บุคลากรด้านการบริหารและปฏิบัติงานกิจกรรมสิ่งแวดล้อมมีความรู้ความสามารถพัฒนาตนเองและแก้ปัญหาดังตรงตามความต้องการของเทศบาลตำบลบางพูนและชุมชน	๔.๐๖	๐.๙๕	มาก
๔. การบริหารและการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมมีการปรับปรุงและคัดเลือกบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถตามความต้องการของเทศบาลตำบลบางพูนและชุมชน	๔.๐๖	๐.๙๒	มาก
๕. การบริหารงานบุคคลเทศบาลตำบลบางพูนมีการวัดผลการปฏิบัติงานของบุคลากรและการนำผลการประเมินมาใช้พัฒนาบุคลากรและการปฏิบัติงานตามความต้องการของเทศบาลและชุมชน	๔.๑๑	๐.๗๗	มาก
รวม	๔.๐๙	๐.๙๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ แสดงความคิดเห็นต่อบทบาทเทศบาลตำบลบางพูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ พบว่า ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (๔.๐๙) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยที่สูงที่สุดได้แก่ การแต่งตั้งถอดถอนบุคลากรด้านการบริหารและดำเนินการกิจกรรมงานด้านสิ่งแวดล้อมทำให้ได้ผู้มีความรู้ความสามารถตามที่เทศบาลตำบลบางพูนและชุมชนต้องการ รองลงมา คือ การบริหารงานบุคคลเทศบาลตำบลบางพูนมีการวัดผลการปฏิบัติงานของบุคลากรและการนำผลการประเมินมาใช้พัฒนาบุคลากรและการปฏิบัติงานตามความต้องการของเทศบาลและชุมชน

ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทเทศบาล
ตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี
ด้านการบริหารทรัพยากร

(n = ๓๙๐)

ด้านการบริหารทรัพยากร	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
๑. การบริหารสภาพแวดล้อมอาคารสถานที่ และวัสดุอุปกรณ์โดยหน่วยงานและบุคคลด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อดูแลความสะอาด สะดวก สบายและปลอดภัย แก่เทศบาลตำบลบางปูนและชุมชน	๔.๐๔	๐.๘๕	มาก
๒. ทรัพยากร อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์และสภาพแวดล้อมของเทศบาลตำบลบางปูนมีจำนวนและขนาดเพียงพอต่อการใช้ประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อมชุมชนตามความต้องการของเทศบาลและชุมชน	๓.๙๘	๐.๗๒	มาก
๓. การให้บริการทรัพยากร อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์และสภาพแวดล้อมของเทศบาลตำบลบางปูนสะดวกรวดเร็วสุภาพนุ่มนวล ตรงตามความต้องการของเทศบาลและชุมชน	๔.๐๕	๐.๙๖	มาก
๔. การบริหารทรัพยากร อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์และสภาพแวดล้อมของเทศบาลตำบลบางปูนเป็นระบบสามารถสอบถามข้อมูลให้บริการได้สะดวกรวดเร็ว ตามความต้องการของเทศบาลและชุมชน	๔.๑๑	๑.๐๐	มาก
๕. การบริหารทรัพยากร อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์และสภาพแวดล้อมของเทศบาลนำข้อมูลความต้องการของชุมชนและข้อมูลด้านต่างๆ มาปรับปรุงการบริหารให้ดีขึ้นและตรงตามความต้องการของเทศบาลและชุมชน	๔.๐๗	๐.๙๙	มาก
รวม	๔.๐๕	๐.๙๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๗ แสดงความคิดเห็นต่อบทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ด้านการบริหารทรัพยากร พบว่า ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก (๔.๐๕) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ด้านการบริหารทรัพยากร อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยที่สูงที่สุดได้แก่ การบริหารทรัพยากร อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์และสภาพแวดล้อมของเทศบาลตำบลบางปูนเป็นระบบสามารถสอบถามข้อมูลให้บริการได้สะดวกรวดเร็วตามความต้องการของเทศบาลและชุมชน รองลงมา คือ การบริหารทรัพยากร อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์และสภาพแวดล้อมของเทศบาลนำข้อมูลความต้องการของชุมชนและข้อมูลด้านต่างๆ มาปรับปรุงการบริหารให้ดีขึ้นและตรงตามความต้องการของเทศบาลและชุมชน

ตารางที่ ๔.๘ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทเทศบาล
ตำบลบางพูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี
ด้านการควบคุมภายใน

(n = ๓๙๐)

ด้านการควบคุมภายใน	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
๑. การจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชนของเทศบาลตำบลบางพูนมีการกำหนดเป้าหมายหรือผลการปฏิบัติงานของฝ่ายงานและกิจกรรมโดยผู้บริหาร ตามความต้องการของเทศบาลและชุมชน	๔.๑๗	๐.๘๖	มาก
๒. การจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชนของเทศบาลตำบลบางพูนมีการวัดผลการปฏิบัติงานของฝ่ายงานกิจกรรมและบุคคลโดยผู้บริหารตามความต้องการของเทศบาลและชุมชน	๔.๒๐	๐.๗๔	มาก
๓. การวัดผลการปฏิบัติงานกับเป้าหมายของกิจกรรมฝ่ายงานและบุคคลโดยผู้บริหารของเทศบาลตำบลบางพูนดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ตามความต้องการของเทศบาลและชุมชน	๔.๑๖	๐.๙๗	มาก
๔. การจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชนของเทศบาลตำบลบางพูนมีการนำผลการดำเนินงานมาปรับปรุงฝ่ายงานและบุคลากรเพื่อให้ผลการดำเนินงานบรรลุเป้าหมายตามความต้องการของเทศบาลและชุมชน	๔.๒๒	๐. ๗๒	มาก
๕. การจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชนของเทศบาลตำบลบางพูนมีการนำผลการดำเนินงานมาปรับปรุงโครงการกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมโดยผู้บริหาร ตามความต้องการของเทศบาลและชุมชน	๔.๑๓	๐.๙๔	มาก
รวม	๔.๑๘	๐.๗๐	มาก

ตารางที่ ๔.๘ แสดงความคิดเห็นต่อบทบาทเทศบาลตำบลบางพูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ด้านการควบคุมภายใน พบว่า ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ด้านการควบคุมภายใน อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยที่สูงที่สุด ได้แก่ การจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชนของเทศบาลตำบลบางพูนมีการนำผลการดำเนินงานมาปรับปรุงฝ่ายงานและบุคลากรเพื่อให้ผลการดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย ตามความต้องการของเทศบาลและชุมชน รองลงมา คือ การจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชนของเทศบาลตำบลบางพูนมีการวัดผลการปฏิบัติงานของฝ่ายงานกิจกรรมและบุคคลโดยผู้บริหารตามความต้องการของเทศบาลและชุมชน

การเปรียบเทียบการศึกษาวิเคราะห์ระดับบทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี

การเปรียบเทียบการศึกษาวิเคราะห์ระดับของบทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี จำแนกตาม เพศ อายุ วุฒิ การศึกษา อาชีพ และภูมิลำเนา ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

สมมติฐานที่ ๑ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี แตกต่างกันอย่างมีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๙

ตารางที่ ๔.๙ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม ต่อบทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามเพศ

(n = ๓๙๐)

บทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี	เพศ				t	Sig.
	ชาย		หญิง			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
๑. ด้านการวางแผน	๔.๒๘	๐.๙๔	๔.๐๙	๐.๗๓	-๒.๑๗	๐.๐๖
๒. ด้านการจัดองค์กร	๔.๑๘	๐.๘๖	๔.๑๓	๐.๘๖	-๒.๔๙	๐.๑๒
๓. ด้านการบังคับบัญชา	๔.๐๕	๐.๘๓	๓.๙๘	๐.๘๘	-๑.๓๘	๐.๑๑
๔. ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์	๔.๑๕	๐.๙๕	๔.๐๕	๐.๙๐	-๑.๖๓	๐.๐๖
๕. ด้านการบริหารทรัพยากร	๓.๙๖	๐.๘๓	๔.๑๙	๐.๙๘	-๓.๓๙	๐.๐๑*
๖. ด้านการควบคุมภายใน	๔.๒๔	๐.๗๗	๔.๑๑	๐.๘๒	-๒.๑๔	๐.๐๗
รวม	๔.๑๔	๐.๘๖	๔.๐๙	๐.๘๖	-๒.๒๓	๐.๐๘

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๙ แสดงให้เห็นว่า เพศที่ต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมทุกด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเป็นไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ยกเว้นด้านการบริหารทรัพยากร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ โดยผู้ตอบแบบสอบถามเพศหญิงมีความคิดเห็นต่อบทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี มากกว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเพศชาย

สมมติฐานที่ ๒ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทเทศบาล ตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี แตกต่างกัน ซึ่งมีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๐

ตารางที่ ๔.๑๐ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม ต่อบทบาทเทศบาลตำบล บางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามอายุ

(n = ๓๙๐)

บทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี	อายุ						F	Sig.
	ต่ำกว่า ๓๐ ปี		๓๑ - ๔๐ ปี		๔๑ ปีขึ้นไป			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
๑. ด้านการวางแผน	๔.๑๑	๐.๗๑	๔.๒๓	๐.๑๒	๔.๒๗	๐.๙๔	๒.๙๑	๐.๐๗
๒. ด้านการจัดองค์กร	๔.๑๓	๐.๗๐	๔.๒๔	๐.๗๗	๔.๑๘	๐.๘๑	๓.๒๖	๐.๐๘
๓. ด้านการบังคับบัญชา	๓.๙๙	๐.๙๖	๔.๐๔	๐.๙๙	๔.๑๐	๐.๘๓	๒.๘๑	๐.๑๑
๔. ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์	๔.๑๓	๐.๘๖	๔.๓๒	๐.๘๕	๔.๒๒	๐.๘๕	๒.๖๘	๐.๐๓*
๕. ด้านการบริหารทรัพยากร	๓.๙๗	๐.๗๘	๔.๑๓	๐.๙๔	๔.๐๗	๐.๙๖	๑๓.๖๙	๐.๑๔
๖. ด้านการควบคุมภายใน	๔.๒๓	๐.๖๔	๔.๑๔	๐.๗๖	๔.๒๑	๐.๗๓	๗.๒๖	๐.๑๖
รวม	๔.๐๙	๐.๗๘	๔.๑๘	๐.๗๔	๔.๑๘	๐.๘๕	๙.๕๒	๐.๐๗

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๐ แสดงอายุที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมทุกด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเป็นไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ยกเว้นด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ดังนั้น เมื่อพบความแตกต่างจึงได้ทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ของความคิดเห็นต่อบทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) ปรากฏรายละเอียดในตารางที่ ๔.๑๑

ตารางที่ ๔.๑๑ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของความคิดเห็นต่อบทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์

(n = ๓๙๐)

อายุ	$\bar{X}$	อายุ		
		ต่ำกว่า ๓๐ ปี	๓๑ - ๔๐ ปี	๔๑ ปีขึ้นไป
		๔.๑๓	๔.๓๒	๔.๒๒
ต่ำกว่า ๓๐ ปี	๔.๑๓	-	๐.๑๙*	๐.๐๙
๓๑ - ๔๐ ปี	๔.๓๒		-	๐.๑๐*
๔๑ ปีขึ้นไป	๔.๒๒			-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๑ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุ ๓๑ - ๔๐ ปี มีความคิดเห็นต่อบทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ มากกว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุ ต่ำกว่า ๓๐ ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

สมมติฐานที่ ๓ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี แตกต่างกัน ซึ่งมีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๒

ตารางที่ ๔.๑๒ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อบทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามวุฒิการศึกษา

(n = ๓๙๐)

บทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี	วุฒิการศึกษา						F	Sig.
	ต่ำกว่าปริญญาตรี		ปริญญาตรี		สูงกว่าปริญญาตรี			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
๑. ด้านการวางแผน	๔.๑๖	๐.๙๒	๔.๐๖	๐.๗๗	๔.๓๗	๐.๘๑	๒.๓๑	๐.๐๔*
๒. ด้านการจัดองค์กร	๔.๑๓	๐.๕๗	๔.๐๗	๐.๘๖	๔.๒๘	๐.๗๙	๓.๑๔	๐.๐๕*
๓. ด้านการบังคับบัญชา	๓.๙๔	๐.๗๖	๔.๑๑	๐.๘๒	๔.๐๕	๐.๙๓	๑๐.๕๓	๐.๐๙
๔. ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์	๔.๑๓	๐.๘๖	๓.๙๑	๐.๗๒	๔.๒๐	๐.๗๗	๒.๔๗	๐.๐๑*
๕. ด้านการบริหารทรัพยากร	๓.๘๗	๐.๘๔	๓.๙๓	๐.๙๗	๔.๓๔	๐.๙๑	๑๒.๑๖	๐.๐๐*
๖. ด้านการควบคุมภายใน	๔.๒๖	๐.๕๘	๔.๑๗	๐.๙๒	๔.๒๐	๐.๘๖	๕.๑๘	๐.๑๒
รวม	๔.๐๘	๐.๗๖	๔.๐๔	๐.๘๔	๔.๒๔	๐.๘๕	๓.๒๑	๐.๐๕*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๒ แสดงให้เห็นว่า วุฒิการศึกษาที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ เกือบทุกด้าน ซึ่งเป็นเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ยกเว้นด้านด้านการบังคับบัญชา และด้านการควบคุมภายใน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ดังนั้น เมื่อพบความแตกต่างจึงได้ทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ของความคิดเห็นต่อบทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ในด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์กร ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ และด้านการบริหารทรัพยากร ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๓

ตารางที่ ๔.๑๓ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของความคิดเห็นต่อบทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวม

(n = ๓๙๐)

วุฒิการศึกษา	$\bar{X}$	วุฒิการศึกษา		
		ต่ำกว่าปริญญาตรี	ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี
		๔.๐๘	๔.๐๔	๔.๒๔
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๔.๐๘	-	๐.๐๔	๐.๑๖*
ปริญญาตรี	๔.๐๔		-	๐.๒๐*
สูงกว่าปริญญาตรี	๔.๒๔			-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๓ แสดงให้เห็นว่าวุฒิการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี มีความคิดเห็นต่อบทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวม มากกว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีวุฒิการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรีมีความคิดเห็นแตกต่างกับผู้ที่มีวุฒิการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีและระดับปริญญาตรี ก็มีความคิดเห็นแตกต่างจากผู้ที่มีวุฒิการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

สมมติฐานที่ ๔ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทเทศบาล ตำบลบางปูนต่อการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี แตกต่างกัน ซึ่งมีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๔

ตารางที่ ๔.๑๔ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม ต่อบทบาทเทศบาลตำบล บางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามอาชีพ

(n = ๓๙๐)

บทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี	อาชีพ						F	Sig.
	รับราชการ		ค้าขาย		รับจ้างและอื่นๆ			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
๑. ด้านการวางแผน	๔.๑๕	๐.๗๕	๔.๒๒	๐.๘๐	๔.๑๗	๐.๘๖	๗.๑๓	๐.๑๕
๒. ด้านการจัดองค์กร	๔.๒๑	๐.๘๗	๔.๐๙	๐.๗๒	๔.๑๗	๐.๖๘	๔.๓๖	๐.๑๓
๓. ด้านการบังคับบัญชา	๔.๐๖	๐.๙๓	๓.๙๖	๐.๙๙	๔.๐๑	๐.๘๘	๕.๔๐	๐.๑๑
๔. ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์	๓.๙๖	๐.๙๑	๔.๑๔	๐.๘๖	๔.๐๕	๐.๙๑	๒.๒๕	๐.๐๘
๕. ด้านการบริหารทรัพยากร	๔.๑๐	๐.๖๕	๔.๐๑	๑.๐๖	๔.๐๗	๐.๙๔	๑๑.๒๓	๑.๒๒
๖. ด้านการควบคุมภายใน	๔.๒๓	๐.๖๖	๔.๑๕	๐.๘๔	๔.๑๙	๐.๗๓	๗.๓๑	๐.๐๘
รวม	๔.๑๒	๐.๘๐	๔.๑๐	๐.๘๘	๔.๑๑	๐.๘๓	๒.๗๘	๑.๑๔

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๔ แสดงให้เห็นว่าอาชีพที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทเทศบาล ตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอาชีพที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ไม่มีแตกต่างกันในทุกด้าน

สมมติฐานที่ ๕ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีภูมิลำเนาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี แตกต่างกัน ซึ่งมีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๕

ตารางที่ ๔.๑๕ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม ต่อบทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลบางปูน

(n = ๓๙๐)

บทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี	ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่						F	Sig.
	๒๖ ปีขึ้นไป		๑๖ - ๒๕ ปี		๕ - ๑๕ ปี			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
๑. ด้านการวางแผน	๔.๓๐	๐.๘๗	๔.๑๒	๐.๗๙	๔.๑๗	๐.๘๖	๑.๑๔	๐.๑๔
๒. ด้านการจัดองค์กร	๔.๐๘	๐.๔๕	๓.๙๙	๐.๗๖	๔.๐๕	๐.๘๒	๔.๔๙	๐.๑๕
๓. ด้านการบังคับบัญชา	๔.๐๑	๐.๖๙	๔.๐๕	๐.๖๘	๓.๙๙	๐.๗๖	๘.๘๔	๐.๐๖
๔. ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์	๔.๑๓	๐.๙๐	๔.๐๔	๐.๙๒	๔.๑๔	๐.๘๕	๖.๓๙	๐.๐๘
๕. ด้านการบริหารทรัพยากร	๓.๙๗	๐.๘๘	๔.๐๗	๐.๙๑	๔.๐๑	๐.๘๕	๑๑.๑๐	๐.๐๒
๖. ด้านการควบคุมภายใน	๔.๑๗	๐.๗๗	๔.๒๕	๐.๘๑	๔.๒๘	๐.๖๒	๒.๓๙	๑.๐๓
รวม	๔.๑๑	๐.๗๖	๔.๐๙	๐.๘๑	๔.๑๑	๐.๗๙	๒.๗๙	๐.๑๐

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๕ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ไม่แตกต่างกันในทุกด้าน

ผลการศึกษารทดสอบสมมติฐาน

ผลการศึกษารทดสอบสมมติฐานที่เกี่ยวกับความคิดเห็นต่อบทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี จำแนกตาม เพศ อายุ วุฒิ การศึกษา อาชีพ และภูมิลำเนา ซึ่งมีรายละเอียดในตารางที่ ๔.๑๖

ตารางที่ ๔.๑๖ ผลศึกษารทดสอบสมมติฐาน

ผลการทดสอบสมมติฐาน	t	F	Sig.	ยอมรับ/ ปฏิเสธ
สมมติฐานที่ ๑ เพศ แตกต่างกัน	-๒.๒๓	-	๐.๐๘	ปฏิเสธ
สมมติฐานที่ ๒ อายุ แตกต่างกัน		๙.๕๒	๐.๐๗	ปฏิเสธ
สมมติฐานที่ ๓ วุฒิการศึกษา แตกต่างกัน		๓.๒๑	๐.๐๕	ยอมรับ
สมมติฐานที่ ๔ อาชีพ แตกต่างกัน		๒.๗๘	๑.๑๔	ปฏิเสธ
สมมติฐานที่ ๕ ระยะเวลา แตกต่างกัน		๒.๗๙	๐.๑๐	ปฏิเสธ

จากตารางที่ ๔.๑๖ ผลศึกษารทดสอบสมมติฐานจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสรุปรายละเอียดดังต่อไปนี้

สมมติฐานที่ ๑ เพศแตกต่างกัน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

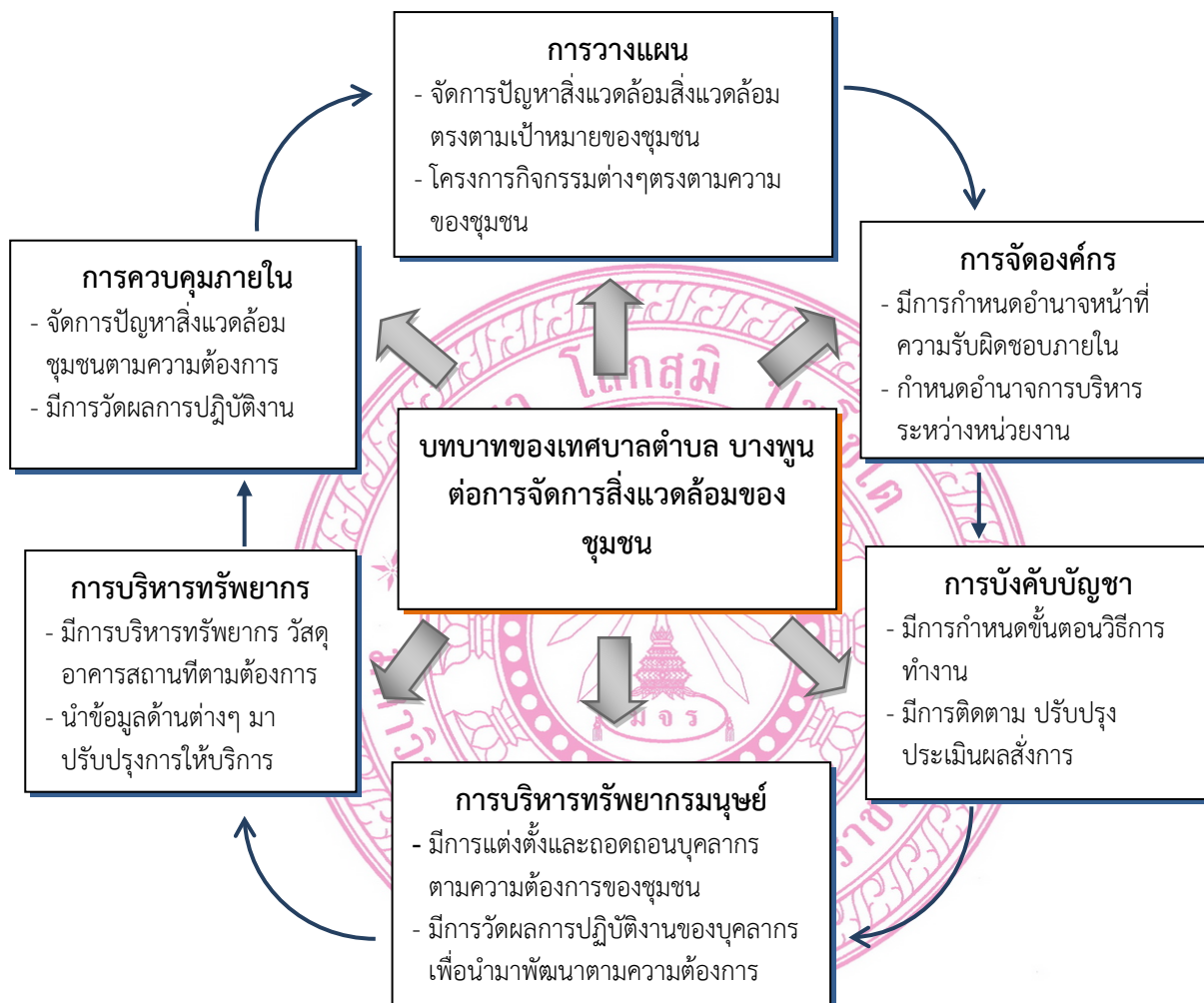
สมมติฐานที่ ๒ อายุแตกต่างกัน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๓ วุฒิการศึกษาที่ต่างกัน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีวุฒิการศึกษาที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๔ อาชีพที่ต่างกัน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอาชีพที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๕ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ต่างกัน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีรายได้ที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๔.๓ องค์ความรู้จากการวิจัย

แผนภูมิที่ ๔.๑ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากแผนภูมิข้างบน สามารถอธิบายได้ดังนี้

ด้านการวางแผน เทศบาลมีการวางแผนการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบล บางพูนมีนโยบายและเป้าหมายตามความต้องการของชุมชน และมีโครงการกิจกรรมต่างๆ ด้านสิ่งแวดล้อมมีการกำหนดผู้ดำเนินงานผู้บริหารและการติดตามผลการปฏิบัติงานตามความต้องการของชุมชน

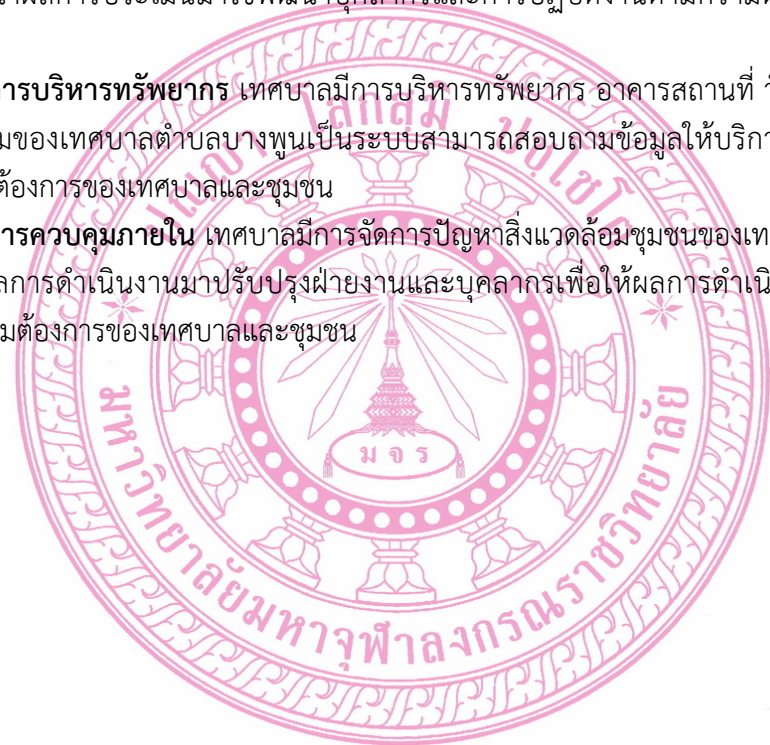
ด้านการจัดองค์กร เทศบาลมีการกำหนดอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบของฝ่ายงานภายในเทศบาลตำบลบางพูน ดูผลงานและกิจกรรมต่างๆ ด้านสิ่งแวดล้อมตามความต้องการของชุมชน และมีการกำหนดอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบของฝ่ายงานภายในเทศบาลตำบลบางพูน ดูผลงานและกิจกรรมต่างๆ ด้านสิ่งแวดล้อมตามความต้องการของชุมชน

ด้านการบังคับบัญชา เทศบาลมีการกำหนดหน่วยงานและบุคลากรทำหน้าที่บริหารและดำเนินงานกิจกรรมตามความต้องการของชุมชน และมีการกำหนดลักษณะงาน วิธีการทำงาน ขั้นตอนด้านสิ่งแวดล้อมของฝ่ายงาน หน่วยงาน และหน้าที่ของบุคคลที่สามารถดำเนินงานตามความต้องการของชุมชน

ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ เทศบาลมีการแต่งตั้งถอดถอนบุคลากรด้านการบริหาร และดำเนินการกิจกรรมงานด้านสิ่งแวดล้อมทำให้ได้ผู้มีความรู้ความสามารถตามที่เทศบาลตำบลบางปูนและชุมชนต้องการ และการบริหารงานบุคคลเทศบาลตำบลบางปูนมีการวัดผลการปฏิบัติงานของบุคลากรและการนำผลการประเมินมาใช้พัฒนาบุคลากรและการปฏิบัติงานตามความต้องการของเทศบาลและชุมชน

ด้านการบริหารทรัพยากร เทศบาลมีการบริหารทรัพยากร อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และสภาพแวดล้อมของเทศบาลตำบลบางปูนเป็นระบบสามารถสอบถามข้อมูลให้บริการได้สะดวกรวดเร็ว ตามความต้องการของเทศบาลและชุมชน

ด้านการควบคุมภายใน เทศบาลมีการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชนของเทศบาลตำบลบางปูนมีการนำผลการดำเนินงานมาปรับปรุงฝ่ายงานและบุคลากรเพื่อให้ผลการดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย ตามความต้องการของเทศบาลและชุมชน

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่อง “บทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี” มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาบทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และเพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อบทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานีซึ่งได้ดำเนินการทำการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถาม เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากรกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ และประชาชน ในเทศบาลตำบลบางปูน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี จำนวน ๓๑๗ คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อการหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนชนิดทางเดียว (One way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างจึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๒ อภิปรายผล

๕.๓ ปัญหาและอุปสรรคของเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อม

๕.๔ ข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาบทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ผู้วิจัยสรุปผลการศึกษาได้ดังต่อไปนี้

๕.๑.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน ๑๘๒ คนคิดเป็นร้อยละ ๕๗.๔๑ มีอายุอยู่ในช่วง ๓๑ - ๖๐ ปี จำนวน ๑๒๔ คนคิดเป็นร้อยละ ๓๙.๑๒ มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน ๑๖๓ คนคิดเป็นร้อยละ ๕๑.๔๒ ประกอบอาชีพรับจ้างหรืออื่น ๆ จำนวน ๑๖๗ คนคิดเป็นร้อยละ ๕๒.๖๘ และมีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลบางปูน ๒๖ ปีขึ้นไปจำนวน ๑๖๗ คนคิดเป็นร้อยละ ๕๒.๖๘

๕.๑.๒ ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคิดเห็น

ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามการเกี่ยวกับบทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย ๖ ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์กร ด้านการบังคับบัญชา ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ด้านการบริหาร

๖. ด้านการควบคุมภายใน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อบทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ด้านการควบคุมภายใน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อบทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ด้านการควบคุมภายใน อยู่ในระดับมากทุกข้อ

ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็น

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อบทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี จำแนกตาม เพศ อายุ วุฒิ การศึกษา อาชีพและภูมิลำเนา ซึ่งมีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๕.๑

ตารางที่ ๕.๑ สรุปผลการทดสอบสมมติฐานของการวิจัย

ผลการทดสอบสมมติฐาน	ยอมรับ	ปฏิเสธ
สมมติฐานที่ ๑ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี แตกต่างกัน		✓
สมมติฐานที่ ๒ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี แตกต่างกัน		✓
สมมติฐานที่ ๓ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี แตกต่างกัน	✓	
สมมติฐานที่ ๔ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี แตกต่างกัน		✓
สมมติฐานที่ ๕ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีภูมิลำเนาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี แตกต่างกัน		✓

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการศึกษายกย่องเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ซึ่งมีประเด็นในการอภิปรายผลจำแนกเป็นรายด้าน จากการศึกษาความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อบทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ในแต่ละด้าน ซึ่งมีทั้งหมด ๖ ด้านได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์กร ด้านการบังคับบัญชา ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ด้านการบริหารทรัพยากร และด้านการควบคุมภายใน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. ด้านการวางแผน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อบทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ด้านการวางแผน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อบทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ด้านการวางแผน อยู่ในระดับมากทุกข้อ นั่นคือ มีการวางแผนการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลบางปูนมีนโยบายและเป้าหมายตามความต้องการของชุมชนเป็นอย่างดี โครงการกิจกรรมต่างๆ ด้านสิ่งแวดล้อมมีการกำหนดผู้ดำเนินงานผู้บริหารและการติดตามผลการปฏิบัติงานตามความต้องการของชุมชน และมีการจัดโครงการกิจกรรมต่างๆ ของเทศบาลตำบลบางปูน มีรูปแบบ วิธีการ เป้าหมาย และเวลาที่สอดคล้องกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและความต้องการของชุมชนและก็ยังมีการจัดโครงการกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมมีการนำผลการประเมินมาปรับปรุงโครงการกิจกรรมตามความต้องการของชุมชน และก็ยังมีการกำหนดกิจกรรมโครงการของเทศบาลตำบลบางปูนเพื่อพัฒนาและแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมตามความต้องการของชุมชน ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการบริหารที่ดีนั้นย่อมเกิดขึ้นมาจากการวางแผนในการบริหารงานที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหานรินทร์ สุทธิเมตติโก (จะมะณี) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารงานบุคคลในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตบางกอกน้อย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๓ ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานบุคคล โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการสรรหาบุคลากร ด้านการบำรุงรักษาบุคลากร ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน และด้านการพิจารณาให้บุคลากรพ้นจากงาน มีสภาพการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน ยกเว้น ด้านการวางแผนอัตรากำลัง มีสภาพการปฏิบัติอยู่ในระดับมากแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานบุคคล คือ ควรมีการวางแผนอัตรากำลังที่เหมาะสมกับตำแหน่งงาน เปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการสรรหาบุคลากร มีการส่งเสริมขวัญกำลังใจแก่บุคลากรที่หลากหลาย มีการส่งเสริมด้านการฝึกอบรมสัมมนาทางวิชาการ คุณธรรม จริยธรรมและปฏิบัติธรรม มีการประเมินผลการปฏิบัติงานตามระบบคุณธรรมและระเบียบปฏิบัติ และในการพิจารณาให้พ้นจากงานนั้นให้พิจารณาถึงระเบียบของสถานศึกษาเป็นหลัก^๑ และสอดคล้องกับแนวคิดของวิรัช จันทรโรทัย ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนของชาวบ้านในโครงการชุมชนรักป่าตำบลแม่แจ่มจังหวัดเชียงใหม่ผลการศึกษาด้าน

^๑ พระมหานรินทร์ สุทธิเมตติโก (จะมะณี), “การบริหารงานบุคคลในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตบางกอกน้อย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๓”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, การบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

การมีส่วนร่วมของชาวบ้านที่เข้าร่วมโครงการชุมชนรักป่า พบว่า ชาวบ้านมีส่วนร่วมในขั้นตอนดำเนินงาน กิจกรรมการอนุรักษ์ป่าชุมชนมากที่สุด รองลงมาเป็นขั้นการมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ ขั้น การวางแผนแก้ไขปัญหา และขั้นการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา ตามลำดับ ด้านทัศนคติของชาวบ้าน ที่เข้าร่วมโครงการชุมชนรักป่า พบว่า ชาวบ้านมีทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชุมชน กล่าวคือ ชาวบ้านเห็นประโยชน์และคุณค่า อีกทั้งยังเต็มใจที่จะร่วมกันดูแลรักษาป่าชุมชนของหมู่บ้านให้คงอยู่ต่อไป ด้านปัญหาและอุปสรรคของที่เข้าร่วมในโครงการชุมชนรักป่าพบว่าประเด็นที่ชาวบ้านเห็นว่ามี ปัญหาและอุปสรรคมาก คือ หมู่บ้านขาดเงินทุนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนและขาดการสนับสนุนด้านเงิน จากหน่วยงานของรัฐบาล ส่วนประเด็นที่ชาวบ้านเห็นว่าเป็นปัญหาในระดับปานกลางก็มีอยู่สอง ประเด็น คือ การขาดแคลนเจ้าหน้าที่ให้การสนับสนุนในเรื่องการอนุรักษ์ป่าชุมชน และพื้นที่ป่า ชุมชนมีมากดูแลรักษาไม่ทั่วถึงส่วนประเด็นปัญหาอื่น ๆ นั้นชาวบ้านเห็นว่า เป็นเพียงแค่ปัญหา เล็กน้อยเท่านั้น เพราะชาวบ้านส่วนใหญ่จะปฏิบัติตามและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีอยู่แล้ว^๒

๒. ด้านการจัดองค์กร พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อบทบาทเทศบาล ตำบลบางพูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ด้านการจัดองค์กร อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อบทบาทเทศบาล ตำบลบางพูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ด้านการจัดองค์กร อยู่ในระดับมากทุกข้อ จะเห็นได้ว่า เทศบาลตำบลบางพูนมีการกำหนดอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ การบริหารและการดำเนินงานระหว่างฝ่ายงาน ระหว่างหน่วยงานและกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมตาม ความต้องการของชุมชน มีการกำหนดอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบของฝ่ายงานภายในเทศบาล ตำบลบางพูน ดูแลงานและกิจกรรมต่างๆ ด้านสิ่งแวดล้อมตามความต้องการของชุมชน มีฝ่ายงาน ด้านสิ่งแวดล้อมมีการกำหนดหน่วยงานและบุคลากรทำหน้าที่บริหารและดำเนินงานกิจกรรมตาม ความต้องการของชุมชน เทศบาลตำบลบางพูนมีการกำหนดลักษณะงาน วิธีการทำงาน ขั้นตอนด้าน สิ่งแวดล้อมของฝ่ายงาน หน่วยงาน และหน้าที่ของบุคคลที่สามารถดำเนินงานตามความต้องการของ ชุมชน และเทศบาลตำบลบางพูนมีการจัดฝ่ายงานเพื่อดูแลงานด้านสิ่งแวดล้อมตามความต้องการ ของชุมชน จะเห็นได้ว่า เทศบาลตำบลบางพูนมีการจัดการองค์กรแบ่งงานทำอย่างชัดเจนทำให้การ ดำเนินงานของเทศบาลทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ พระครูใบฎีกาสุนทรวิจิตร (สอนเล็ก) ได้ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการการศึกษาตามแนววิถีพุทธ : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดชมนิมิตร อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ จากผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย เป็นผู้ปกครอง มีอายุระหว่าง ๓๖-๔๕ ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีอาชีพเป็นข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง ๕,๐๐๑-๑๐,๐๐๐ บาท และ ระดับชั้นที่บุตรหลานเรียนคือระดับประถมศึกษาปีที่ ๖ ความคิดเห็นของครูและผู้ปกครองนักเรียนที่มี ต่อการบริหารจัดการศึกษาตามแนววิถีพุทธของโรงเรียนวัดชมนิมิตร คือ ด้านวิชาการ ด้านบุคลากร

^๒ วิรัช จันทรโรทัย, การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนของชาวบ้านในโครงการชุมชนรักป่า ตำบลแม่่นาจร อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เกษตรศาสตร์). (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), ๒๕๕๒.

ด้านกิจการนักเรียน ด้านธุรการ การเงิน และพัสดุ ด้านอาคารสถานที่ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกันชุมชน และด้านจริยธรรมคุณธรรม พบว่า ครูและผู้บริหารโรงเรียนมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการศึกษาตามแนววิถีพุทธของโรงเรียนวัดชมนิมิตรโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน^๓ และสอดคล้องกับข้อค้นพบของนุกูล วัฒนากร ได้วิจัยเรื่อง “ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี” พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาอบต. และการเข้าร่วมรับฟังการประชุมสภาหรือประชุมคณะกรรมการ อบต. อยู่ในระดับดีการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของอบต. และการตรวจสอบการทำงาน ของ อบต. อยู่ในระดับปานกลางในส่วนของปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่า อบต. ไม่ได้ประชาสัมพันธ์ให้เห็นเป็นรูปธรรมว่าการเข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครองรูปแบบ อบต. มีประโยชน์ต่อประชาชนอย่างไร จึงทำให้ประชาชนไม่เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมเท่าที่ควร ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างสภาพเศรษฐกิจ และสถานภาพทางสังคมของประชาชนกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการใช้สิทธิในการเลือกตั้งการเข้าร่วมการรับฟังการประชุมรัฐสภา หรือประชุมคณะกรรมการบริหารการเข้าร่วมกิจกรรมตรวจสอบการทำงานของอบต. อยู่ในระดับดี^๔

๓. ด้านการบังคับบัญชา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อบทบาทเทศบาลตำบลบางขุนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ด้านการบังคับบัญชา อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อบทบาทเทศบาลตำบลบางขุนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ด้านการบังคับบัญชา อยู่ในระดับมากทุกข้อ จะเห็นได้ว่า เทศบาลบางขุนมีการกำหนดวิธีการทำงานขั้นตอน ระเบียบการปฏิบัติงานในแต่ละหน้าที่ของฝ่ายงานและบุคคลด้านสิ่งแวดล้อมโดยผู้บริหารเทศบาลตำบลบางขุน สามารถดำเนินงานได้ตามความต้องการของชุมชน มีการติดตามประเมินผลสั่งการ และปรับปรุงการทำงาน การมอบหมายงานและขั้นตอนการทำงานของฝ่ายงานและบุคคลด้านสิ่งแวดล้อม ตามความต้องการของเทศบาลตำบลบางขุนและชุมชน มีการสั่งการบังคับบัญชาและการมอบหมายให้แก่ผู้ปฏิบัติงานมีความชัดเจนในงานและอำนาจหน้าที่ที่รับผิดชอบโดยผู้บริหารเทศบาลตำบลบางขุน ตามความต้องการของชุมชน มีการจัดการและการดำเนินงานร่วมกันในการทำงานเป็นทีมหรือคณะทำงานทำให้การปฏิบัติงานด้านสิ่งแวดล้อมเป็นไปตามความต้องการของชุมชนและมีการจัดการด้วยการชี้แนะและแนะนำการปฏิบัติการดำเนินงานของฝ่ายงานและบุคลากรด้านสิ่งแวดล้อมโดยผู้บริหารเทศบาลตำบลบางขุน ตามความต้องการของชุมชน จะเห็นได้ว่าเทศบาล

^๓ พระครูใบฎีกาสุนันท์ สุวิชาโน (สอนเล็ก), “ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการการศึกษาตามแนววิถีพุทธ : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดชมนิมิตร อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ”, *วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (การบริหารจัดการคณะสงฆ์)*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^๔ นุกูล วัฒนากร, “การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลศึกษากรณี : องค์การบริหารส่วนตำบลไม้ฝาด อำเภอเสนา จังหวัดตรัง”, *การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘).

ตำบลบางพูนมีการบริหารงานตามสายการบังคับบัญชาอยู่ในระดับมาก ซึ่งไม่สอดคล้องกับพระมหานรินทร์ สุทธิเมตติโก (จะมะณี) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารงานบุคคลในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตบางกอกน้อย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๓ ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานบุคคล โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการสรรหาบุคลากร ด้านการบำรุงรักษาบุคลากร ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน และด้านการพิจารณาให้บุคลากรพ้นจากงาน มีสภาพการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน ยกเว้น ด้านการวางแผนอัตรากำลัง มีสภาพการปฏิบัติอยู่ในระดับมากแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานบุคคล คือ ควรมีการวางแผนอัตรากำลังที่เหมาะสมกับตำแหน่งงาน เปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการสรรหาบุคลากร มีการส่งเสริมขวัญกำลังใจแก่บุคลากรที่หลากหลาย มีการส่งเสริมด้านการฝึกอบรมสัมมนาทางวิชาการ คุณธรรม จริยธรรมและปฏิบัติธรรม มีการประเมินผลการปฏิบัติงานตามระบบคุณธรรม และระเบียบปฏิบัติ และในการพิจารณาให้พ้นจากงานนั้นให้พิจารณาถึงระเบียบของสถานศึกษาเป็นหลัก^๕ และสอดคล้องกับข้อค้นพบของศิริเพชร อมาตยานนท์ ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบล หนองแขงโสภพระ อำเภอฟลจังหวัดขอนแก่น” ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแขงโสภพระ อำเภอฟล จังหวัดขอนแก่น ส่วนใหญ่มีความสนใจและติดตามการทำงานและการแก้ไขปัญหาในท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล และเห็นว่า องค์การบริหารส่วนตำบลจัดกิจกรรมในการส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนมากขึ้นด้านการมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้งประชาชนส่วนใหญ่ไม่เคยหาเสียงช่วยผู้สมัครที่ตนต้องการให้ได้รับการเลือกตั้ง และเห็นว่าหากมีความพร้อมจะลงสมัครเพื่อรับการเลือกตั้งด้านการมีส่วนร่วมหลังการเลือกตั้งประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่า องค์การบริหารส่วนตำบลเปิดโอกาสให้เข้ารับฟังการประชุมหรือการชี้แจงการทำงานของ องค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนส่วนใหญ่เข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว^๖

๔. ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อบทบาทเทศบาลตำบลบางพูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอมือง จังหวัดปทุมธานี ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อบทบาทเทศบาลตำบลบางพูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอมือง จังหวัดปทุมธานี ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ อยู่ในระดับมากทุกข้อ จะเห็นได้ว่า เทศบาลตำบลบางพูนมีการแต่งตั้งถอดถอนบุคลากรด้านการบริหารและดำเนินภารกิจกรมงานด้านสิ่งแวดล้อมทำให้ได้ผู้มีความรู้ความสามารถตามที่เทศบาลตำบลบางพูนและชุมชนต้องการ มีการบริหารงานบุคคลเทศบาลตำบลบางพูนมีการวัดผลการปฏิบัติงานของบุคลากรและการนำผลการประเมินมาใช้พัฒนาบุคลากรและการปฏิบัติงานตามความต้องการของเทศบาลและชุมชน มีการสรรหา จัดเตรียมบุคลากร

^๕ พระมหานรินทร์ สุทธิเมตติโก (จะมะณี), “การบริหารงานบุคคลในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตบางกอกน้อย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๓”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, การบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

^๖ ศิริเพชร อมาตยานนท์, “การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแขงโสภพระ อำเภอฟล จังหวัดขอนแก่น”, วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๘).

ด้านการบริหารและการดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อมสามารถตอบสนองความต้องการ การพัฒนาและ แก้ปัญหาของเทศบาลตำบลบางพูนและชุมชน มีบุคลากรด้านการบริหารและปฏิบัติงานกิจกรรม สิ่งแวดล้อมมีความรู้ความสามารถพัฒนาตนเองและแก้ปัญหาตรงตามความต้องการของเทศบาล ตำบลบางพูนและชุมชน และมีการบริหารและการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมมีการปรับปรุงและ คัดเลือกบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถตามความต้องการของเทศบาลตำบลบางพูนและชุมชน จะ เห็นได้ว่าเทศบาลตำบลบางพูนมีการบริหารทรัพยากรมนุษย์อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ พระ มหาสุทศ สุธสฺโน (นุราช) ได้ศึกษาเรื่อง ศึกษาบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนวิถียุทธ ระดับ ประถมศึกษา เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนวิถียุทธ ระดับประถมศึกษา เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมี ค่าเฉลี่ย ๔.๑๓ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน และเรียง ตามลำดับจากมากไปหาน้อยตามค่าเฉลี่ย คือ ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ ด้านกายภาพ ด้าน กิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านการบริหารจัดการ และด้านการเรียนการสอนการเปรียบเทียบบทบาท ของผู้บริหารโรงเรียนวิถียุทธ ระดับประถมศึกษา เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร จำแนกตาม ปัจจัยส่วนบุคคล ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู พบว่า ผู้บริหารและครูที่มีเพศแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนวิถียุทธแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผู้บริหารและครูที่มี อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ ตำแหน่ง แยกต่างหาก มีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนวิถียุทธ ผลปรากฏว่าไม่แตกต่างกัน จึง ปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน มีความ คิดเห็นต่อบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนวิถียุทธ พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กกับโรงเรียนขนาดกลางมี ความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนโรงเรียนขนาดใหญ่ไม่แตกต่าง^๗

๕. ด้านการบริหารทรัพยากร พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อบทบาท เทศบาลตำบลบางพูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ด้านการ บริหารทรัพยากร อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็น ต่อบทบาทเทศบาลตำบลบางพูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ด้านการบริหารทรัพยากรอยู่ในระดับมากทุกข้อ จะเห็นได้ว่า เทศบาลตำบลบางพูน มีการบริหาร ทรัพยากร อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์และสภาพแวดล้อมของเทศบาลตำบลบางพูนเป็นระบบ สามารถสอบถามข้อมูลให้บริการได้สะดวกรวดเร็ว ตามความต้องการของเทศบาลและชุมชน มีการ บริหารทรัพยากร อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์และสภาพแวดล้อมของเทศบาลนำข้อมูลความต้องการ ของชุมชนและข้อมูลด้านต่างๆ มาปรับปรุงการบริหารให้ดีขึ้นและตรงตามความต้องการของเทศบาล และชุมชน มีการให้บริการทรัพยากร อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และสภาพแวดล้อมของเทศบาล ตำบลบางพูนสะดวกรวดเร็วสุภาพนุ่มนวล ตรงตามความต้องการของเทศบาลและชุมชน มีการ บริหารสภาพแวดล้อมอาคารสถานที่ และวัสดุอุปกรณ์โดยหน่วยงานและบุคคลด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อ

^๗ พระมหาสุทศ สุธสฺโน (นุราช), “ศึกษาบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนวิถียุทธ ระดับประถมศึกษา เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต* (การบริหารการศึกษา), (บัณฑิต วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

ดูแลความสะอาด สะดวก สบายและปลอดภัย แก่เทศบาลตำบลบางพูนและชุมชน และมีทรัพยากร อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์และสภาพแวดล้อมของเทศบาลตำบลบางพูนมีจำนวนและขนาดเพียงพอ ต่อการใช้ประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อมชุมชน ตามความต้องการของเทศบาลและชุมชน เทศบาลตำบล บางพูนมีการจัดบรรยากาศที่เหมาะสมกับการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาสุทศ สุธสฺโน (นุ ราช) ได้ศึกษาเรื่อง ศึกษาบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนวิถียุทธ ระดับประถมศึกษา เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนวิถียุทธ ระดับประถมศึกษา เขต บางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย ๔.๑๓ และเมื่อพิจารณา เป็นรายด้านพบว่าค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน และเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยตามค่าเฉลี่ย คือ ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านการบริหารจัดการ และด้านการเรียนการสอนการเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนวิถียุทธ ระดับประถมศึกษา เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและ ครุ พบว่า ผู้บริหารและครูที่มีเพศแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนวิถียุทธ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผู้บริหารและครูที่มี อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ ตำแหน่ง แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้บริหาร โรงเรียนวิถียุทธ ผลปรากฏว่าไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติ หน้าที่อยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนวิถียุทธ พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กกับโรงเรียนขนาดกลางมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนโรงเรียนขนาดใหญ่ไม่แตกต่าง^๕

๖. ด้านการควบคุมภายใน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อบทบาท เทศบาลตำบลบางพูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ด้านการ ควบคุมภายใน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อบ ทบาทเทศบาลตำบลบางพูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ด้าน การควบคุมภายใน อยู่ในระดับมากทุกข้อ จะเห็นได้ว่า เทศบาลตำบลบางพูนมีการจัดการปัญหา สิ่งแวดล้อมชุมชนของเทศบาลตำบลบางพูนมีการนำผลการดำเนินงานมาปรับปรุงฝ่ายงานและ บุคลากรเพื่อให้ผลการดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย ตามความต้องการของเทศบาลและชุมชน มีการ จัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชนของเทศบาลตำบลบางพูนมีการวัดผลการปฏิบัติงานของฝ่ายงาน กิจกรรมและบุคคลโดยผู้บริหารตามความต้องการของเทศบาลและชุมชน มีการจัดการปัญหา สิ่งแวดล้อมชุมชนของเทศบาลตำบลบางพูนมีการกำหนดเป้าหมายหรือผลการปฏิบัติงานของฝ่ายงาน และกิจกรรมโดยผู้บริหาร ตามความต้องการของเทศบาลและชุมชน มีการวัดผลการปฏิบัติงานกับ เป้าหมายของกิจกรรมฝ่ายงานและบุคคลโดยผู้บริหารของเทศบาลตำบลบางพูนดำเนินการอย่าง ต่อเนื่อง ตามความต้องการของเทศบาลและชุมชน และมีการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชนของ เทศบาลตำบลบางพูนมีการนำผลการดำเนินงานมาปรับปรุงโครงการกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมโดย

^๕ พระมหาสุทศ สุธสฺโน (นุราช), “ศึกษาบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนวิถียุทธ ระดับประถมศึกษา เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา), (บัณฑิต วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

ผู้บริหาร ตามความต้องการของเทศบาลและชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ ศรีธรรม โจรณสุพจน์ ได้วิจัยเรื่อง “การสื่อสารเพื่อการมีส่วนร่วมจัดการป่าชุมชนของชาวบ้านห้วยแก้ว กิ่งอำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า ชาวบ้านห้วยแก้วในยุคบุกเบิกมีความเกี่ยวข้องกับป่าอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การเมืองหรือความเชื่อในยุคนี้ชาวบ้านใช้ป่าและรักษาป่าควบคู่กันไป เป็นการจัดการป่าตามวิถีชีวิตดั้งเดิม ต่อมาเมื่อรัฐนำป่าห้วยแก้วให้เอกชนเช่า ชาวบ้านส่วนหนึ่งชุมนุมเรียกร้องจนได้ป่ากลับคืนมา และได้ชื่อว่าเป็นป่าชุมชนแห่งแรกของประเทศไทย แต่ก็ต้องแลกมาด้วยชีวิตและสายสัมพันธ์ของชุมชน เมื่อได้ป่ากลับคืนมาชาวบ้านห้วยแก้วจัดการป่าชุมชนโดยจัดตั้งคณะกรรมการป่าชุมชน มีการวางแผน ตั้งกฎเกณฑ์ และมีการดำเนินงาน แต่ก็มีความกระตือรือร้นในช่วงเวลาหนึ่ง และพบว่า การสื่อสารภายในชุมชนช่วงเกิดวิกฤตการณ์ชาวบ้าน ใช้สื่อหลายรูปแบบและเป็นระบบ การสื่อสารมีลักษณะที่มีชาวบ้านเป็นศูนย์กลาง^๑

การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อบทบาทเทศบาลตำบลบางพูนต่อการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อบทบาทเทศบาลตำบลบางพูนต่อการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี จำแนกตาม เพศ อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพ และภูมิลำเนา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศ อายุ อาชีพ และภูมิลำเนาที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทเทศบาลตำบลบางพูนต่อการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ไม่แตกต่างกัน และผู้ตอบแบบสอบถามที่มีวุฒิการศึกษาที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทเทศบาลตำบลบางพูนต่อการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาสุทศ สุธสโน (นุราช) ได้ศึกษาเรื่อง ศึกษาบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ระดับประถมศึกษา เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ระดับประถมศึกษา เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย ๔.๑๓ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน และเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยตามค่าเฉลี่ย คือ ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านการบริหารจัดการ และด้านการเรียนการสอนการเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ระดับประถมศึกษา เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู พบว่า ผู้บริหารและครูที่มีเพศแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผู้บริหารและครูที่มี อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ ตำแหน่ง แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ผลปรากฏว่าไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้บริหาร

^๑ศรีธรรม โจรณสุพจน์, “การสื่อสารเพื่อการมีส่วนร่วมจัดการป่าชุมชนของชาวบ้านห้วยแก้วกิ่งอำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยพายัพ, ๒๕๔๘).

โรงเรียนวิถียุทธ พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กกับโรงเรียนขนาดกลางมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนโรงเรียนขนาดใหญ่ไม่แตกต่างกัน^{๑๐} และสอดคล้องกับพระประเมศวร์ ปญญาวิชโร (แจ่มแจ้ง) ได้ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่าระดับความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๙$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าบุคลากรมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานในด้านหลักความคุ้มค่า มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๔.๓๙$) ส่วนในด้านด้านหลักนิติธรรม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = ๔.๐๖$) การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นว่าการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ, อายุ, สถานภาพ, วุฒิการศึกษา, อายุราชการ, รายได้ พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่ทำให้ความคิดเห็นว่าการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกันไปซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ได้แก่ เพศ, วุฒิการศึกษา, อายุราชการและรายได้ แนวทางพัฒนาสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ถ้านำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหาร จะทำให้การบริหารงานนั้นสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เพราะหลักธรรมาภิบาลยึดหลักการดำเนินงานที่มีหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ หลักการมีส่วนร่วม และหลักความคุ้มค่า นำมาใช้ในการบริหาร ซึ่งเป็นการบริหารการปกครองที่ดีที่ทุกๆ ส่วนเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม เหมาะที่จะนำมาใช้ในการจัดการบริหารงาน ทำให้หน่วยงานนั้นสามารถพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพได้^{๑๑}

๕.๓ ปัญหาและอุปสรรคของบทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อม ของชุมชนอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี

^{๑๐} พระมหาสุทศ สุธาสโน (นุราช), “ศึกษาบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนวิถียุทธ ระดับประถมศึกษา เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

^{๑๑} พระประเมศวร์ ปญญาวิชโร (แจ่มแจ้ง), “ความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์”, วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (การบริหารจัดการคณะสงฆ์), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

๑. ปัญหาและอุปสรรค ด้านการวางแผน
การดำเนินงานไม่เป็นไปตามแผนงานที่วางไว้ อันเนื่องมาจากปัญหาระยะเวลาในการดำเนินโครงการไม่เหมาะสม เช่น เวลาในการดำเนินการน้อยเกินไป

๒. ปัญหาและอุปสรรค ด้านการจัดองค์กร
การลดขั้นตอน ระยะเวลาในการปฏิบัติราชการที่มีความเร่งด่วน ทำให้มีโอกาสผิดพลาด และการมอบอำนาจในบางเรื่องอยู่ในลักษณะจำกัด ทำให้อำนาจการตัดสินใจยังคงอยู่กับผู้บริหารระดับสูง จึงทำให้มีงานค้างค้ำในระดับต่างๆ

๓. ปัญหาและอุปสรรค ด้านการบังคับบัญชา
ระดับการสั่งการตัดสินใจมีหลายระดับชั้นเพราะเป็นไปตามโครงสร้างแบบราชการทั่วไป ทำให้งานเกิดความล่าช้าและติดขัดในบางจุด การไหลของงานไม่สะดวกรวดเร็ว

๔. ปัญหาและอุปสรรค ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์
โครงสร้างและการแบ่งงานในปัจจุบันไม่สอดคล้องและพอเพียงกับการบริหารงานตามอำนาจหน้าที่ของ อบต. ซึ่งระบุไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๕. ปัญหาและอุปสรรค ด้านการบริหารทรัพยากร
เครื่องจักรกลและอุปกรณ์ที่ใช้ในระบบสารสนเทศ (IT) ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพื้นที่มีอยู่ในปัจจุบันยังไม่มีการใช้งานอย่างเต็มที่ เพราะบุคลากรส่วนใหญ่ยังขาดการส่งเสริมความรู้ทางด้านทักษะ ความรู้ ความเข้าใจและความชำนาญในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร

๖. ปัญหาและอุปสรรค ด้านการควบคุมภายใน
งบประมาณมักไม่สอดคล้องกัน และเมื่อนำมาปฏิบัติจริงบางโครงการยังขาดการสอบถาม และการประสานงานตลอดจนการจัดลำดับความสำคัญจำเป็นเร่งด่วนของความต้องการของประชาชนจึงนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลง/แก้ไข/เพิ่มเติมโครงการต่างๆ ในภายหลัง

ข้อเสนอแนะ

๑. เทศบาลตำบลบางปูนควรมีการมีสุ่มตัวอย่างสอบถามความต้องการของประชาชน เพื่อนำไปประกอบในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน เพิ่มขึ้นกว่าเดิม

๒. ให้มีการเลือกประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการบริหารงานของเทศบาลตำบลบางปูน ในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน เพิ่มขึ้นกว่าเดิม

๓. เทศบาลตำบลบางปูนควรให้ประชาชนจะมีส่วนร่วมในการตรวจสอบความโปร่งใสของการบริหารงานของเทศบาลตำบลบางปูนในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนให้ต่อเนื่อง เพื่อที่จะเป็นประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของประชาชน

๕.๔ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาบทบาทของเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อม ของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี มีข้อเสนอแนะดังนี้

๑. เทศบาลตำบลบางปูนควรจัดการชี้แนะและแนะนำการปฏิบัติการดำเนินงานของฝ่ายงานและบุคลากรด้านสิ่งแวดล้อมโดยผู้บริหารเทศบาลตำบลตามความต้องการของชุมชน

๒. เทศบาลตำบลบางปูนควรจัดทรัพยากรอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์และสภาพแวดล้อมของเทศบาลมีจำนวนและขนาดเพียงพอต่อการใช้ประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อมตามความต้องการของชุมชน

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

จากการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาบทบาทของเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อม ของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี มีข้อเสนอแนะดังนี้

๑. ประชาชนควรเข้าไปมีส่วนร่วมในการชี้แนะและแนะนำการปฏิบัติการดำเนินงานของฝ่ายงานและบุคลากรด้านสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลบางปูน

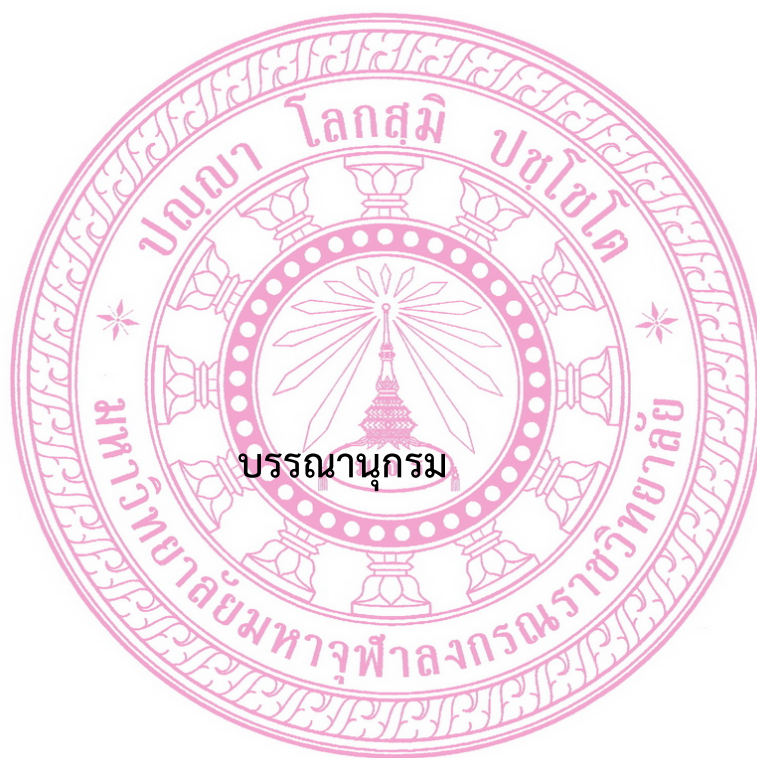
๒. ประชาชนควรเข้าไปให้การสนับสนุนทรัพยากร อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์และสิ่งแวดล้อมของเทศบาลให้เพียงพอต่อความต้องการของชุมชน

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาบทบาทของเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อม ของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี สำหรับการวิจัยครั้งต่อไปควรทำการศึกษาดังต่อไปนี้

๑. ควรจะทำการศึกษารoles บทบาทเทศบาลอื่นๆ ต่อการจัดการสิ่งแวดล้อม ของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี

๒. ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อม ของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ระหว่างตำบลต่าง ๆ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี และจังหวัดอื่นๆ เพื่อหาความแตกต่างและนำมาพัฒนาเทศบาลต่อไป

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย:

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย. ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

๑ หนังสือ

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย. สามแยกชาวบ้าน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สำนักพัฒนาและส่งเสริมการบริหารงานท้องถิ่น, ๒๕๕๐.

โกวิท พวงงาม, ดร.. การปกครองท้องถิ่นไทย : หลักการและมิติใหม่ในอนาคต. กรุงเทพฯ : ๒๕๕๒.

จามะรี เชียงทอง, ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ดร.. สังคมวิทยาการพัฒนา. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๙.

งานนโยบายและแผน (พ.ศ.๒๕๕๖-๒๕๖๐), สำนักปลัดเทศบาลตำบลบางปูน. แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาศูนย์เทศบาลตำบลบางปูน, ๒๕๕๖.

งานนโยบายและแผน สำนักปลัดเทศบาลตำบลบางปูน, แผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๗), ๒๕๕๕.

ชูศรี วงศ์รัตน์. เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร : เทพเนรมิต, ๒๕๔๑.

ชาติชาย ณ เชียงใหม่. การมีส่วนร่วมกับการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่สมดุล. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บริษัท ธรรมดาเพรส จำกัด, ๒๕๔๕.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพฯ : บิสซิเนสอาร์แอนด์ดี, ๒๕๕๑.

นนท์ กอแก้วทองดี. การประชุมเชิงปฏิบัติการผู้นำประชาคมตำบล เรื่องเวทีประชาคมพร้อมใจเลือกตั้ง. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สำนักงานคณะกรรมการเลือกตั้ง, ๒๕๔๓.

นันทวัฒน์ บรมานันท์. การบริการสาธารณะในระบบกฎหมายปกครองของฝรั่งเศส. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สำนักนิติธรรม, ๒๕๔๑.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. การบริหารและการจัดการทางทรัพยากรธรรมชาติ : บทบาทขององค์กรในท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๐.

นำชัย ทนุผล. หลักการและยุทธวิธีการพัฒนาชุมชน. เชียงใหม่ : สำนักพิมพ์สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้, ๒๕๓๑.

- นิรันดร์ชัย พัฒนาพงศา. การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณีตัวอย่าง. พิมพ์ครั้งที่ ๒. เชียงใหม่ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๗.
- เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ. “การวิจัยการมีส่วนร่วมทางส่งเสริมการเกษตร”. ประมวลสาระชุดวิชาการวิจัยเพื่อพัฒนาการส่งเสริมการเกษตรหน่วยที่ ๙.
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์. นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจุบัน ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ศักดิ์โสภณการพิมพ์, ๒๕๒๗.
- ยุพาพร รุปงาม. การมีส่วนร่วมของข้าราชการสำนักงบประมาณในการปฏิรูประบบราชการ. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๕.
- สมพงษ์ ดุลยอนุกิจ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์. สังคมศาสตร์กับการพัฒนา. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๙.
- สมพันธ์ เตชะอธิก. ใฝ่ฝันเพื่อหมู่บ้าน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เอ็ดดิสัน, ๒๕๓๑.
- อนุชาติ พวงสำลี และ อรทัย อาจอ่ำ. การพัฒนาเครื่องมือชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคมไทย”. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ๒๕๓๙.
- อำนาจ อนันต์ชัย. การระดมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบทในการพัฒนาชนบท สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานพิมพ์วิศตอริ์เพเวอร์พอยท์ จำกัด, ๒๕๒๗.

๒. วิทยานิพนธ์

- กัลยาสุดา บัวแก้ว. “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นศึกษา เฉพาะกรณี : องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด”. การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.
- จันทร์สม โภคสวัสดิ์. “ปัจจัยที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีตำบล ลุ่มพุก อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร”. การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.
- ฉวีวรรณ สุวรรณภา และคณะ. “การมีส่วนร่วมของประชาชนและพระสงฆ์ในการส่งเสริมการเรียนรู้ของพระนิสิตในจังหวัดแพร่”. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- ช่อนกลิ่น วิชายนต์. “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นศึกษา เฉพาะกรณี : เทศบาลตำบลวังดิน อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน”. การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

- ดิเรก สายศิริวิทย์. “บทบาทของผู้บริหารในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา ๖”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๕.
- นางสาวอรทัย แสงทอง. “หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษาสถานศึกษาในเขตตลิ่งชัน”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, สาขารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.
- นุกูล วัฒนากร. “การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลศึกษากรณี : องค์การบริหารส่วนตำบลไม้ฝาด อำเภอสีเกา จังหวัดตรัง”. **การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. **กลวิธีแนวทางวิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา**, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๗.
- นवलน้อย ตริรัตน์และคณะ. **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, ๒๕๔๓. **ประภาเพ็ญ สุวรรณ. ทัศนคติการวัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย**. พิมพ์ครั้งที่ ๒ กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พระไพศณการพิมพ์, ๒๕๒๖.
- นรินทร์ชัย พัฒนาพงศา. **แนวทางแนวการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๓๘.
- เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ. “**การวิจัยการมีส่วนร่วมทางส่งเสริมการเกษตร**”. ประมวลสาระชุดวิชาการวิจัยเพื่อการพัฒนาการส่งเสริมการเกษตรหน่วยที่ ๙, (คณะรัฐศาสตร์ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๔).
- ปิยะนุช เงินคล้าย. “**ภาวะสุขภาพอนามัยของประชาชน การศึกษาสำรวจปัจจัยและผลกระทบของนโยบายสาธารณสุขมูลฐานในเขต ๑ ของสาธารณสุข**”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพัฒนบริหารศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. คณะรัฐประศาสนศาสตร์ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๓๖.
- ประสิทธิ์ นนทการ. “**บทบาทของสภาตำบลในการดำเนินงานโครงการสร้างงานในชนบท**”. **วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต**. คณะรัฐศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๖.
- ปฤษฎา บุญเจือ. “**การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณี โครงการประสานความร่วมมือพัฒนาทุ่งกุลาร้องไห้ จังหวัดร้อยเอ็ด**”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. คณะพัฒนาสังคม : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๓๖.

ประสพสุข ตีอินทร์. “การมีส่วนร่วมต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในภาคเหนือ”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๗.

พระมหานรินทร์ สุทธิเมตติโก (จะมะณี). “การบริหารงานบุคคลในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตบางกอกน้อย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต ๓”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, การบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

พระครูใบฎีกาสุนันท์ สุวิชาโน (สอนเล็ก), “ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการการศึกษาตามแนววิถีพุทธ : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดขมิ้นมิตร อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ”, **วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (การบริหารจัดการคณะสงฆ์), บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระมหาชัยณรงค์ ญาณกิตติ (ลำไธสง). “ภาวะผู้นำด้านมนุษยสัมพันธ์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ ๔”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระมหานรินทร์ สุทธิเมตติโก (จะมะณี). “การบริหารงานบุคคลในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตบางกอกน้อย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต ๓”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, การบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

พระมหาลำพึง ธีรปัญญา. “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนนวมินทราชูทิศมัธยมจังหวัดนครสวรรค์”. **วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระมหาสุทัต สุทสโน (นุราช). “ศึกษาบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ระดับประถมศึกษา เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

พระปรเมศวร์ ปญญาวิโร (แจ่มแจ่ม). “ความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์”. **วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระพัฒนศักดิ์ ฐิตวิริโย (ทวีร่วง). “การบริหารงานโรงเรียนมัธยมศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ในเขตอำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

- พระครูใบฎีกาสุนันท์ สุวิชาโน (สอนเล็ก). “ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการการศึกษาตามแนว
วิถีพุทธ : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดชนนนิมิตร อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ”.
วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ .
บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- พระมหานรินทร์ สุทธิเมตติโก (จะมะณี), “การบริหารงานบุคคลในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตบางกอก
น้อย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากทมมหานคร เขต ๓”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร
มหาบัณฑิต**, การบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
- พระมหาสุทัต สุทสโน (นุราช). “ศึกษาบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ระดับประถมศึกษา เขต
บางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** (การบริหาร
การศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.
- พระมหาสุทัต สุทสโน (นุราช). “ศึกษาบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ระดับประถมศึกษา เขต
บางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** (การบริหาร
การศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.
- พระมหาสุทัต สุทสโน (นุราช). “ศึกษาบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ระดับประถมศึกษา เขต
บางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** (การบริหาร
การศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.
- พระปรเมศวร์ ปญญาวิโร (แจ่มแจ้ง). “ความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อการบริหารงานตามหลักธรรม
มาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัด
นครสวรรค์”. **วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, สาขาวิชารัฐ
ประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
๒๕๕๓.
- พระครูปลัดเพลิน วชิโร. “การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณี หน่วย
อบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดสมุทรปราการ”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธ
ศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
๒๕๕๓.
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์. **นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจุบัน
ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ศักดิ์โสภา
การพิมพ์, ๒๕๒๖.
- วัฒนา ธงภักดิ์, การบริหารงานธุรการในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ.
กรุงเทพมหานคร: **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,
๒๕๔๔.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. **ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญของการพัฒนาชุมชน : ประชาชนข้าราชการและ
ผู้นำรัฐบาล**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๐.

ศรัทธา โรจน์สุพจน์, “การสื่อสารเพื่อการมีส่วนร่วมจัดการป่าชุมชนของชาวบ้านห้วยแก้วกิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยพายัพ, ๒๕๔๘.

ศิลป์ รัตนาวงศ์. “ศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาคมตามตัวแบบกรมการปกครองและประชาคมตามตัวแบบชุมชนศึกษาการเปรียบเทียบกรณีศึกษา : อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตร มหาบัณฑิต**. คณะพัฒนาสังคม : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๘.

ศรัทธา โรจน์สุพจน์. “การสื่อสารเพื่อการมีส่วนร่วมจัดการป่าชุมชนของชาวบ้านห้วยแก้ว กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยพายัพ, ๒๕๔๘.

ศิริเพชร อมาตยานนท์. “การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวงโสภณ อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น”. **วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๘.

สุพจน์ พงษ์พิสุทธิ์บุบผา. “การมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ป่าชุมชนภายใต้การขึ้นของพระสงฆ์ : กรณีศึกษาป่าชุมชนวัดชลประทานราชดารี ตำบลสูงเนิน อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๓.

สมบูรณ์ อ้าพนพนารัตน์, “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันไฟป่า : กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเขาสามหลัน จังหวัดสระบุรี”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๒.

สมศักดิ์ สุวรรณเจริญ. “ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในการวางแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดกำแพงเพชร”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๒.

สมศักดิ์ สุวรรณเจริญ. “ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในการวางแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดกำแพงเพชร”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๒.

วรพงษ์ อารีเอื้อ. “การมีส่วนร่วมของประชาคมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลศึกษาเฉพาะกรณี : องค์การบริหารส่วนตำบลบึงนคร อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด”. **การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

ประเสริฐ ชัยพิภุสิต. “กระบวนการมีส่วนร่วมของชาวเขาในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมจาริกในหมู่บ้านห้วยปง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

สุทธิพงษ์ ตันตยาพิศาลสุทธิ. “ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพระพุทธศาสนากับปรัชญาพื้นฐานของงานสังคมสงเคราะห์”. **วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔.**

อรทัย แสงทอง. “หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาสถานศึกษาในเขตตลิ่งชัน”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.**

อรนงค์ ธรรมกุล. “การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการพัฒนาท้องถิ่น”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๙.**

อรอวล ลาภเจริญ. “ความคิดเห็นของประชาชนในกรุงเทพมหานครเกี่ยวกับการพัฒนาจิตใจ” สารนิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่, **บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๗.**

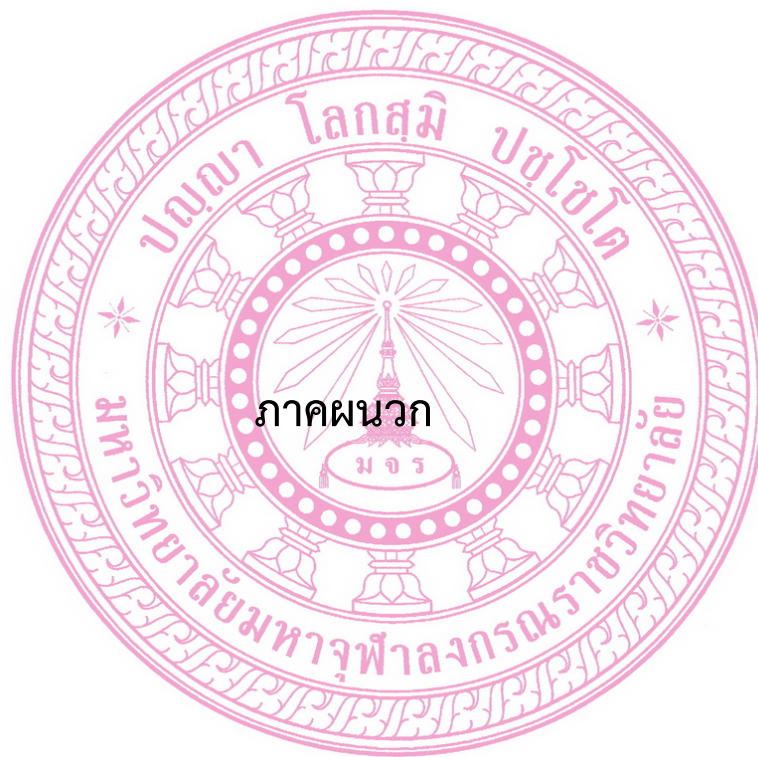
เอกชัย ม่วงงาม. “การมีส่วนร่วมของประชาคมในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลศึกษาเฉพาะกรณี : องค์การบริหารส่วนตำบลวังแฉ่ม อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร”. **การค้นคว้าแบบอิสระปริญญา ศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.**

เริงศักดิ์ ส่งสุข. “การมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลต่อการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี”. **ภาคินิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. คณะพัฒนาสังคม : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๓๙.**

๓. ภาษาอังกฤษ :

Books :

- James L.Creighton. **A guide book for involving citizens in community.** Creighton University, 2005.
- John M.Cohen and Norman T. **Rural – Development Participation : Concepts and Measures for Project Design, Implementation and valuation.** The Rural Development Committee Center for International Studies Cornell University, 1977.
- Reeder William W.,. **Some Aspects of the Informal Social Participation of Form Families in New York State** Cornell University, Unpublished : Dissertation, 1974.
- Maslow Abraham H.. **Motivation and Personality.** New York : Harper and Brother, 1970.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สาขาวิชาการพัฒนาสังคม
เรื่อง : บทบาทเทศบาลตำบลบางพูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน
อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้จัดทำขึ้นเพื่อใช้ประกอบการศึกษาวิจัย เรื่อง “บทบาทของเทศบาลตำบลบางพูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี” สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

แบบสอบถามฉบับนี้แบ่งออกเป็น ๓ ตอน

- ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ ๒ บทบาทเทศบาลตำบลบางพูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์กร ด้านการบังคับบัญชา ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ด้านการบริหารทรัพยากร ด้านการควบคุมภายใน
- ตอนที่ ๓ แบบสอบถามปลายเปิด (Open) ให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในบทบาทเทศบาลตำบลบางพูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี

ผู้ศึกษาขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่ง ในความร่วมมือตอบแบบสอบถามในครั้งนี้

พระครูปลัดไพฑูรย์ อินทสุวณโณ (จรบํารุง)
นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการพัฒนาสังคม
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง หน้าข้อความต่อไปนี้ให้สมบูรณ์ตามความเป็นจริง
เกี่ยวกับตัวผู้ตอบแบบสอบถาม

๑. เพศ

ชาย

หญิง

๒. อายุ

ต่ำกว่า ๒๐ ปี

๒๐ - ๓๐ ปี

๓๑ - ๔๐ ปี

๔๑ - ๕๐

๕๑ - ๖๐ ปี

๖๑ ปีขึ้นไป

๓. วุฒิการศึกษา

ต่ำกว่าปริญญาตรี

ปริญญาตรี

สูงกว่าปริญญาตรี

๔. อาชีพ

รับราชการ

ค้าขาย

รับจ้าง

อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

๕. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลบางพูน

๒๖ ปีขึ้นไป

๑๖ - ๒๕ ปีขึ้นไป

๕ - ๑๕ ปี

น้อยกว่า ๕ ปี

ตอนที่ ๒ บทบาทของเทศบาลตำบลบางพูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของ
ชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี

คำชี้แจง: โปรดอ่านข้อความต่อไปนี้อย่างรอบคอบ ว่าตรงกับความเป็นจริงในการปฏิบัติ
หน้าที่ของท่านมากที่สุด และโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่กำหนด

บทบาทเทศบาลตำบลบางพูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านการวางแผน					
๑. การวางแผนการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลบางพูนมีนโยบายและเป้าหมายตามความต้องการของชุมชน					
๒. แผนงานมีการกำหนดกิจกรรมโครงการของเทศบาลตำบลบางพูนเพื่อพัฒนาและแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมตามความต้องการของชุมชน					
๓. โครงการกิจกรรมต่างๆ ของเทศบาลตำบลบางพูน มีรูปแบบ วิธีการ เป้าหมาย และเวลาที่สอดคล้องกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและความต้องการของชุมชน					
๔. โครงการกิจกรรมต่างๆ ด้านสิ่งแวดล้อมมีการกำหนดผู้ดำเนินงาน ผู้บริหารและการติดตามผลการปฏิบัติงานตามความต้องการของชุมชน					
๕. โครงการกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมมีการนำผลการประเมินมาปรับปรุงโครงการกิจกรรมตามความต้องการของชุมชน					
ด้านการจัดองค์กร					
๖. เทศบาลตำบลบางพูนมีการจัดฝ่ายงานเพื่อดูแลงานด้านสิ่งแวดล้อมตามความต้องการของชุมชน					
๗. มีการกำหนดอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบของฝ่ายงานภายในเทศบาลตำบลบางพูน ดูแลงานและกิจกรรมต่างๆ ด้านสิ่งแวดล้อมตามความต้องการของชุมชน					
๘. ฝ่ายงานด้านสิ่งแวดล้อมมีการกำหนดหน่วยงานและบุคลากรทำหน้าที่บริหารและดำเนินงานกิจกรรมตามความต้องการของชุมชน					
๙. เทศบาลตำบลบางพูนมีการกำหนดอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ การบริหารและการดำเนินงานระหว่างฝ่ายงาน ระหว่างหน่วยงานและกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมตามความต้องการของชุมชน					
๑๐. เทศบาลตำบลบางพูนมีการกำหนดลักษณะงาน วิธีการทำงาน ขั้นตอนด้านสิ่งแวดล้อมของฝ่ายงาน หน่วยงาน และหน้าที่ของบุคคลที่สามารถดำเนินงานตามความต้องการของชุมชน					

ด้านการบังคับบัญชา					
๑๑. การจัดการด้วยการชี้แนะและแนะนำการปฏิบัติการดำเนินงานของฝ่ายงานและบุคลากรด้านสิ่งแวดล้อมโดยผู้บริหารเทศบาลตำบลบางพูน ตามความต้องการของชุมชน					
๑๒. การสั่งการบังคับบัญชาและการมอบหมายให้แก่ผู้ปฏิบัติงานมีความชัดเจนในงานและอำนาจหน้าที่ที่รับผิดชอบโดยผู้บริหารเทศบาลตำบลบางพูน ตามความต้องการของชุมชน					
๑๓. การกำหนดวิธีการทำงาน ขั้นตอน ระเบียบการปฏิบัติงานในแต่ละหน้าที่ของฝ่ายงานและบุคคลด้านสิ่งแวดล้อมโดยผู้บริหารเทศบาลตำบลบางพูน สามารถดำเนินงานได้ ตามความต้องการของชุมชน					
๑๔. การจัดการและการดำเนินงานร่วมกันในการทำงานเป็นทีมหรือคณะทำงานทำให้การปฏิบัติงานด้านสิ่งแวดล้อมเป็นไปตามความต้องการของชุมชน					
๑๕. การติดตามประเมินผลสั่งการ และปรับปรุงการทำงาน การมอบหมายงานและขั้นตอนการทำงานของฝ่ายงานและบุคคลด้านสิ่งแวดล้อม ตามความต้องการของเทศบาลตำบลบางพูนและชุมชน					
ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์					
๑๖. การสรรหา จัดเตรียมบุคลากร ด้านการบริหารและการดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อมสามารถตอบสนองความต้องการ การพัฒนาและแก้ปัญหาของเทศบาลตำบลบางพูนและชุมชน					
๑๗. การแต่งตั้งถอดถอนบุคลากรด้านการบริหารและดำเนินการกิจกรรมงานด้านสิ่งแวดล้อมทำให้ได้ผู้มีความรู้ความสามารถตามที่เทศบาลตำบลบางพูนและชุมชนต้องการ					
๑๘. บุคลากรด้านการบริหารและปฏิบัติงานกิจกรรมสิ่งแวดล้อมมีความรู้ความสามารถพัฒนาตนเองและแก้ปัญหาตรงตามความต้องการของเทศบาลตำบลบางพูนและชุมชน					
๑๙. การบริหารและการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมมีการปรับปรุงและคัดเลือกบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถตามความต้องการของเทศบาลตำบลบางพูนและชุมชน					
๒๐. การบริหารงานบุคคลเทศบาลตำบลบางพูนมีการวัดผลการปฏิบัติงานของบุคลากรและการนำผลการประเมินมาใช้พัฒนาบุคลากรและการปฏิบัติงานตามความต้องการของเทศบาลและชุมชน					

ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์					
๒๑. การบริหารสภาพแวดล้อมอาคารสถานที่ และวัสดุอุปกรณ์โดยหน่วยงานและบุคคลด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อดูแลความสะอาด สะดวก สบาย และปลอดภัย แก่เทศบาลตำบลบางพูนและชุมชน					
๒๒. ทรัพยากร อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์และสภาพแวดล้อมของเทศบาลตำบลบางพูนมีจำนวนและขนาดเพียงพอต่อการใช้ประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อม ชุมชน ตามความต้องการของเทศบาลและชุมชน					
๒๓. การให้บริการทรัพยากร อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และสภาพแวดล้อมของเทศบาลตำบลบางพูนสะดวกรวดเร็วสุภาพนุ่มนวล ตรงตามความต้องการของเทศบาลและชุมชน					
๒๔. การบริหารทรัพยากร อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์และสภาพแวดล้อมของเทศบาลตำบลบางพูนเป็นระบบสามารถสอบถามข้อมูลให้บริการได้สะดวกรวดเร็ว ตามความต้องการของเทศบาลและชุมชน					
๒๕. การบริหารทรัพยากร อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์และสภาพแวดล้อมของเทศบาลนำข้อมูลความต้องการของชุมชนและข้อมูลด้านต่างๆ มาปรับปรุงการบริหารให้ดีขึ้นและตรงตามความต้องการของเทศบาลและชุมชน					
ด้านการควบคุมภายใน					
๒๖. การจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชนของเทศบาลตำบลบางพูนมีการกำหนดเป้าหมายหรือผลการปฏิบัติงานของฝ่ายงานและกิจกรรมโดยผู้บริหาร ตามความต้องการของเทศบาลและชุมชน					
๒๗. การจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชนของเทศบาลตำบลบางพูนมีการวัดผลการปฏิบัติงานของฝ่ายงานกิจกรรมและบุคคลโดยผู้บริหารตามความต้องการของเทศบาลและชุมชน					
๒๘. การวัดผลการปฏิบัติงานกับเป้าหมายของกิจกรรมฝ่ายงานและบุคคล โดยผู้บริหารของเทศบาลตำบลบางพูนดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ตามความต้องการของเทศบาลและชุมชน					
๒๙. การจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชนของเทศบาลตำบลบางพูนมีการนำผลการดำเนินงานมาปรับปรุงฝ่ายงานและบุคลากรเพื่อให้ผลการดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย ตามความต้องการของเทศบาลและชุมชน					
๓๐. การจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชนของเทศบาลตำบลบางพูนมีการนำผลการดำเนินงานมาปรับปรุงโครงการกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมโดยผู้บริหารตามความต้องการของเทศบาลและชุมชน					

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามปลายเปิด (Open) ให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในบทบาทของเทศบาลตำบลบางขุนต่อกรจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี

๑. ปัญหาและอุปสรรค ด้านการวางแผน

.....

.....

.....

.....

.....

๒. ปัญหาและอุปสรรค ด้านการจัดองค์กร

.....

.....

.....

.....

.....

๓. ปัญหาและอุปสรรค ด้านการบังคับบัญชา

.....

.....

.....

.....

.....

๔. ปัญหาและอุปสรรค ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์

.....

.....

.....

.....

.....

๕. ปัญหาและอุปสรรค ด้านการบริหารทรัพยากร

.....

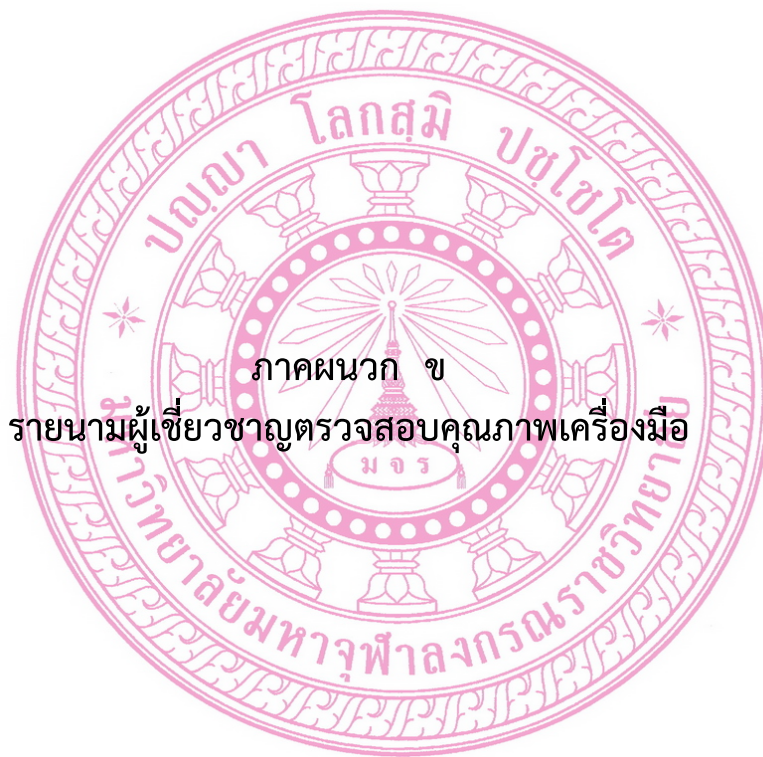
.....

.....
.....
.....
๖. ปัญหาและอุปสรรค ด้านการควบคุมภายใน

.....
.....
.....
.....

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก ข
รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

รายนามผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

*****

๑. พระมหาอำนาจ อัสการี, ดร.
ตำแหน่งหน้าที่การงาน   ผู้เชี่ยวชาญด้านสังคมวิทยา
                                                                                                 คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๒. ผศ.ดร.ภัทรพล ใจเย็น
ตำแหน่งหน้าที่การงาน   อาจารย์ประจำภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
                                                                                                 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๓. ผศ.ดร.ณัฐพงศ์ สິงวรวรรณ
ตำแหน่งหน้าที่การงาน   ผู้เชี่ยวชาญด้านมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์
                                                                                                 มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์
๔. อาจารย์ผดุง วรรณทอง
ตำแหน่งหน้าที่การงาน   อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
                                                                                                 คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๕. อาจารย์เดช ชูจันอัด
ตำแหน่งหน้าที่การงาน   อาจารย์ประจำภาควิชาเศรษฐศาสตร์
                                                                                                 คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา โทร. (ภายใน) ๒๑๒๒,๘๒๗๘,๘๒๗๙

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/๑๔๐

วันที่ ๙ ตุลาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน อาจารย์ผดุง วรรณทอง

ด้วย พระครูปลัดไพฑูริย์ ฉายา อินทสุวณโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๔๐๔๒๕๑ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทเทศบาลตำบลบางพูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอนิมนต์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกนินธุ์ ศรีทอง)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

นางสาววิเศษใจแก้ว

๑. ๑๑/๑๑/๕๖
๒๕๕ / ๑๑ / ๕๖

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

โทร. (ภายใน) ๒๑๒๒, ๘๒๗๘, ๘๒๗๙

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/๑๔๒

วันที่ ๙ ตุลาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน อาจารย์เดช ชูจันทร์

ด้วย พระครูปลัดไพฑูรย์ ฉายา อินทสุวณฺโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๔๐๔๒๕๑ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทเทศบาลตำบลบางพูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอนิมนต์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความยินดี

15/10/2556

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกนิฐ์ ศรีทอง)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

โทร. (ภายใน) ๒๑๒๒, ๘๒๗๘, ๘๒๗๙

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/๑๔๑

วันที่ ๙ ตุลาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน ผศ.ดร.ภัทรพล ใจเย็น

ด้วย พระครูปลัดไพฑูรย์ ฉายา อินทสุวณฺโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๔๐๔๒๕๑ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทเทศบาลตำบลบางพูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอนิมนต์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกนิจฐ์ ศรีทอง)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

โทร. (ภายใน) ๒๑๒๒, ๘๒๗๘, ๘๒๗๙

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/๑๔๓

วันที่ ๙ ตุลาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

นมัสการ พระมหาอำนาจ อัสการี, ดร.

ด้วย พระครูปลัดไพฑูริย์ ฉายา อินทสุวณโณ รัทธประจําตัวนิตินิ ๕๕๐๑๔๐๔๒๕๑ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอนิมนต์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกนิฐ์ ศรีทอง)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

โทร. (ภายใน) ๒๑๒๒, ๘๒๗๘, ๘๒๗๙

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/๑๓๙

วันที่ ๙ ตุลาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขออนุมัติโครงการตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน ผศ.ดร.ณัฐพงศ์ สัจจวรรณ

ด้วย พระครูปลัดไพฑูรย์ ฉายา อินทสุวณโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๔๐๔๒๕๑ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทเทศบาลตำบลบางพูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอนิมนต์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกนิฐ์ ศรีทอง)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

ตารางที่ ๑ แสดงค่าดัชนีความสอดคล้องของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการน้ำเสียของ
ชุมชนคลอง ๕ อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี

ข้อที่	คะแนนผู้เชี่ยวชาญ					ผลรวมของ คะแนน $\sum R$	$IOC = \frac{\sum R}{N}$	ผลการ พิจารณา
	คนที่ ๑	คนที่ ๒	คนที่ ๓	คนที่ ๔	คนที่ ๕			
๑	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๖	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๗	๑	๑	๑	+๑	๑	๕	๐.๘๐	แก้ไข
๘	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๙	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๐	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๑	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๒	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๓	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๔	๑	๑	๑	+๑	๑	๕	๐.๘๐	แก้ไข
๑๕	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๖	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๗	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๘	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๙	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๐	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๑	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๒	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๓	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๔	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๕	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๖	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๗	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๘	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๙	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓๐	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ตารางที่ ๒ ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ และค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ

๑. ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ ๐.๙๑๘
๒. ค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อของแบบสอบถาม “บทบาทของเทศบาลตำบลบางปูนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี”

ค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อของแบบสอบถาม

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก (t)	ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก (t)
๑.	.๙๔๓	๒๕.	.๙๔๒
๒.	.๙๔๕	๒๖.	.๙๔๓
๓.	.๙๔๗	๒๗.	.๙๔๓
๔.	.๙๔๔	๒๘.	.๙๔๓
๕.	.๙๔๕	๒๙.	.๙๔๔
๖.	.๙๔๓	๓๐.	.๙๔๓
๗.	.๙๔๔		
๘.	.๙๔๓		
๙.	.๙๔๔		
๑๐.	.๙๔๓		
๑๑.	.๙๔๓		
๑๒.	.๙๔๒		
๑๓.	.๙๔๒		
๑๔.	.๙๔๓		
๑๕.	.๙๔๓		
๑๖.	.๙๔๓		
๑๗.	.๙๔๕		
๑๘.	.๙๔๕		
๑๙.	.๙๔๕		
๒๐.	.๙๔๕		
๒๑.	.๙๔๔		
๒๒.	.๙๔๓		
๒๓.	.๙๔๔		
๒๔.	.๙๔๓		

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ : พระปลัดไพฑูรย์ อินทสุวณฺโณ (จรบํารุง)
เกิด : ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๒
สถานที่เกิด : บ้านเลขที่ ๒๒๐ หมู่ ๓ บ้านท่าเสา ตำบลท่าเสา
อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี
การศึกษา : นักธรรมชั้นเอก, ปริญญาตรี วิทยาเขตบانيพุทธโฆส
อุปสมบท : ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๑
สังกัด : มหานิกาย
หน้าที่ : เจ้าอาวาส
ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดบุญขึ้นชู ตำบลบางพูน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ๑๒๐๐๐
เข้าศึกษา : ๑ มิถุนายน ๒๕๕๕
สำเร็จการศึกษา : ๒๙ มีนาคม ๒๕๕๗

